

ZPRÁVODAJ KVZ

ZPRÁVODAJ KANCELÁŘE
VLÁDNÍHO ZMOCNĚNCE PRO
ZASTUPOVÁNÍ
ČESKÉ REPUBLIKY PŘED
EVROPSKÝM SOUDEM
PRO LIDSKÁ PRÁVA

2021

číslo 1 | duben | ročník 9

Jmenování soudců

*Guðmundur Andri Ástráðsson
proti Islandu*

Zásah politiků do výběru soudců

Vyhoštění cizinců

*Muhammad a Muhammad
proti Rumunsku*

Použití utajených zpráv
zpravodajských služeb

Whistleblowing

Goryaynova proti Ukrajině

Kritika korupce ve státním
zastupitelství

Občanské právo

Ochrana osobnosti 6

Dupate proti Lotyšsku

Zveřejnění tajně pořízených fotografií partnerky politika při jejím odjezdu z porodnice.

Presumpce nevinny 8

Felix Guțu proti Moldavsku

Potvrzení stěžovatelova propuštění ze zaměstnání občanskoprávními soudy s poukazem na to, že se dopustil krádeže, třebaže bylo jeho trestní stíhání v této věci zastaveno na základě amnestie.

Rodinné právo 10

C proti Chorvatsku

Náležité zapojení dítěte do rozhodovacího procesu v řízení o úpravě péče po rozvodu rodičů a v následném vykonávacím řízení.

Honner proti Francii

Úprava styku dítěte s bývalou registrovanou partnerkou jeho biologické matky.

Délka řízení 13

Klub právní podpory, nadace v likvidaci proti České republice

Ztráta postavení oběti při tvrzeném porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě.

Trestní právo

Proces jmenování soudců 14

Guðmundur Andri Ástráðsson proti Islandu

Vymezení podmínek pro určení, kdy nedodržení předpisů upravujících jmenování soudců vede k porušení práva na „soud zřízený zákonem“.

Použitelnost důkazů 18

Akbay a ostatní proti Německu

Použitelnost důkazů získaných v důsledku policejního navádění; rozlišení přímé a nepřímé policejní provokace.

Ćwik proti Polsku

Přípustnost důkazu získaného špatným zacházením, jehož se dopustily soukromé osoby.

Reformatio in peius 23

Lamatic proti Rumunsku

Podmínky, za nichž není porušením článku 6 Úmluvy, pokud odvolací soud zvrátí prvostupňový rozsudek v neprospěch obžalovaného, aniž by přitom osobně vyslechl obžalovaného a svědka.

Ne bis in idem 24

Bajčić proti Chorvatsku

Právo nebýt souzen nebo potrestán dvakrát podle článku 4 Protokolu č. 7 v kontextu souběhu přestupkového řízení za překročení povolené rychlosti s trestním řízením za způsobení dopravní nehody.

Pořádková pokuta 27

Gestur Jónsson a Ragnar Halldór Hall proti Islandu

Použitelnost trestní větve článku 6 Úmluvy na řízení ohledně pořádkové pokuty ve výši 6200 eur uložené advokátům za pohrdání soudem a úmyslné průtahy.

Cizinecké právo 29

Muhammad a Muhammad proti Rumunsku

Procesní záruky v případě vyhoštění cizinců podle článku 1 Protokolu č. 7, které se opírá o utajované skutečnosti zachycené ve zprávách zpravodajských služeb.

B a C proti Švýcarsku

Povinnost státu posoudit při rozhodování o vyhoštění LGBTQ osoby riziko špatného zacházení, které této osobě hrozí v zemi původu ze strany státních i nestátních subjektů, jakož i dostupnost ochrany před takovým zacházením.

Osobní prohlídky ve věznici 35

Roth proti Německu

Provádění důkladných osobních prohlídek u náhodně vybraných vězňů před a po přijetí návštěv, a to bez zohlednění individuálních okolností a konkrétního spojení se zajištěním bezpečnosti či předcházení trestné činnosti.

Svoboda projevu ve veřejné službě 37

Goryaynova proti Ukrajině

Propuštění stěžovatelky z funkce prokurátorky v důsledku toho, že zveřejnila na internetu otevřený dopis adresovaný generálnímu prokurátorovi, v němž kritizovala fungování prokuratury.

Opatření proti šíření koronaviru 38

Le Mailloux proti Francii

Podmínky, za nichž může jednotlivec namítat nedostatečnost vnitrostátních opatření v boji proti onemocnění covid-19.

Nové stížnosti a oznámení proti České republice

Délka řízení	40
Rodinný život	40
Daň z přidané hodnoty	40
Institucionální péče o děti.....	41

Velký senát Soudu

Impeachment	42
Daňové řízení	43
Sociální zabezpečení.....	43
Nezávislost soudnictví.....	43
Repatriace žen džihádistů ze Sýrie	44

Výkon rozsudků Soudu

Vzdělávání romských žáků.....	45
-------------------------------	----

Rozhodovací činnost jiných mezinárodních orgánů v oblasti lidských práv

Soudnictví ve věcech mládeže.....	46
Restituční podmínka státního občanství	49

Anotace rozsudků a rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva obsažené ve Zpravodaji nejsou úředními rozhodnutími a nejsou závazné. Jsou však autorskými díly chráněnými autorským právem. Zpravodaj jako celek ani jednotlivé anotace v něm obsažené proto nesmí být bez předchozího souhlasu státu reprezentovaného Ministerstvem spravedlnosti zpřístupňovány veřejnosti ani jinak užívány, zejména rozmnožovány, nad rámec volného užití dle § 30 autorského zákona a zákonných licencí dle § 31 a násl. autorského zákona.

Přehled použitých piktogramů

Jednotlivé články Úmluvy a protokolů

článek 2: Právo na život

článek 3: Zákaz mučení

článek 4: Zákaz otroctví a nucených prací

článek 5: Právo na svobodu a osobní bezpečnost

článek 6: Právo na spravedlivé řízení

článek 8: Právo na respektování soukromého a rodinného života

článek 9: Svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání

článek 10: Svoboda projevu

článek 11: Svoboda shromažďování a sdružování

článek 14: Zákaz diskriminace

článek 1 Protokolu č. 1: Ochrana majetku

článek 2 Protokolu č. 1: Právo na vzdělání

článek 3 Protokolu č. 1: Právo na svobodné volby

článek 2 Protokolu č. 4: Svoboda pohybu

Ostatní piktogramy

Rozhodnutí proti ostatním státům Rady Evropy

Rozhodnutí proti České republice

Rozhodnutí velkého senátu Soudu

Mezistátní stížnost

Občanské právo

Správní právo

Trestní právo

Užitečné odkazy

Slovo úvodem

Milí čtenáři!

Přemýšlím, zda mám začít již obligátními slovy o tom, kolikrát jsme v tomto úvodníku psali o koronaviru. Logicky již čtyřikrát. S dalším jarem a uzávěrou je těžké se oprostít od pocitu *déjà vu*, ačkoli se říká, že je nemožné dvakrát vstoupit do téže řeky. Loni jsme striktně nosili roušky a obcházeli kolemjdoucí širokým podezíravým obloukem, zatímco dnes, kdy máme v zásadě nařízeno totéž, je na mnoha místech krajně obtížné podlehnout dojmů, že taková opatření ještě platí. Toto zjištění nemá být soudem, toliko svědectvím o situaci.

Přesto bych si rád z jara loňského roku připomněl ještě něco jiného, co ukazuje, že pokud s ročním odstupem vstupujeme do řeky se stejným názvem, její proud nás již odnesl o něco dál. Původně jsme v dubnu 2020 měli absolvovat veřejné jednání v Paláci lidských práv ve Štrasburku na téma stížností proti povinnému očkování dětí. Jednání se nakonec konalo počátkem července. A hle, o necelý rok později tu máme kýžený rozsudek! Šestice stěžovatelů by ho za takový sice jistě neoznačila, leč po proběhlém procesu je fér vyhlásit **výsledek** – šestnáct hlasů ze sedmnáctičlenného velkého senátu dalo zapravdu argumentaci žalované vlády.

Rozsudek budete mít možnost si přečíst v češtině, ale nějakou dobu to potrvá – je dlouhý a chceme pořídit kvalitní překlad. Zatím je k dispozici jen v jednacích jazycích Soudu (**angličtině** a **francouzštině**). Samozřejmě jeho anotaci, až se čas naplní a přijdou na řadu judikáty vydané ve druhém čtvrtletí letošního roku, naleznete na stránkách našeho Zpravodaje.

Věru nebývá tak časté, že řešíme případy, jako byl tento, kdy se do popředí dostala otázka prostředků boje s nakažlivými či nebezpečnými chorobami, významná pro celé lidstvo. Mezi hlavní poselství rozsudku patří to, nač poukázal ve svém odděleném stanovisku belgický soudce, když podotkl, že existují nejen základní práva, ale také povinnosti vyjadřující společenskou solidaritu a odpovědnost. V demokratické společnosti může být nezbytné omezit svobodu jednotlivce tak, aby bylo možné sloučit zájmy různých jednotlivců a skupin a zajistit respektování práv každého. Omezení tedy nejsou samoúčelná. Eventuálně stanovená povinnost očkování sice představuje zásah do tělesné integrity jednotlivců, ale děje se tak s cílem chránit zdraví všech členů společnosti.

A tak třebaže se nám respirátory nebo roušky už opravdu nosit nechce, neb je to veskrze protivné – hádám, že bychom si raději dali píchnout tu injekci –, obávám se, že naši zdravotníci zabalení téměř do skafandrů jsou na tom pořád hůř než my. Mnozí nadto viděli umřít za jediný rok tolik pacientů, že musíme vnímat s obdivem, jak v nemocnicích pravidelně nastupují na další směnu.

Nuže, těšme se, že na slova „až tahle válka skončí a my zas budem žít, své milenky a ženy zas půjdem políbit“ dojde již skutečně co nejdříve. Mezitím zkusme neztratit v našem počínání morálku jako ti vojáci louskající **buráky**. To nám všem přeje

Z Vít Alexander Schorm,
vládní zmocněnec

Ochrana osobnosti

Rozsudek ze dne 19. listopadu 2020 ve věci č. 18068/11 – Dupate proti Lotyšsku

Senát páté sekce Soudu jednomyslně rozhodl o porušení článku 8 Úmluvy v důsledku toho, že vnitrostátní soudy neposkytly stěžovatelce ochranu proti bulvárnímu tisku, který zveřejnil tajně pořízené snímky, na nichž je zachycena spolu se svým partnerem – veřejně známou osobou – a jejich novorozeným dítětem při odchodu z porodnice.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Partner stěžovatelky byl v předmětné době předsedou lotyšské neparlamentní politické strany. V roce 2003 zveřejnil celostátní bulvární týdeník článek, v němž se partner stěžovatelky vyjádřil k jejich vztahu a kde rovněž zmínil, že se v brzké době stanou rodiči. Na podzim 2003 se páru narodilo první dítě. O rok později, na podzim 2004, se ve stejném časopise objevil článek

Soud předně uvedl, že bytí byly dané fotografie pořízeny u vchodu do porodnice, tj. na veřejném místě, stěžovatelka tímto místem musela projít, aby se s dítětem dostala z porodnice ke svému autu, přičemž nevěděla, že je fotografována. Tato situace se proto liší např. od situace stěžovatelky, která byla otevřeně vyfotografována na veřejném koncertě (*Vučina proti Chorvatsku*, č. 58955/13, rozhodnutí ze dne 24. září 2019, § 35–36). Zveřejnění těchto fotografií proto dle Soudu spadá pod pojem soukromého života ve smyslu článku 8 Úmluvy, který je v této věci tudíž použitelný.

Soud dále konstatoval, že jeho úkolem v projednávané věci je posoudit, zda žalovaný stát dostal svým pozitivním závazkům na poli článku 8 – jinými slovy, zda vnitrostátní soudy patřičně zvažily jednotlivá kritéria při hledání spravedlivé rovnováhy mezi právem na respektování soukromého života podle článku 8 Úmluvy a svobodou projevu chráněnou článkem 10 Úmluvy, tak jak byly definovány v dosavadní judikatuře Soudu (např. *Couderc a Hachette Filipacchi Associés proti Francii*, č. 40454/07, rozsudek velkého senátu ze dne 10. listopadu 2015, § 83–93). Následně se Soud zabýval každým z těchto kritérií zvlášť.

týkající se narození druhého dítěte páru. Článek obsahoval informace o narození dítěte, které časopisu poskytl partner stěžovatelky, a byl provázen devíti tajně pořízenými fotografiemi zachycujícími stěžovatelku a jejího partnera při odchodu z porodnice. Stěžovatelka se proti zveřejnění fotografií bránila občanskoprávní žalobou. Vnitrostátní soudy však tuto žalobu zamítly, a to zejména s poukazem na skutečnost, že její partner je veřejně známou osobou, že dané snímky byly pořízeny na veřejném místě, že stěžovatelku nezobrazují ponižujícím způsobem, že informace o narození dítěte poskytl médiím sám partner stěžovatelky a že navíc stěžovatelka neprotestovala proti článku z roku 2003, který se rovněž zabýval jejím soukromím.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatelka namítala, že zamítnutím její žaloby směřující proti zveřejnění fotografií došlo k porušení jejího práva na respektování soukromého života chráněného článkem 8 Úmluvy.

Z

a) Příspěvek k debatě sledující veřejný zájem

Soud připomněl, že články týkající se soukromého života známých osobností, které směřují výhradně k uspokojení zvědavosti čtenářů, nelze považovat za příspěvek k debatě sledující veřejný zájem (*Couderc a Hachette Filipacchi Associés proti Francii*, cit. výše, § 89 a 100). Současně však platí, že třebaže je narození dítěte událostí intimní povahy, netýká se pouze soukromé sféry jednotlivce, ale i sféry veřejné, jelikož je zpravidla doprovázeno veřejným prohlášením (dokumentem osvědčujícím osobní stav) a vznikem právního vztahu mezi rodičem a dítětem; mediální zprávu o narození dítěte jako takovou tudíž nelze považovat za odhalení čistě soukromé informace za účelem pouhého uspokojení zvědavosti veřejnosti (tamtéž, § 107).

V případě stěžovatelky dotčený článek dokumentoval intimní událost jejího života, přičemž však ani z článku, ani z dalších materiálů předložených Soudu nelze vyvodit, že by šlo o záležitost obecného významu (*a contrario*, *Couderc a Hachette Filipacchi Associés proti Francii*, cit. výše, kde se jednalo o informaci týkající se narození nemanželského potomka knížete v dědičné monarchii).

Byť partner stěžovatelky byl v dané době předsedou politické strany, tato strana neměla zastoupení v parlamentu a on sám nevykonával žádné oficiální funkce. Předmětný článek tedy měl jistý veřejný rozměr, avšak jeho hodnota z hlediska příspěvku k debatě o věcech obecného významu byla nižší než např. u článků týkajících se politiků při výkonu jejich funkcí, kde tisk vystupuje ve své stěžejní roli hlídacího psa (srov. [Von Hannover proti Německu](#), č. 59320/00, rozsudek ze dne 24. června 2004, § 63–65).

b) Stupeň veřejné známosti dané osoby

Soud již ve své judikatuře akceptoval, že ve vztahu ke sdíleným životním událostem lze stupeň veřejné známosti stěžovatelky odvodit od postavení jejího partnera ([Sihler-Jauch a Jauch proti Německu](#), č. 68273/10 a 34194/11, rozhodnutí ze dne 24. května 2016, § 35) a že soukromá osoba může vstoupit do veřejného života v důsledku svého propojení s veřejně známou osobou ([Flinkkilä a ostatní proti Finsku](#), č. 25576/04, rozsudek ze dne 6. dubna 2010, § 82–83). Soud však v těchto případech vždy zkoumal, zda se zveřejněná informace týkala primárně veřejně známé osoby a zda nezasáhla do podstaty práva na soukromí u soukromé osoby (tamtéž, § 84–85).

V projednávané věci stěžovatelka mohla počítat s tím, že bude v médiích zmíněna jako matka dítěte a že články o narození jejího syna budou obsahovat infor-

mace o její osobě. S ohledem na druh a rozsah zveřejněného materiálu a jeho zaměření na osobu stěžovatelky nicméně Soud shledal, že dotčený článek zasáhl do soukromí stěžovatelky v mnohem větší míře, než lze odůvodnit veřejným postavením jejího partnera nebo skutečností, že se jednalo o jejich sdílenou životní událost.

c) Obsah mediální informace

Námitka stěžovatelky – na vnitrostátní úrovni i před Soudem – směřovala výlučně proti zveřejnění tajně pořízených fotografií zachycujících její odchod z porodnice. Soud připomněl, že porod je jedinečný okamžik v životě ženy, který se dotýká její tělesné i morální integrity, zdravotních informací, jakož i volby místa porodu ([Dubská a Krejzová proti České republice](#), č. 28859/11 a 28473/12, rozsudek velkého senátu ze dne 15. listopadu 2016, § 163). Převoz dítěte po porodu domů tvoří součást této životní zkušenosti a odehrává se v citlivé poporodní době. V této souvislosti Soud upozornil, že vnitrostátní soudy v projednávané věci nerozlišily mezi informací o narození dítěte, kterou jeho otec byl ochoten zveřejnit, na straně jedné a zveřejněním tajně pořízených snímků zobrazujících stěžovatelku při odchodu z porodnice na straně druhé. Přitom však platí, že i když článek přispívá do veřejné debaty, zveřejnění soukromých informací musí být odůvodněné ([MGN Limited proti Spojenému království](#), č. 39401/04, rozsudek ze dne 18. ledna 2011, § 147–51), přičemž nutno

Z

brát zvláštní ohled na situace zranitelnosti ([Egeland a Hanseid proti Norsku](#), č. 34438/04, rozsudek ze dne 16. dubna 2009, § 61). Dle Soudu však pro zveřejnění dotčených fotografií neexistoval žádný naléhavý důvod. Ani to, že stěžovatelčin partner informoval veřejnost o těhotenství stěžovatelky, nemělo za následek, že by porod a převoz dítěte domů pozbyly svou zásadně soukromou povahu.

d) Předchozí počínání dotčené osoby

Soud zopakoval, že samotnou skutečnost, že osoba v minulosti spolupracovala s médii, případně se nebránila proti předchozím článkům týkajícím se svého soukromí, nelze použít jako argument pro to, aby byla tato osoba zbavena práva na soukromí ([Couderc a Hachette Filipacchi Associés proti Francii](#), cit. výše, § 130). Pokud osoba nepodnikne kroky proti článku, který zasahuje do jejího soukromí, nelze tímto odůvodnit zveřejnění dalšího, ještě invazivnějšího článku ([Egeland a Hanseid proti Norsku](#), cit. výše, § 61–62). V projednávané věci se stěžovatelka nebránila proti článku z roku 2003, který však neobsahoval tajně pořízené fotografie ani záběry jejího dítěte; tímto jejím počínáním tedy nelze

ospravedlnit zveřejnění druhého článku v roce 2004, který do jejího soukromí zasáhl mnohem výrazněji.

e) Obsah, forma a následky článku

Předmětný článek obsahoval krátký text a devět tajně pořízených fotografií. Byť dle Soudu lze souhlasit s vnitrostátními soudy v tom, že žádný z těchto záběrů nezobrazuje stěžovatelku ponižujícím způsobem, nelze tuto skutečnost považovat za rozhodující, a to vzhledem k soukromé povaze události zachycené na fotografiích. Soud dále upozornil na to, že daný časopis znovu otiskl daný článek včetně fotografií v roce 2007. Opakované použití záběrů přitom představuje jeden z faktorů, který Soud zohledňuje při posuzování intenzity zásahu ([Couderc a Hachette Filipacchi Associés proti Francii](#), cit. výše, § 148).

f) Okolnosti pořízení fotografií

Soud připomněl, že klíčovým kritériem je tu rovněž férovost prostředků použitých k získání informací ([Von Hannover proti Německu](#), cit. výše, § 68). V projednávané věci byly předmětné fotografie pořízeny během

přesunu stěžovatelky z porodnice do auta, kdy tato musela projít veřejným prostorem. Uvedená zásadně soukromá událost nepředstavuje aktivitu, u níž stěžovatelka měla očekávat publicitu. Za takových okolností účinná ochrana soukromí vyžaduje získání souhlasu dotčené osoby během pořízení snímků, a ne až v době jejich zveřejnění. V opačném případě se dostane stěžejní prvek osobnostních práv jednotlivce do rukou třetí strany a dotčená osoba nemá kontrolu nad dalším použitím těchto snímků ([Reklos a Davourlis proti Řecku](#), č. 1234/05, rozsudek ze dne 15. ledna 2009, § 37 a 40).

g) Závěr

Ve světle uvedeného Soud shledal, že vnitrostátní soudy se sice pokusily nalézt rovnováhu mezi právem na soukromý život a svobodou projevu, nicméně jejich přezkum nebyl proveden v souladu s kritérii stanovenými judikaturou Soudu. Z těchto důvodů Soud rozhodl, že žalovaný stát nedostal svým pozitivním závazkům na poli článku 8 Úmluvy, a došlo tudíž k porušení práva stěžovatelky na respektování jejího soukromého života.

přiznal, že se namítaného jednání dopustil, když požádal o to, aby mohl být účasten amnestie.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 6 ODS. 2 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že občanskoprávní soudy ve svých rozhodnutích, jimiž bylo potvrzeno jeho propuštění ze zaměstnání, porušily zásadu presumpce nevinny.

a) K použitelnosti čl. 6 odst. 2 na projednávanou věc

Pokud otázka použitelnosti čl. 6 odst. 2 Úmluvy vystane v souvislosti s pozdějším řízením, musí stěžovatel prokázat vazbu na skončené trestní řízení. Taková vazba se například vyskytuje tam, kde pozdější řízení vyžaduje přezkoumání výsledku trestního řízení, zejména pokud musí příslušný soud analyzovat trestní rozsudek, prostudovat nebo posoudit součásti trestního spisu, posoudit účast stěžovatele na skutcích, které vedly ke vznesení obvinění, nebo komentovat náznaky, které nadále ukazují na případnou vinu dotyčné osoby ([Allen proti Spojenému království](#), č. 25424/09, rozsudek velkého senátu ze dne 12. července 2013, § 104). Otázka

Presumpce nevinny

Rozsudek ze dne 20. října 2020 ve věci č. 13112/07 – Felix Guțu proti Moldavsku

Senát druhé sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že občanskoprávní soudy tím, že potvrdily stěžovatelovo propuštění ze zaměstnání s odkazem na to, že se dopustil krádeže, o jejímž spáchání bylo příslušným orgánem (údajně) rozhodnuto, porušily jeho presumpci nevinny chráněnou v čl. 6 odst. 2 Úmluvy. Trestní stíhání stěžovatele pro vytykané jednání bylo totiž zastaveno na základě amnestie, aniž stěžovatel svoji vinu přiznal.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Státní zastupitelství zahájilo v roce 2003 proti stěžovateli trestní stíhání pro podezření ze zpronevěry, jíž se měl dopustit tím, že svému zaměstnavateli předložil pozměněnou fakturu za ubytování v hotelu. Státní zastupitelství nakonec usnesením z května 2005 stíhání zastavilo s odůvodněním, že se na ně uplatní amnestie z roku 2004.

Zaměstnavatel následně stěžovatele propustil s tím, že vyšetřování prokázalo, že si stěžovatel neoprávněně přivlastnil určitou finanční částku. Stěžovatel se proti propuštění bránil u občanskoprávního soudu. Nejvyšší soud v srpnu 2006 rozhodl, že stěžovatel v podstatě

slučitelnosti *ratione materiae* s Úmluvou musí být přezkoumána bez ohledu na to, zda vláda vznesla námitku na ní založenou, jak jí to umožňuje čl. 35 odst. 3 písm. a) Úmluvy, protože se týká pravomoci Soudu ([Béláné Nagy proti Maďarsku](#), č. 53080/13, rozsudek velkého senátu ze dne 13. prosince 2016, § 113–114).

Stěžovatel byl propuštěn ze zaměstnání na základě důkazů zjištěných v trestním řízení. Také občanskoprávní soudy propuštění potvrdily po přezkoumání trestního spisu a jedním z klíčových aspektů jejich úvah bylo zjištění, zda byla určena stěžovatelova trestní odpovědnost. Mezi trestním řízením a pozdějším občanskoprávním řízením ohledně propuštění tedy existuje silná vazba. V projednávané věci je proto namístě na sporné občanskoprávní řízení vztáhnout záruky obsažené v čl. 6 odst. 2 Úmluvy.

b) K odůvodněnosti

Soud s odkazem na věc [Allen proti Spojenému království](#) (cit. výše, § 92–94 a 120–126) připomněl, že jedním z aspektů presumpce nevinny je zabránit tomu, aby s jednotlivcem, který byl zproštěn viny nebo vůči němuž bylo trestní stíhání zastaveno, bylo veřejnými orgány

Z

nakládáno, jako kdyby byl ve skutečnosti vinen vytýkaným trestným činem. K porušení presumpce nevinu dojde, pokud bez předchozího zákonného určení viny, zejména tehdy, když obviněný neměl možnost uplatnit svá práva na obhajobu, vyvolává soudní rozhodnutí, jež se ho týká, dojem, že je vinen. Vina takto nemusí být formálně konstatována; stačí, když z odůvodnění vyplývá, že soud na dotyčného pohlíží jako na viníka.

1. Povaha usnesení státního zastupitelství

Soud musí ve světle těchto zásad posoudit, zda usnesení státního zastupitelství z května 2005, na které občanskoprávní soudy odkázaly, představuje zastavení trestního stíhání vůči stěžovateli nebo rozhodnutí, jímž byla zákonným způsobem určena stěžovatelova vina.

Podle Soudu je třeba Úmluvu vnímat jako celek a vykládat ji se zřetelem k harmonii a vnitřní soudržnosti jejích různých ustanovení. Soud již na poli čl. 4 odst. 1 Protokolu č. 7 učinil závěr, že k tomu, aby bylo rozhodnutí považováno za zproštění viny nebo odsouzení, není nezbytný zásah soudu. K určení trestní odpovědnosti musí dojít po přezkoumání skutkových okolností věci, tedy věci samé, k čemuž musí být příslušný orgán vybaven patřičnou pravomocí. Obnáší to prostudování nebo posouzení důkazů založených ve spise a posouzení účasti stěžovatele na událostech, které vedly k zahájení vyšetřování, s cílem určit trestní odpovědnost ([Michalache proti Rumunsku](#), č. 54012/10, rozsudek velkého senátu

senátu ze dne 12. května 2017, § 115 a tam citovaná judikatura). Tyto zásady platí i pro jakékoli přiznání viny v rámci dohody s úřady.

Nejvyšší soud měl v projednávané věci za to, že stěžovatel svou žádostí o uplatnění amnestie v podstatě přiznal svoji vinu.

Soud má jen omezenou pravomoc k tomu, aby ověřil, zda bylo vnitrostátní právo správně vyloženo a uplatněno, a musí se zejména ujistit, zda rozhodnutí vnitrostátních soudů není svévolné nebo zjevně nepřiměřené ([Anheuser-Busch Inc. proti Portugalsku](#), č. 73049/01, rozsudek velkého senátu ze dne 11. ledna 2007, § 83). Přesto poukázal na celou řadu skutečností, které zpochybňují tezi, že stěžovatel přiznal vinu: popíral ji před státním zastupitelstvím, amnestie bránila pokračování v trestním stíhání, žádné právní ustanovení pro účely amnestie nevyžadovalo přiznání viny a ani přijetí amnestie ze strany stěžovatele nelze vyložit jako přiznání, nadto podle moldavského práva nemůže být výkon práv obviněného vykládán v jeho neprospěch. Podle Soudu tedy stěžovatel nemohl očekávat, že jeho žádost o účast na amnestii bude vyložena jako přiznání viny. Stěžovatel se tedy vědomě a informovaně nevzdal

ze dne 8. července 2019, § 92, 95 a 97). Zjištění, zda došlo k posouzení okolností věci a viny či nevinu obviněného, může vycházet ze stádia, k němuž dospělo řízení, a lze na ně usuzovat, pakliže bylo vzneseno obvinění, byl vyslechnut poškozený, byly shromážděny a příslušným orgánem přezkoumány důkazy a na jejich základě bylo vydáno odůvodněné rozhodnutí.

Státní zastupitelství bylo podle vnitrostátního práva příslušné vést vyšetřování. Shromáždilo důkazy, vyslechnulo stěžovatele i poškozeného zaměstnavatele, aniž však bylo proti stěžovateli vzneseno obvinění, neboť byl považován toliko za podezřelého. Ve sporném usnesení nedošlo k celkovému posouzení okolností věci ani právní či protiprávní povahy jednání stěžovatele. Nepředstavuje tedy posouzení věci samé.

Usnesení nicméně konstatuje splnění podmínek pro uplatnění amnestie, mezi nimi i podmínky souhlasu stěžovatele. Vzniká tedy otázka, zda se tímto způsobem stěžovatel vzdal svého práva na záruky spravedlivého procesu, čemuž článek 6 Úmluvy nebrání, a to ani u alternativních způsobů řešení trestních věcí. Vzdání se práva však musí být jednoznačné, doprovázené zárukami odpovídajícími závažnosti takového úkonu, jež nemusí být výslovný, zato však musí být dobrovolný, vědomý a informovaný z hlediska jeho důsledků. Navíc nesmí narážet na žádný významný veřejný zájem ([Simeonovi proti Bulharsku](#), č. 21980/04, rozsudek velkého

Z

svého práva na presumpci nevinu a práva nepřispívat ke svému vlastnímu obvinění, nehledě na to, že takový úkon nebyl doprovázen patřičnými zárukami. Podle Soudu tedy závěr nejvyššího soudu nespočíval na žádném právním základě. Je proto třeba, aby ho Soud nahradil svým vlastním posouzením.

Soud se zřetelem k výše uvedenému učinil závěr, že usnesení státního zastupitelství představovalo rozhodnutí o zastavení trestního stíhání z důvodu amnestie, aniž došlo k určení viny stěžovatele.

2. Rozhodnutí vydaná v pozdějším řízení

Podle Soudu zproštění trestní odpovědnosti jako takové nebrání tomu, aby na základě méně přísných podmínek došlo k vyvození občanskoprávní nebo jiné odpovědnosti z týchž skutkových okolností. Problémy však při neexistenci konečného trestního rozhodnutí může vyvolat prohlášení, z něhož vyplývá trestní odpovědnost stěžovatele ([Teodor proti Rumunsku](#), č. 46878/06, rozsudek ze dne 4. června 2013, § 39). Za této situace je totiž zásadní rozdíl mezi tvrzením, že někdo je podezřelý ze spáchání trestného činu, a jednoznačným soudním určením, že se dotyčný trestného činu dopustil

(Peltureau-Villeneuve proti Švýcarsku, č. 60101/09, rozsudek ze dne 28. října 2014, § 32).

Stěžovatel byl s odkazem na příslušné ustanovení zákona práce propuštěn, neboť se dopustil krádeže (údajně) konstatované soudem nebo orgánem s pravomocí v oblasti správních přestupků. Pouhá skutečnost, že občanskoprávní soudy potvrdily tento zákonný důvod pro propuštění, představuje jednoznačné určení, že stěžovatel je vinen vytýkaným trestným činem, třebaže bylo trestní stíhání proti němu zastaveno. I konstatování nejvyššího soudu, že stěžovatel podáním žádosti o uplatnění amnestie svoji vinu přiznal – od něhož byl Soud nucen se odchýlit –, prozrazuje, že občanskoprávní soudy měly za to, že stěžovatel trestný čin spáchal.

Za těchto okolností došlo k porušení zásady presumpce nevinu chráněné v čl. 6 odst. 2 Úmluvy.

Rodinné právo

Rozsudek ze dne 8. října 2020 ve věci č. 80117/17 – C proti Chorvatsku

Senát první sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že řízení o úpravě péče a následné vykonávací řízení trpělo v rozporu s článkem 8 Úmluvy procesními nedostatky z důvodu neustanovení opatrovníka nezletilému stěžovateli a jeho nevyšlechnutí soudem. Soud

dítě emocionálně zneužívala, za což byla trestně stíhána.

Soud námitce vlády nepřisvědčil. Dle judikatury Soudu vyžaduje postavení dětí podle článku 34 Úmluvy pečlivé zvážení, neboť děti jsou obvykle odkázány na jiné osoby, aby uplatňovaly jejich nároky a zastupovaly jejich zájmy, a nemusejí mít věk nebo schopnosti potřebné k tomu, aby v jakémkoli reálném smyslu daly souhlas s kroky, které mají být jejich jménem učiněny. V této otázce je proto nutno vyvarovat se restriktivního nebo formalistického přístupu. Hlavním hlediskem v takových situacích je, že by měly být prozkoumány veškeré závažné otázky týkající se respektování práv dítěte (N. Ts. a ostatní proti Gruzii, č. 71776/12, rozsudek ze dne 2. února 2016, § 54 a 55). V případech sporů mezi rodiči je ochranou zájmů dítěte pověřen rodič, kterému bylo dítě svěřeno do péče (Moog proti Německu, č. 23280/08 a 2334/10, rozsudek ze dne 6. října 2016, § 41). V době podání stížnosti bylo dítě nezletilé a bylo dočasně svěřeno do péče matky. Jádrem stížnosti byl soulad s procesními požadavky Úmluvy při respektování nejlepšího zájmu dítěte. S ohledem na rozsah stížnosti a skutečnost, že matka nepodala stížnost

zamítl předběžnou námitku vlády, že matka nemůže dítě zastupovat v řízení před Soudem z důvodu střetu zájmů.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stížnost podala matka jménem nezletilého syna narozeného v roce 2006. Po rozvodu rodičů v roce 2010 matka podala trestní oznámení na otce pro podezření ze sexuálního zneužívání dítěte a požadovala přerušení kontaktů dítěte s otcem. Znalecké šetření sexuální zneužívání neprokázalo. Dle znalců matka dítě emocionálně zneužívala a dítě bylo zatíženo jejím negativním postojem k otci. V roce 2012 otec podal žádost o změnu rozhodnutí o úpravě péče. Znalci shledali závislý, symbiotický vztah mezi matkou a synem, který nebyl pro vývoj dítěte zdravý. V červnu 2015 soud svěřil dítě do péče otce a stanovil styk s matkou. Otec podal žádost o výkon rozsudku, jelikož matka odmítla dítě předat. V roce 2016 došlo k výkonu rozsudku, avšak syn utekl zpět k matce. V roce 2017 soud dočasně svěřil dítě do péče matky a stanovil asistovaný styk s otcem.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

A. PŘEDBĚŽNÁ OTÁZKA

Vláda vznesla námitku k zastupování dítěte matkou v řízení před Soudem z důvodu střetu zájmů. Právní zastupce dítěte před Soudem zastupoval matku před vnitrostátními soudy, přičemž dle zjištění znalců matka

rovněž svým jménem, Soud neshledal střet zájmů mezi matkou a dítětem (N. Ts. a ostatní proti Gruzii, cit. výše, § 57; oproti tomu Kruškić proti Chorvatsku, č. 10140/13, rozhodnutí ze dne 25. listopadu 2014, § 97).

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Ve stížnosti bylo namítáno, že v rozporu s článkem 8 Úmluvy nebyl dítěti v řízení o úpravě péče a následném vykonávacím řízení ustanoven opatrovník *ad litem*, který by hájil jeho zájmy, a že nebylo soudem vyslechnuto. Dále bylo namítáno, že rozhodnutí o svěření do péče otce nebylo v souladu s nejlepším zájmem dítěte s ohledem na absenci adaptačního období.

Třebaže článek 8 Úmluvy neobsahuje výslovné procesní požadavky, rozhodovací proces musí být spravedlivý a musí zajistit náležitý respekt k zájmům chráněným tímto článkem (T. P. a K. M. proti Spojenému království, č. 28945/95, rozsudek velkého senátu ze dne 10. května 2001, § 72). Soud zkoumá, zda byli rodiče dostatečně zapojeni do rozhodovacího procesu, což platí přiměřeně i pro děti ve všech soudních a správních řízeních, které se dotýkají jejich práv dle článku 8 Úmluvy.

Zapojení není dostatečné, pokud děti schopné formulovat svůj vlastní názor neměly příležitost být slyšeny a pokud jejich názoru nebyla s ohledem na jejich věk a vyspělost dána dostatečná váha (M. a M. proti Chorvatsku, č. 10161/13, rozsudek ze dne 3. září 2015, § 171 a 181).

Soud uvedl, že dle zákona o rodině měl být dítěti ustanoven opatrovník v řízení v případech střetu jeho zájmů se zájmy rodičů. Dle článku 10 Evropské úmluvy o výkonu práv dětí z roku 1996 je úlohou zástupců dítěte poskytovat mu příslušné informace a vysvětlení, zjišťovat jeho názory a zprostředkovat je soudnímu orgánu. Stejně tak dle pokynů Výboru ministrů Rady Evropy o justici vstřícné k dětem z roku 2010 by měl být v případech protichůdných zájmů rodičů a dítěte jmenován opatrovník nebo obdobný nezávislý zástupce, který bude zastupovat názory a zájmy dítěte a informovat ho o průběhu řízení. Soud tak odmítl námitku vlády, že opatrovník v řízení nebyl třeba, jelikož dítě nebylo účastníkem řízení. Soud byl opačného názoru. Situace dítěte rozvedených rodičů ve sporu o péči je příkladem situace, kdy dítě potřebuje opatrovníka k výše uvedeným účelům. Stěžovateli však takový opatrovník ustanoven nebyl a jeho roli plnila matka.

V době rozhodování bylo stěžovateli devět let. Dle zákona o rodině mělo dítě právo být slyšeno a jeho názorům měla být dána dostatečná váha s ohledem na jeho

věk a vyspělost. Soud dále odkázal na mezinárodní standardy a svou judikaturu (viz M. a M. proti Chorvatsku, cit. výše). Stěžovatel nebyl v soudním řízení přímo vyslechnut, aniž bylo řádně vysvětleno, proč se tak nestalo. Vláda pouze uvedla, že jeho přání zůstat žít s matkou bylo všeobecně známo. Dle Soudu však byla potřeba jeho přímého zapojení zřejmá z důvodu absence opatrovníka v soudním řízení (N. Ts. a ostatní proti Gruzii, cit. výše, § 80).

Kombinace nedostatečného zastupování zájmů dítěte a absence jeho slyšení nenapravitelně narušila rozhodovací proces. S ohledem na uvedený závěr Soud již nezkoumal, zda bylo rozhodnutí o svěřeni dítěte do péče otce a následné vykonávací řízení v souladu s nejlepším zájmem dítěte (E. S. proti Rumunsku a Bulharsku, č. 60281/11, rozsudek ze dne 19. července 2016, § 82).

Soud proto konstatoval porušení článku 8 Úmluvy.

III. ODDĚLENÁ STANOVISKA

Soudkyně Koskelo se ve svém souhlasném stanovisku stejně jako ve věcech A a B. proti Chorvatsku (č. 7144/15, rozsudek ze dne 20. června 2019) a Strand Lobben a ostatní proti Norsku (č. 37283/13, rozsudek velkého senátu ze dne 10. září 2019) vymezila k oprávnění matky zastupovat dítě v řízení před Soudem. Za situace, kdy znalci ve vnitrostátním řízení shledali jejich symbiotický vztah a jeho škodlivé následky pro vývoj dítěte, lze pochybovat o řádném hájení nejlepšího zájmu

Z

dítěte matkou. Je zarážející, že Soud shledal nedostatky v zastupování dítěte ve vnitrostátním řízení z důvodu střetu zájmů, aniž by připustil, že stejný problém nastal v řízení před Soudem. Otázka zastupování dětí v řízení před Soudem musí být celkově řešena ve spolupráci se smluvními státy.

Rozsudek ze dne 12. listopadu 2020 ve věci č. 19511/16 – Honner proti Francii

Senát páté sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že rozhodnutí nepřiznat stěžovatelce právo styku s dítětem její bývalé partnerky, s níž rozvíjela faktický rodinný život, odůvodněné nejlepším zájmem dítěte, nepředstavovalo porušení článku 8 Úmluvy.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatelka žila se svou partnerkou v letech 2000–2012. V roce 2007 se její partnerce díky umělému oplodnění narodil syn G. Stěžovatelka o něj začala záhy pečovat, zatímco jeho biologická matka pokračovala

ve svém profesním rozvoji. Obě ženy v roce 2009 uzavřely registrované partnerství, jež bylo o tři roky později zrušeno. Stěžovatelka se následně obrátila na občanskoprávní soud s návrhem na přiznání práva styku s dítětem. Zatímco soud prvního stupně návrhu na sklonku roku 2013 vyhověl, odvolací soud jeho rozsudek v červnu 2014 zrušil a nahradil zamítavým rozhodnutím, které opřel o to, že styk není v nejlepším zájmu dítěte. Vzal přitom v potaz i lékařské zprávy, za jejichž vady byl jejich autor odsouzen v kárném řízení. Kasační soud, na který se stěžovatelka obrátila, dovolání v říjnu 2015 odmítl s tím, že zjevně nemůže vést ke zrušení napadeného rozsudku.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatelka tvrdila, že nepřiznání práva styku s dítětem její bývalé partnerky, jehož v prvních letech života vychovávala, představuje porušení jejího práva na respektování rodinného života.

a) Existence rodinného života

Podle účastníků řízení i Soudu spadají vztahy stěžovatelky a G. pod ‚rodinný život‘ ve smyslu článku 8 Úmluvy. Pojem rodiny totiž zahrnuje i faktické vztahy mezi dospělým či dospělými a dítětem při absenci biologických nebo právem uznaných vazeb, pokud jsou mezi nimi skutečné osobní vazby (*Paradiso a Campanelli proti Itálii*, č. 25358/12, rozsudek velkého senátu ze dne 24. ledna 2017, § 140 a 148 a tam citovaná judikatura). Vztah dvou žen žijících v registrovaném partnerství a dítěte, které jedna z nich počala za pomoci umělého oplodnění a vychovávala společně se svou partnerkou, představuje ‚rodinný život‘ ve smyslu článku 8 Úmluvy (*X a ostatní proti Rakousku*, č. 19010/07, rozsudek velkého senátu ze dne 19. února 2013, § 95; *Gas a Dubois proti Francii*, č. 25951/07, rozhodnutí ze dne 31. srpna 2010).

Za skutkových okolností projednávané věci – několikaletého společného soužití, stěžovatelčina zapojení do péče o G. a jeho výchovy i toho, že ji G. označoval za matku – došlo mezi nimi k vytvoření faktické vazby rodiče a dítěte.

b) Druh dotčených závazků

Účastníci řízení se sice shodovali v tom, že došlo k zásahu veřejné moci do výkonu práva stěžovatelky na respektování rodinného života, což má vést k přezkumu

pod úhlem negativních závazků státu, avšak podle Soudu k zásahu do vazby mezi stěžovatelkou a G. došlo v důsledku rozchodu obou partnerek. Vnitrostátní soud nezrušil existující právo styku stěžovatelky vůči G., ale zamítl její návrh na stanovení podoby vztahů mezi dítětem a dospělou osobou, pokud je to v zájmu dítěte (*Moretti a Benedetti proti Itálii*, č. 16318/07, rozsudek ze dne 27. dubna 2010, § 60–71; *V. D. a ostatní proti Rusku*, č. 72931/10, rozsudek ze dne 9. dubna 2019, § 125–131). Podle Soudu je tedy namísto přezkoumat stížnost pod úhlem pozitivních závazků státu spočívajících v zaručení účinného respektování rodinného života osobám v jeho jurisdikci.

c) Zásady přezkumu

Soud připomněl, že v oblasti pozitivních i negativních závazků je třeba dosáhnout spravedlivé rovnováhy mezi soupeřícími zájmy jednotlivce a společnosti jako celku. Státy požívají určitého prostoru pro uvážení, který je obvykle značný, když mají orgány nastolit rovnováhu mezi soupeřícími soukromými a veřejnými zájmy nebo mezi různými právy chráněnými Úmluvou. Tak je tomu i v projednávané věci, jelikož v ní je dotčeno nejenom právo stěžovatelky na respektování rodinného života, ale také zásada nejlepšího zájmu dítěte a jeho práva podle článku 8 stejně jako práva jeho biologické matky podle téhož ustanovení. Není také úkolem Soudu nahradit vnitrostátní orgány, ale přezkoumat pod zorným úhlem Úmluvy jejich rozhodnutí vydaná

Z

při výkonu jejich posuzovací volnosti (*Moretti a Benedetti proti Itálii*, rozsudek cit. výše, § 60, 63 a 64).

V projednávané věci tedy Soud musel zodpovědět otázku, zda stát s ohledem na svůj prostor pro uvážení nastolil spravedlivou rovnováhu mezi přítomnými zájmy s tím, že musí převážet nejlepší zájem dítěte.

d) Právní rámec

Soud konstatoval, že francouzské právo umožňuje, aby osoba, u níž se vyvinula faktická rodinná vazba, dosáhla vydání opatření s cílem tuto vazbu zachovat, je-li to v zájmu dítěte. Právní rámec tedy nabízel stěžovatelce možnost soudního projednání otázky zachování vazby, kterou si vyvinula s G., a ona této možnosti využila.

e) Přezkum ze strany odvolacího soudu

Odvolací soud však při tomto projednání zjistil, že setkání se stěžovatelkou dítě příliš traumatizují, a že tudíž není v jeho zájmu v nich pokračovat. Rozhodnutí bylo tedy založeno na nejlepší zájmu dítěte, který musí převážet. Odvolací soud také tento nejlepší zájem dítěte za okolností případu náležitě odůvodnil, když pou-

kázal na to, že G. je křehké dítě, jež se ocitlo v traumatizující situaci uprostřed agresivního konfliktu mezi stěžovatelkou a jeho biologickou matkou, v důsledku čehož se G. zdráhal se stěžovatelkou trávit čas. Jelikož není jeho úkolem nahradit vnitrostátní orgány při úpravě péče, nemůže Soud závěry odvolacího soudu zpochybnit. Projednávaná věc se tak liší od výše citovaných věcí *V. D. a ostatní proti Rusku* a *Moretti a Benedetti proti Itálii*, v nichž Soud dospěl k závěru o porušení článku 8 Úmluvy, jelikož v nich k řádnému soudnímu přezkumu klíčových otázek nedošlo.

Stěžovatelka odvolacímu soudu vytýkala, že vyšel pouze z důkazů předložených protistranou a z pochybných lékařských zpráv, nenařídil znalecký posudek a sociální šetření, případně nerozhodl o jiných opatřeních k zachování její vazby s G. Dostupné informace však dle Soudu těmito výtkám nenasvědčují. Navíc judikatura Soudu státům, s výhradou svévolného postupu, přiznává velice široký manévrovací prostor v oblasti provádění důkazů, jejichž důkazní hodnotu přísluší posoudit vnitrostátním soudům (*A. P., Garçon a Nicot proti Francii*, č. 79885/12 a 2 další, rozsudek ze dne 6. dubna 2017, § 150–151). Není tudíž možné vyvozovat závěry

z toho, že odvolací soud měl za to, že provedl dost důkazů k posouzení rizik, která ze zachování schůzek se stěžovatelkou pro G. vyplývají, a nepovažoval za nutné provádět další důkazy. Co se týče možných alternativ, např. v podobě organizace mediatizovaných setkání stěžovatelky s G., je třeba poukázat na to, že odvolací soud s ohledem na konfliktní vztahy mezi bývalými partnerkami a jejich traumatizujícími dopady na dítě rozhodl, že není v zájmu dítěte vztahy mezi ním a stěžovatelkou upravit.

f) Závěr

Soud sice vyjádřil pochopení pro strádání, jemuž vzniklá situace mohla stěžovatelku vystavit, avšak podotkl, že její práva nemohou být upřednostněna na úkor nejlepšího zájmu dítěte. S ohledem na široký prostor pro uvážení proto žalovaný stát neporušil svou pozitivní povinnost zajistit účinné respektování rodinného života stěžovatelky, a tedy ani článek 8 Úmluvy.

Vnitrostátní orgány v rámci řízení o odškodnění výslovně uznaly, že nalézací řízení, jež trvalo více než 17 let, bylo nepřiměřeně dlouhé a přiznaly stěžovatelce náhradu nemajetkové újmy ve výši téměř 37 tis. Kč, a to vzhledem ke složitosti nastolené právní otázky, obstrukčnímu jednání stěžovatelky a nízkému významu předmětu řízení.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 ODST. 1 ÚMLUVY

Stěžovatelka namítala, že nalézací řízení nedostalo požadavku na projednání věci v přiměřené lhůtě.

Soud nejprve uvedl, že postavení stěžovatelky coby oběti ve smyslu článku 34 Úmluvy závisí na tom, zda vnitrostátní orgány uznaly, že došlo k porušení jejího práva dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy, a zda poskytnuté zadostiučinění v penězích lze považovat za vhodnou a dostatečnou nápravu. V této souvislosti připomněl, že v některých případech může i nepřiměřená délka řízení působit na straně jeho účastníků pouze minimální či dokonce vůbec žádnou újmu (*Nardone proti Itálii*, č. 34368/02, rozsudek ze dne 25. listopadu 2004). Rozhodnutí vnitrostátních soudů musí být v každém případě řádně

Délka řízení

Rozsudek ze dne 4. února 2021 ve věci č. 31441/17 – Klub právní podpory, nadace v likvidaci proti České republice

Výbor druhé sekce Soudu jednomyslně odmítl stížnost na porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy, když se zřetelem k výši odškodnění přiznaného za průtahy na vnitrostátní úrovni shledal, že stěžovatelku nadále nelze považovat za oběť namítaného porušení Úmluvy.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

V červenci 1994 se státní zástupkyně dopustila urážlivého výroku vůči zakládajícím členům stěžovatelky, v čemž tito spatřovali zásah do dobré pověsti stěžovatelky jakožto právnické osoby. Z tohoto důvodu stěžovatelka zahájila řízení na ochranu osobnosti. Odvolací soud věc pětkrát vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení, neboť oba soudy zaujímaly protichůdné názory stran otázky právní subjektivity a aktivní legitimace stěžovatelky. Soud prvního stupně nakonec v dubnu 2006 rozhodl, že jednání státní zástupkyně nemohlo zasáhnout do dobré pověsti stěžovatelky, neboť se týkalo pouze osob jejích zakladatelů. Stěžovatelka následně využila všechny dostupné vnitrostátní prostředky nápravy, o posledním bylo rozhodnuto v listopadu 2011.

odůvodněna (*Apicella proti Itálii*, č. 64890/01, rozsudek velkého senátu ze dne 29. března 2006, § 93).

V projednávané věci považoval Soud odůvodnění vnitrostátních soudů za dostatečné, neboť náhrada nemajetkové újmy slouží především k odčinění úzkosti, nepohodlí a nejistoty způsobené porušením práva zaručeného Úmluvou, přičemž její přiznání právnické osobě závisí na okolnostech případu. Soud zejména přihlédl k tomu, že stěžovatelka nebyla nikdy zapsána do rejstříku nadací a její veškerá činnost se týkala vedení většího počtu soudních řízení ohledně její právní existence, zrušení a aktivní legitimace, což musí mít nutně vliv na vnímání újmy, kterou mohla pociťovat v důsledku nepřiměřené délky řízení (viz *mutatis mutandis Domira, spol. s r. o. a Meluzínová proti České republice*, č. 60702/11 a 59633/12, rozhodnutí ze dne 7. března 2017, § 57; *Žirovnický proti České republice*, č. 10092/13 a 6 dalších, rozsudek ze dne 8. února 2018, § 117).

Stěžovatelce se tedy na vnitrostátní úrovni dostalo vhodné a postačující výše peněžité náhrady, a proto ji nadále nelze považovat za oběť tvrzeného porušení Úmluvy dle článku 34 Úmluvy. Stížnost proto odmítl pro neslučitelnost *ratione materiae* s Úmluvou.

Proces jmenování soudců

Rozsudek ze dne 1. prosince 2020 ve věci č. 26374/18 – *Guðmundur Andri Ástráðsson proti Islandu*

Velký senát Soudu jednomyslně shledal, že soudkyně odvolacího soudu, která rozhodovala ve věci stěžovatele, byla do funkce jmenována postupem nerespektujícím platné právo. Stěžovateli se proto nedostalo trestního řízení před soudem „zřízeným zákonem“ ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatel byl odsouzen za řízení bez platného řídicího oprávnění a pod vlivem návykové látky k trestu odnětí svobody a doživotnímu zákazu řízení motorových vozidel. V rámci řízení o odvolání obhájce navrhl, aby byla z rozhodování věci vyloučena soudkyně A. E., jelikož byla do funkce jmenována nestandardně, což

Z

se příčí smyslu a účelu zákona, který svěřuje výběr vhodných osob nezávislé komisi. Ministryně předložila parlamentu seznam 15 osob, z nichž 11 vybrala komise, zatímco 4 nahradila jinými. Šlo o kandidáty, kteří se nacházeli dle hodnotící zprávy komise na 17., 18., 23. a 30. místě. Mezi nimi byla také soudkyně A. E. Ministryně tento postup zdůvodnila tím, že připisuje větší váhu soudcovské praxi. Vládnoucí většina schválila seznam kandidátů jako celek, třebaže mělo být hlasováno o každém z uchazečů jednotlivě. Tyto osoby posléze prezident jmenoval do funkce.

Dva uchazeči, kteří byli komisí doporučení, nikoli však ministryní navrženi ke jmenování, se bránili soudní cestou. Nejvyšší soud jim dal za pravdu, že postup ministryně byl porušením platného práva. Dle názoru soudu svůj postup dostatečně nezdůvodnila, což měla za důsledek, že parlament nemohl dostát svým dohledovým

zpochybňuje její nezávislost. Námitka byla zamítnuta, načež odvolací soud potvrdil rozsudek soudu prvního stupně.

Právní úprava předpokládala, že nově zřízený odvolací soud bude složen z 15 soudců vzešlých z řádného výběrového řízení. Odborné předpoklady uchazečů hodnotila zvláštní komise složená ze zástupců nejvyššího soudu, soudcovské unie a advokátní komory. Ministryně spravedlnosti mohla ke jmenování navrhnout jen osoby vybrané komisí. Z tohoto pravidla existovala výjimka, podle které se ministryně mohla od stanoviska komise odchýlit, jestliže i jí navrhovaný kandidát splní všechny předpoklady pro výkon funkce soudce a odsouhlasí ho parlament. Komise posuzovala celkem 33 uchazečů, z nichž 20 osob vyhodnotila jako způsobilé. Na základě jimi dosažených výsledků vybrala 15 nejvhodnějších uchazečů. Jejich jména zaslala ministryni spravedlnosti. Ta si vyžádala seznam všech kandidátů. Komise jí předložila hodnotící zprávu s výsledky uchazečů. Předseda komise ji poučil, že 15 uchazečů bylo označeno za nejvhodnější, takže není třeba uvádět další jména uchazečů. Upozornil ji, že daný požadavek

povinností a zabránit svévoli výkonné moci při jmenování soudců. Jmenování jiných soudců než navržených však nejvyšší soud neprohlásil za neplatné.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 6 ODST. 1 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že soudkyně A. E. nebyla jmenována do funkce zákonným postupem, což mělo za následek, že v jeho trestní věci nerozhodoval nezávislý soud zřízený zákonem.

Senát druhé sekce Soudu dne 12. března 2019 shledal pěti hlasy proti dvěma, že došlo k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Věc byla na žádost vlády postoupena velkému senátu.

a) K rozsahu přezkumu

Námítky stěžovatele se netýkaly ustavení odvolacího soudu jako takového. Soudu ani nepřísluší přezkoumávat systém výběru a jmenování soudců *in abstracto*. Tyto otázky patří do prostoru pro uvážení každého

státu. Úmluva přitom nevylučuje, aby do tohoto procesu byly zapojeny orgány moci zákonodárné a výkonné, které však na soudce nesmí vyvíjet vliv či nátlak při výkonu jejich rozhodovací činnosti (*Maktouf a Damjanović proti Bosně a Hercegovině*, č. 2312/08 a 34179/08, rozsudek velkého senátu ze dne 18. července 2013, § 49). Úkolem Soudu bylo toliko určit, zda účast A. E., jejíž jmenování do funkce provázely nesrovnalosti a která rozhodovala ve věci stěžovatele, mohlo být porušeno jeho právo na „soud zřízený zákonem“ ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

b) Obecné zásady

1. Požadavek na „soud zřízený zákonem“ a jeho účel

Podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy má každý právo, aby o jeho záležitosti týkající se mimo jiné oprávněnosti trestního obvinění rozhodl soud zřízený zákonem. Soud, který nebyl ustaven zákonem stanoveným postupem, postrádá legitimitu potřebnou k tomu, aby mohl rozhodovat právní spory (*Lavents proti Lotyšsku*, č. 58442/00, rozsudek ze dne 28. listopadu 2002, § 114). Výraz „zákon“ v tomto ustanovení nezahrnuje jen právní úpravu týkající se pravomoci a organizace soudnictví, ale i pravidla vnitrostátního práva, která – pokud by byla porušena – činí účast soudce na rozhodování věci protiprávní. Do této kategorie patří např. ustanovení ohledně nezávislosti členů soudu, délky jejich funkčního období či nestrannosti (např. *DMD GROUP*, a. s.

proti Slovensku, č. 19334/03, rozsudek ze dne 5. října 2010, § 59). Účelem požadavku na soud „zřízený zákonem“ je, aby organizace soudnictví v demokratické společnosti byla nezávislá na uvážení výkonné moci a aby se řídila zákony pocházejícími z parlamentu. Takové jsou požadavky dělby moci a zajištění nezávislosti soudnictví (*Baka proti Maďarsku*, č. 20261/12, rozsudek velkého senátu ze dne 23. června 2016, § 165).

V projednávané věci se velký senát rozhodl upřesnit obsah práva na „soud zřízený zákonem“, vyjádřit se k jeho dílčím prvkům a stanovit test, kterým se mají napříště posuzovat obdobné případy.

3. Definiční znaky „soudu“

Soud ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy je charakterizován svou soudní funkcí, tedy rozhodováním sporů v rámci své pravomoci, na základě právních norem a postupem, který stanoví použitelné předpisy. Soud v materiálním smyslu musí splňovat řadu dalších požadavků, jako je nezávislost, nestrannost apod. Náležitostí pojmu „soud“ je také podmínka, že musí být složen z osob vybraných podle zásluh, tj. soudců splňujících požadovanou kvalifikaci a majících morální předpoklady k výkonu soudcovské funkce. Soud zdůraznil zásadní význam přísného procesu jmenování soudců, aby bylo zajištěno, že do těchto funkcí budou dosazeni nejkvalitnější z uchazečů, a to z hlediska odborné způsobilosti i mo-

Z

rální integrity. Je samozřejmé, že čím výše se soud nachází v soudní soustavě, tím náročnější by měla být kritéria výběru soudců. Precizní výběr soudců je zásadní z hlediska zajištění důvěry veřejnosti v řádný výkon spravedlnosti; slouží jako doplňková záruka nezávislosti soudců.

4. K pojmu „zřízený“

Výraz „zřízený zákonem“ se nevztahuje jen k samotné existenci soudu, ale i dodržování pravidel ohledně jeho fungování a složení v jednotlivých případech. Klíčovou pro rozhodnutí projednávané věci je otázka, zda porušení vnitrostátního práva v počáteční fázi jmenování soudce do funkce u konkrétního soudu může vést k porušení práva účastníka řízení na soud zřízený zákonem. Soud si je vědom toho, že proces jmenování soudců může být náchylný k vnějším vlivům – zejména výkonné moci, ale obdobně i moci zákonodárné nebo soudní –, a proto vyžaduje přísnou kontrolu; soudce jmenovaný v rozporu s příslušnými pravidly postrádá legitimitu nezbytnou k výkonu soudcovské funkce. S ohledem na tyto důsledky Soud shledal, že proces jmenování soudců nutně spadá do věcného rozsahu požadavku na soud „zřízený“ zákonem.

5. K pojmu „zákonem“

Požadavek, aby byl soud zřízen „zákonem“, vyžaduje, aby měl soud právní základ ve vnitrostátním právu a aby byly při jeho fungování dodržovány požadavky vyplývající z vnitrostátního práva. Je třeba ho vykládat ve smyslu „soudu zřízeného v souladu se zákonem“. Cílem naopak není zavedení jednotného postupu jmenování soudců napříč smluvními státy Úmluvy. Soud si uvědomuje, že existují různé systémy výběru a jmenování soudců. Skutečnost, že v mnoha státech má výkonná moc rozhodující vliv na jmenování, neodporuje sama o sobě požadavku, aby byl soud zřízen zákonem. Daný imperativ stanoví, že příslušné vnitrostátní předpisy musí být formulovány natolik jednoznačně, aby vylučovaly svévolné zásahy výkonné moci do procesu jmenování.

6. Vzájemný vztah mezi požadavky „nezávislosti“, „nestrannosti“ a „soudu zřízeného zákonem“

Ačkoli je právo na „soud zřízený zákonem“ samostatné, judikatura naznačuje, že má úzkou vazbu na záruky nezávislosti a nestrannosti. Soudní orgán, který nesplňuje uvedené požadavky, nelze totiž považovat za „soud“

ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Také při určování, zda lze soud považovat za „nezávislý“, Soud přihlíží mimo jiné ke způsobu jmenování jeho členů (*Ramos Nunes de Carvalho e Sá proti Portugalsku*, č. 55391/13 a další, rozsudek velkého senátu ze dne 6. listopadu 2018, § 144). I když jde tedy o odlišné záruky spravedlivého procesu, existuje mezi nimi úzké sepětí v tom smyslu, že míří na dodržování základních zásad právního státu a dělby moci. Soud má v této souvislosti za to, že zkoumání požadavku na „soud zřízený zákonem“ nesmí ztrácet ze zřetele tento společný účel a je při něm třeba systematicky šetřit, zda údajná nesrovnalost byla natolik závažná, že narušuje zmíněné základní zásady a ohrožuje nezávislost příslušného soudu.

7. Test pro určení, kdy nerespektování pravidel pro jmenování soudců představuje porušení práva na „soud zřízený zákonem“

Právo na „soud zřízený zákonem“ nemůže být vykládáno natolik široce, aby každé porušení předpisů použitelných při jmenování soudců znamenalo jeho porušení. Dle Soudu je třeba také zohledňovat zásadu právní jistoty. Ta vyžaduje, aby pravomocná soudní rozhodnutí nebyla zpochybňována. Předpokládá tedy dodržování zásady překážky věci rozsouzené (*res iudicata*). Zásada právní jistoty slouží k zajištění stability soudního systému a přispívá k důvěře veřejnosti v soudy. Proto se od ní lze odchýlit jen tehdy, je-li to nezbytné v zájmu nápravy zásadních vad řízení anebo justičních omylů

Z

Zadruhé, je třeba zohlednit předmět a účel požadavku na „soud zřízený zákonem“. Těmi je snaha zajistit schopnost soudce vykonávat své povinnosti bez ovlivňování. Porušení čistě technické povahy, která nemají žádný vliv na legitimitu postupu jmenování, nedosahují požadovaného prahu závažnosti. Jinak je tomu u porušení základních pravidel postupu jmenování, jako např. jmenování osoby, která nesplňuje odborné a osobnostní předpoklady. Soud zastává názor, že pouze ta porušení, která se týkají základních pravidel postupu jmenování soudců, tzn. že mají dopad na podstatu práva na „soud zřízený zákonem“, mohou mít za následek porušení tohoto práva.

Zatřetí, významnou roli hraje přezkum vnitrostátních soudů z hlediska důsledků, které mělo porušení pravidel pro jmenování soudce na individuální práva účastníka řízení. Takový přezkum musí být proveden na základě standardů Úmluvy, přičemž musí být hledána rovnováha mezi soupeřícími zájmy. Zejména si musí vnitrostátní soudy položit otázku, zda za konkrétních okolností věci existuje naléhavá potřeba – podstatné a přesvědčivé povahy – odůvodňující odchylku od zásad

(*Ryabykh proti Rusku*, č. 52854/99, rozsudek ze dne 24. července 2003, § 52). Kromě toho nelze pomíjet zásadu neodvolatelnosti soudců během jejich funkčního období, která je důležitou zárukou soudcovské nezávislosti. Závěr o tom, že soud nebyl zřízen zákonem, může mít dalekosáhlé dopady z hlediska právní jistoty a neodvolatelnosti soudců. Současně však lpění na těchto zásadách za každou cenu může ještě více poškodit podstatné náležitosti právního státu a důvěru veřejnosti v soudnictví. Proto je nezbytné hledat rovnováhu mezi těmito zájmy. Při posuzování toho, zda nesrovnalosti v procesu jmenování soudců byly tak závažné, že vedly k porušení práva na soud zřízený zákonem, Soud bude postupovat ve třech krocích.

Zaprvé, musí dojít ke zjevnému porušení vnitrostátního práva v tom smyslu, že toto porušení musí být jako takové objektivně a skutečně identifikovatelné. Toto hodnocení přísluší v první řadě vnitrostátním soudům, ledaže lze jejich zjištění považovat za svévolná nebo zjevně nerozumná. Neexistence zjevného porušení nicméně nevylučuje porušení práva na soud zřízený zákonem. Mohou totiž existovat situace, kdy postup jmenování soudce, ač zjevně nebyl v rozporu s příslušnými pravidly, přesto vedl k výsledkům, které jsou neslučitelné s předmětem a účelem Úmluvy. I za takových okolností musí Soud přikročit k dalším dvěma krokům.

právní jistoty a neodvolatelnosti soudců. Pokud by vnitrostátní přezkum byl v souladu s Úmluvou a byly z něj vyvozeny nezbytné závěry, potřeboval by Soud pádné důvody k tomu, aby vnitrostátní posouzení nahradil svým vlastním. Soud má totiž na paměti svou subsidiární úlohu, podle které mají smluvní strany primární odpovědnost za dodržování práv a svobod stanovených Úmluvou (*Garib proti Nizozemsku*, č. 43494/09, rozsudek velkého senátu ze dne 6. listopadu 2017, § 137).

c) Použití těchto zásad na projednávanou věc

Zaprvé, Soud shledal, že ke zjevnému porušení vnitrostátního práva došlo. Nespatořoval tak důvod odchýlit se od názoru nejvyššího soudu, že během procesu jmenování nebyla ve dvou ohledech dodržena předepsaná pravidla. V první řadě ministryně spravedlnosti nezdůvodnila odklon od návrhu hodnotící komise. Parlament potom nedodržel předepsaný hlasovací postup, když schválil seznam navržených kandidátů jako celek, aniž by o nich hlasoval jednotlivě.

Zadruhé, porušení se týkala základních pravidel upravujících proces jmenování soudců určených k ochraně soudní moci před vměšováním a svévolí exekutivy.

Po několika reformách systému byla zřízena nezávislá hodnotící komise. Jejím úkolem bylo posuzovat kvalifikaci kandidátů a vybírat ty, kteří mají pro výkon funkce soudce nejlepší předpoklady. Této komisi byla přiznána pravomoc vydávat závazná doporučení. Přestože zákon umožňoval, aby se ministr výjimečně od hodnocení komise odchýlil, využití této diskrece podléhalo kontrole parlamentu. Hlavním účelem celé reformy byla podle přípravných materiálů snaha omezit vlivu výkonné moci na proces jmenování soudců.

Soud tak musel určit, zda porušení postupu jmenování čtyř soudců navržených ministryní, včetně A. E., bylo natolik závažné, aby podkopalo samotnou podstatu práva na „soud zřízený zákonem“. Rozhodnutí ministryně odchýlit se od doporučení hodnotící komise mělo být motivováno tím, že přikládala větší váhu praxi a zkušenostem uchazečů. Naproti tomu přístup komise přiznávající justiční praxi stejnou váhu jako zkušenostem z jiných právnických profesí odpovídalo platné úpravě, která zdůrazňovala vhodnost rozmanité odborné praxe soudců. Všichni čtyři kandidáti včetně A. E., které na seznam zařadila ministryně, získali skutečně více bodů stran soudní praxe než čtyři vyloučení uchazeči. Pozornosti Soudu však neuniklo, že jiní kandidáti, kteří měli z hlediska soudní praxe ještě nižší hodnocení, byli přesto jmenováni. Mezi kandidáty, které komise nedoporučila, byli nadto tací, kteří dosáhli vyššího skóre než

kandidáti dodatečně navržení ministryní. Nedodržení pravidel bylo o to závažnější, že ministryni byly její právní povinnosti opakovaně připomínány jejími poradci i předsedou hodnotící komise. Svá rozhodnutí tak učinila s plným vědomím stanoveného postupu a bez ohledu na dobrou pověst kandidátů, které ze seznamu vyřadila. Nešlo tudíž o pouhé technické nebo procesní nesrovnalosti, nýbrž o závažný zásah do jmenovacího procesu. Pokud jde o parlament, tomu byla svěřena významná kontrolní pravomoc při schvalování navržených kandidátů. Parlament však na svoje poslání rezignoval, když nevyžadoval, aby ministryně zdůvodnila, proč se odklonila od návrhů komise. Kromě toho nedodržel ani předepsaná pravidla hlasování. Zatímco mělo být hlasováno o každém z kandidátů zvlášť, parlament schválil seznam hromadně. Přesvědčení stěžovatele, že postup parlamentu byl veden především politickými úvahami, tedy nemůže být považováno za nepodložené.

Zatřetí, Soud nepovažoval přezkum ze strany nejvyššího soudu za dostatečný. Stěžovatel tvrdil, že mu bylo upřeno právo na spravedlivý proces, jelikož o jeho věci rozhodovala protiprávně jmenovaná soudkyně. Vyjádřil také znepokojení ohledně politické motivace jejího jmenování. Nejvyšší soud zamítl dovolání stěžovatele na základě dvou hlavních argumentů. Nejprve zjistil, že ačkoli hlasování v parlamentu neproběhlo, jak mělo, tato vada nebyla významná. Dále uznal, že po-

Z

stup ministryně odporoval platnému právu, avšak podpisem jmenovacích dopisů prezidentem se jmenování A. E. do funkce na dobu neurčitou stalo hotovou a nevratnou věcí. Mimoto vyzdvihl, že od té doby je povinná řídit se při výkonu svých povinností jen zákony a rozhodovat nezávisle. Obavy stěžovatele o spravedlivost řízení proto nepovažoval za opodstatněné.

Nejvyšší soud měl pravomoc napravit shora popsaná pochybení. Stačilo zrušit rozsudek odvolacího soudu z důvodu, že byl stěžovatel odsouzen senátem, ve kterém zasedala soudkyně A. M., jmenovaná v rozporu s požadavkem na soud zřízený zákonem. Nejvyšší soud sice potvrdil, že se ministryně i parlament dopustily v průběhu jmenovacího procesu pochybení, nevyvodil z toho však žádné důsledky ve vztahu k právu stěžovatele na „soud zřízený zákonem“. Místo toho vyloučil, že by jmenování A. E. bylo nicotné a že by se stěžovateli nedostalo spravedlivého procesu. Názor nejvyššího soudu, že po oficiálním jmenování jsou výhrady vůči nedodržení předepsaného postupu pro výběr a jmenování soudce irelevantní, Soud považoval za rezignaci na ochranu práv stěžovatele. Tento přístup dle něho podkopává význam moci soudní v rámci systému dělby

moci. Důsledky svévole při jmenování soudců se nedotýkají jen kandidátů, kteří byli poškozeni nejmenováním, ale nutně i široké veřejnosti. Soudnictví má totiž zvláštní společenskou roli garanta spravedlnosti a ochrany základních hodnot právního státu. Jako takové musí požívat důvěry veřejnosti.

S ohledem na výše uvedené Soud shledal, že stěžovateli bylo odepřeno právo na projednání oprávněnosti jeho trestního obvinění „soudem zřízeným zákonem“, jelikož se na rozhodování podílela soudkyně, jejíž jmenování doprovázely závažné nesrovnalosti narušující samotnou podstatu daného práva. K porušení čl. 6 odst. 1 tedy došlo.

K POUŽITÍ ČLÁNKU 46 ÚMLUVY

Podle článku 46 Úmluvy se smluvní strany zavázaly řídit se konečnými rozsudky Soudu v každém případě, jehož jsou stranami. Kromě povinnosti zaplatit stěžovateli Soudem přiznanou výši spravedlivého zadostiučinění mají státy na základě odsuzujícího rozsudku i povinnost přijmout obecná opatření k nápravě. Soud připomněl,

že přísluší žalovanému státu, aby z rozsudku vyvodil nezbytné závěry a přijal vhodná obecná opatření k řešení problémů, které vedly Soud k závěru o porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Soud však zdůraznil, že konstatování porušení ve věci stěžovatele nemůže být vykládáno tak, že by ukládalo povinnost obnovit všechna řízení, v nichž rozhodovala soudkyně A. E. a která mezitím byla pravomocně skončena (*res iudicata*).

III. ODDĚLENÁ STANOVISKA

Částečně souhlasné a částečně nesouhlasné stanovisko k rozsudku připojil soudce Pinto de Albuquerque. Ačkoli se ztotožnil se závěrem o porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy, rozsudek dle něho postrádá přesvědčivou právní analýzu ohledně povahy pochybení, k nimž v procesu jmenování soudkyně A. E. došlo, a dopadů na spravedlivé řízení ve věci stěžovatele. Z tohoto důvodu jsou chybné i závěry většiny stran vhodných opatření k nápravě ve smyslu článku 46 Úmluvy.

K rozsudku je dále připojeno společné částečně souhlasné a částečně nesouhlasné stanovisko soudkyň O'Leary a Kucsko-Stadlmayer a soudců Ravaraniho a Ilievského. Podle jmenovaných se měl Soud dále zabývat otázkou nezávislosti odvolacího soudu, který rozhodoval ve věci stěžovatele.

pečného pašování drog do Německa. N. A. po opakovaných nabídkách souhlasil. Přestože N. A. tvrdil, že má kontakt na osoby, které mu drogy v zahraničí zajistí, nebylo tomu tak, což bylo orgánům činným v trestním řízení známo. N. A. se nakonec obrátil na druhého stěžovatele, který fungoval jako zprostředkovatel dalších kontaktů, a na třetího stěžovatele, který měl zásilku s cca 100 kg kokainu převzít z nizozemského přístavu Bremerhaven do Berlína. N. A., druhý i třetí stěžovatel byli v srpnu 2011 během přepravy drog z Bremerhavenu zatčeni a odsouzeni k trestu odnětí svobody, přičemž výše trestu N. A. a druhého stěžovatele byla v důsledku závěru o použití policejní provokace významně snížena. Stěžovatelé se v dalším řízení domáhali toho, že trestní řízení s nimi mělo být v důsledku použití policejní provokace zastaveno. Krátce po vyčerpání posledního opravného prostředku N. A. zemřel.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 6 ODS. 1 ÚMLUVY

1. K přijatelnosti

Soud se nejprve zabýval otázkou, zda lze první stěžovatelce, manželce N. A., přiznat postavení oběti ve smyslu

Obdobné výhrady vůči rozsudku obsahuje také částečně nesouhlasné stanovisko, které sepsal soudce Serghides.

Použitelnost důkazů

Rozsudek ze dne 15. října 2020 ve věci č. 40495/15, 37273/15 a 40913/15 – Akbay a ostatní proti Německu

Senát páté sekce Soudu rozhodl jednomyslně, že došlo k porušení práva prvního a druhého stěžovatele na spravedlivý proces dle článku 6 Úmluvy, jelikož je vnitrostátní soudy uznány vinnými z trestné činnosti spáchané v důsledku policejní provokace, a to na základě důkazů, jež pocházely z této utajené operace. Soud neshledal porušení ve vztahu k třetímu stěžovateli, neboť naznal, že jeho jednání nebylo policií vyprovokováno.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Manžela první stěžovatelky, jistého N. A., začala v roce 2009 policie podezřívat z prodeje drog. Toto podezření se nepodařilo potvrdit ani po použití policejních odposlechů, které odhalily komunikaci N. A. v kódovaném jazyce o velkých finančních sumách. V únoru 2010 byl N. A. kontaktován policejním informátorem M., jenž mu na základě pokynů policie nabídl možnost zdánlivě bez-

Z

článku 34 Úmluvy. V případech, kdy přímá oběť porušení práv podle Úmluvy zemře ještě před podáním stížnosti k Soudu, lze přiznat aktivní legitimaci jiným osobám pouze v případě, že daná stížnost má přímý vliv na jejich práva, nebo pokud se týká otázky obecného zájmu související s „respektováním lidských práv“ a stěžovatelé, resp. dědicové, mají na přezkoumání věci legitimní zájem (*Micallef proti Maltě*, č. 17056/06, rozsudek velkého senátu ze dne 15. října 2009, § 48). U stížností namítajících porušení článků 5, 6 nebo 8 Úmluvy Soud přiznal postavení oběti také blízkým příbuzným, kteří prokázali svůj morální zájem na tom, aby zprostili zesnulou oběť jakéhokoliv konstatování viny nebo aby ochránili dobrou pověst svou a své rodiny, případně pokud doložili svůj hmotný zájem v důsledku přímého dopadu na svá majetková práva (*Centre for Legal Resources jménem Valentina Câmpeană proti Rumunsku*, č. 47848/08, rozsudek ze dne 17. července 2014, § 100).

Soud konstatoval, že první stěžovatelka má, jakožto blízký příbuzný N. A., legitimní zájem na zrušení odsuzujícího rozsudku, čehož by se na vnitrostátní úrovni mohla domáhat, shledá-li Soud porušení článku 6 Úmluvy. Projednávaná stížnost nadto nastoluje otázky

obecného zájmu. Soud proto naznal, že první stěžovatelka je aktivně legitimována k podání stížnosti. Otázku, zda N. A., druhý a třetí stěžovatel ztratili postavení oběti, se Soud rozhodl posoudit společně s meritem stížnosti.

2. K odůvodněnosti

Stěžovatelé v řízení před Soudem namítali, že došlo k porušení jejich práva na spravedlivé řízení ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy, neboť byli usvědčeni z trestného činu, kterého se dopustili v důsledku policejní provokace, a to na základě důkazů, jež pocházely z této utajené operace.

a) *Shrnutí obecných zásad vyplývajících z judikatury Soudu*

Soud připomněl, že při posuzování podobných policejních operací v prvním kroku zkoumá, zda šlo o policejní provokaci či navádění (tzv. hmotněprávní složka). Následně přistoupí k procesní složce a zkoumá, zda v řízení nebyly použity důkazy získané právě při provokaci. Pokud jde o hmotněprávní složku testu, tedy zda došlo k policejní provokaci, Soud se zabývá otázkou, zda utajená operace nezašla nad rámec pasivního vyšetřování. Soud přihlíží ke skutečným důvodům, jež vedly ke spuštění utajované operace, k jednání orgánů, které ji provedly, jakož i k tomu, zda existovalo objektivní podezření, že je stěžovatel zapojen do trestné činnosti či že

měl tendenci páchat trestné činy ([Bannikova proti Rusku](#), č. 18757/06, rozsudek ze dne 4. listopadu 2010, § 38). V tomto ohledu Soud již v minulosti konstatoval, že vnitrostátní orgány nemají pádny důvod podezřívát stěžovatele ze zapojení do obchodování s drogami, má-li čistý trestní rejstřík, v minulosti proti němu nebylo vedeno trestní řízení a neexistovaly jiné skutečnosti, jež by nasvědčovaly tomu, že by se stěžovatel do obchodování s drogami zapojil, aniž by byl kontaktován policií ([Edwards a Lewis proti Spojenému království](#), č. 39647/98 a 40461/98, rozsudek velkého senátu ze dne 27. října 2004, § 46 a 48; [Khudobin proti Rusku](#), č. 59696/00, rozsudek ze dne 26. října 2006, § 134). Soud se dále zabývá otázkou, zda byl na stěžovatele vyvíjen nátlak, přičemž o tom, že utajovaná operace zašla nad rámec pasivního vyšetřování, svědčí např. okolnost, že vyšetřovatelé kontaktovali stěžovatele z vlastní iniciativy, obnovili svou nabídku i přes jeho počáteční odmítnutí, byli neodbytní, jimi navrhovaná cena přesahovala cenu obvyklou či apelovali na stěžovatelův soucit s poukazem na abstinenční příznaky ([Veselov a ostatní proti Rusku](#), č. 23200/10, rozsudek ze dne 2. října 2012, § 92).

Soud již v minulosti konstatoval, že trestná činnost osoby může být vyprovokována policií i v případě, kdy s ní nebyla v přímém kontaktu, avšak podílela se na jejím spáchání jako účastník ([Lalas proti Litvě](#), č. 13109/04, rozsudek ze dne 1. března 2011, § 41

Z

a násl.). V této souvislosti Soud přihlíží ke skutečnosti, zda policie mohla předpokládat, že se jimi oslovený subjekt obrátí na další osoby; zda byly činy této osoby závislé na jednání policie; a zda vnitrostátní soudy takovou osobu označily za účastníka trestného činu ([Ciprian Vlăduț a Ioan Florin Pop proti Rumunsku](#), č. 43490/07 a 44304/07, rozsudek ze dne 16. července 2015, § 84–94).

Soud poté připomněl, že i v případě, kdy shledá, že stěžovatel byl k trestné činnosti vyprovokován, je namístě přistoupit k procesní složce testu ([Matanović proti Chorvatsku](#), č. 2742/12, rozsudek ze dne 4. dubna 2017, § 134) a zkoumat, zda nedošlo k použití důkazů získaných v důsledku policejní provokace ([Lagutin a ostatní proti Rusku](#), č. 6228/09, rozsudek ze dne 24. dubna 2014, § 117) a odsouzení jedince za trestnou činnost, k níž byl vyprovokován ([Grba proti Chorvatsku](#), č. 47074/12, rozsudek ze dne 23. listopadu 2017, § 95). Je-li tomu tak, následky nezhojí ani značné zmírnění trestu ([Furcht proti Německu](#), č. 54648/09, rozsudek ze dne 23. října 2014, § 68–69), ani doznání obviněných ke spáchání vyprovokované trestné činnosti ([Ramauskas proti Lotyšsku](#), č. 74420/01, rozsudek velkého senátu ze dne 5. února 2010, § 72).

b) *Použití těchto zásad na projednávanou věc*

Posouzení situace N. A. a druhého stěžovatele

Co se hmotněprávní složky testu týče, Soud shrnul, že je jeho úkolem posoudit, zda byli stěžovatelé policejním zásahem navedeni ke spáchání trestného činu, kterého by se bez vlivu policie jinak nedopustili. Ve vztahu k N. A. Soud konstatoval, že přestože neměl záznam v trestním rejstříku a nebyl nikterak zapojen do pašování heroinu, z čehož ho policie zpočátku podezřívala, policie s ním prostřednictvím informátora M. po rok a půl udržovala kontakt. Přitom jej M. opakovaně vybízel k zosnování dovozu drog prostřednictvím zdánlivě bezpečné trasy. Informátor M. měl stejně tak jako tajný agent K. vystupující jako pracovník přístavu významný finanční zájem na tom, aby byli stěžovatel a jeho komplicové přistiženi při činu; oba byli motivováni odměnou ve výši 50 tis eur. Byla to právě existence této bezpečné trasy vytvořené policií, jež přiměla N. A. k dovozu velkého množství drog za pomoci osob, se kterými se N. A. v Nizozemsku náhodou seznámil.

Druhý stěžovatel, přítel N. A., neměl žádný předchozí záznam v trestním rejstříku za drogovou trestnou činnost a ani další skutečnosti nenavědčovaly tomu, že by

se do obchodování s drogami v minulosti zapojil. Soud shledal, že to i v jeho případě byla právě existence bezpečné trasy vytvořené policií navozující dojem snadného zisku velké finanční sumy, která jej vedla k tomu, aby se podílel na převozu drog v přístavu za asistence agenta K. vydávajícího se za pracovníka přístavu. Soud proto učinil závěr, že trestná činnost N. A. a druhého stěžovatele byla vyprovokována policií, neboť by k jejímu spáchání jinak nedošlo.

Co se procesní složky testu týče, je pravda, že vnitrostátní soudy nepřikládaly důkazům získaným v důsledku policejní provokace příliš velkou váhu, jelikož se výpovědi informátora a vyšetřovatelů značně lišily od vylíčení skutku, jak jej popsali ve svém doznání obvinění. Soud však podotkl, že tito neměli jinou možnost, jak poukázat na policejní provokaci, než se ke spáchání trestné činnosti doznat. Dle názoru Soudu tak vnitrostátní soudy buď neměly k výpovědím a doznáním vůbec přihlížet, nebo měly učinit jiné úkony, jež by měly obdobné důsledky jako nepřipuštění takových důkazů.

Soud si povšiml, že zatímco obecné soudy rozhodovaly v projednávané věci před vydáním klíčového rozsudku Soudu ve věci *Furcht proti Německu* (cit. výše), ústavní soud vynesl svůj rozsudek teprve několik měsíců po něm. Ve svém odůvodnění se k jeho závěrům obšírně vyjádřil ve snaze shrnout jeho poselství pro budoucí rozhodování obecných soudů o podobných případech.

Ústavní soud nicméně naznačil, že část důkazů použitá proti druhému stěžovateli nemusela být plně vyloučena, když dovodil, že případ N. A. a druhého stěžovatele je třeba odlišit od situace stěžovatele ve věci *Furcht proti Německu*. Soud však shledal, že pro toto odlišení nevidí důvody.

Soud proto rozhodl, že přestože vnitrostátní soudy shledaly, že N. A. i druhý stěžovatel byli naváděni policií a v návaznosti na to jim snížily výši trestů na méně než polovinu obvyklé trestní sazby, jimi vyvozené důsledky ohledně důkazů získaných při provokaci nebyly dostatečné, a nedostály tak požadavkům čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Z uvedeného důvodu k porušení tohoto ustanovení ve vztahu k N. A. a druhému stěžovateli došlo.

Posouzení situace třetího stěžovatele

Naproti tomu třetí stěžovatel nebyl v přímém kontaktu s policií ani s osobami, které jednaly podle jejich instrukcí. Ačkoli byl v minulosti trestně stíhán za drogové trestné činy, policie neměla informace, že by byl zapojen do pašování drog spolu s N. A. Policie předpokládala, že N. A. za účelem pašování zkontaktuje další osoby, tak jako tomu bylo v případě třetího stěžovatele. K jeho námitce, že vyprovokování pašování drog u N. A. vedlo k závažným procesním pochybením týkajícím se všech účastníků, Soud uvedl, že z jeho judikatury nevyplývá, že by otázky ohledně porušení článku 6

Z

Úmluvy vyvstávaly automaticky ve vztahu ke všem spolupachatelům, i když nebyli k trestnému činu policií vyprovokováni přímo ani nepřímo. Třebaže i v případě třetího stěžovatele platilo, že byl díky popisu N. A. informován o bezpečné trase dovozu přes přístav, Soud vyzdvihl, že jeho plánovaná trestná činnost měla spočívat teprve v následné přepravě drog z Bremerhavenu do Berlína a nebyla tak aktivitami policie nikterak ovlivněna. Soud proto konstatoval, že třetí stěžovatel nebyl ke spáchání trestného činu vyprovokován, protože v jeho případě nedošlo k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

Rozsudek ze dne 5. listopadu 2020 ve věci č. 31454/10 – *Ćwik proti Polsku*

Senát první sekce Soudu rozhodl pěti hlasy proti dvěma, že použitím audionahrávky, na níž byla zaznamenána výpověď člena zločinecké skupiny pašeráků drog získaná jeho mučením, jako relevantního důkazu v trestním řízení proti stěžovateli odsouzenému za pašování drog došlo k porušení jeho práva na spravedlivý proces chráněného článkem 6 Úmluvy.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatel a K. G. byli členy organizované zločinecké skupiny pašeráků drog, která do Polska pašovala velké objemy kokainu z Hondurasu, Kolumbie a Spojených států. V roce 1997 se rozhodli začít pašovat do Polska drogy bez vědomí ostatních členů skupiny. Vedení však jejich záměr odhalilo a odvezlo K. G. do suterénu domu, kde byl mučen s cílem, aby prozradil místo úkrytu drog a peněz. Členové zločinecké skupiny drželi při „výslechu“ K. G. zbraň u hlavy, několikrát střílili mezi jeho nohy, kopali jej a lili na něj vařící vodu. Část „výslechu“ byla nahrána na audiokazetu. Policie následně K. G. osvobodila a zajistila audionahrávku.

V roce 2008 byl stěžovatel shledán vinným za pašování drog v letech 1995–1997 a odsouzen k trestu 12 let odnětí svobody. Soud se ve svém rozhodnutí opřel zejména o výslech dvou členů zločinecké skupiny, kteří se rozhodli spolupracovat s policií. Jako podpůrný důkaz využil rovněž záznam z audionahrávky, když konstatoval, že tato nahrávka potvrzovala zapojení stěžovatele do obchodování s drogami. Ve svém odvolání proti

rozsudku stěžovatel namítal, že použití nahrávky bylo nezákonné, neboť na ní zaznamenané informace byly získány za cenu mučení, a jednalo se tak o nepřipustný důkaz, jelikož relevantní ustanovení trestního řádu vylučovalo použití důkazů získaných pod nátlakem. Odvolací soud tuto námitku zamítl s odkazem na to, že odkazované ustanovení se týkalo výhradně postupu orgánů činných v trestním řízení a nezahrnovalo jednání soukromých osob.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 ODS. 1 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že trestní řízení vedené proti němu bylo nespravedlivé ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy, jelikož vnitrostátní soudy připustily audionahrávku s výrokem K. G., které sdělil členům zločinecké skupiny za použití mučení. Porušení mělo být dále umocněno skutečností, že K. G. nebyl předvolán k soudu, a nebylo mu tak umožněno, aby se k nahrávce vyjádřil.

a) Obecné zásady

Soud předeslal, že ačkoli se věc týká čl. 6 odst. 1 Úmluvy, jsou pro posouzení námitky stěžovatele vysoce relevantní zásady judikatury Soudu na poli článku 3 Úmluvy.

bijícího dítě rákoskou (*A. proti Spojenému království*, cit. výše, § 22–24), zneužívání a zanedbávání dětí ze strany rodičů (*Z a ostatní proti Spojenému království*, č. 29392/95, rozsudek velkého senátu ze dne 10. května 2001, § 73), znásilnění (*M. C. proti Bulharsku*, č. 39272/98, rozsudek ze dne 4. prosince 2003, § 148) nebo domácího násilí a vyhrožování (*Volodina proti Rusku*, č. 41261/17, rozsudek ze dne 9. července 2019, § 74–75). V těchto případech Soud potvrdil, že článek 3 Úmluvy chrání jednotlivce před každým špatným zacházením bez ohledu na to, zda je jeho původcem stát či soukromá osoba. Nedávno Soud také potvrdil, že se požadavek minimálního stupně závažnosti pro použitelnost článku 3 Úmluvy vztahuje i na špatné zacházení ze strany soukromé osoby (*Nicolae Virgiliu Tănase proti Rumunsku*, č. 41720/13, rozsudek velkého senátu ze dne 25. června 2019, § 121).

Konečně, ochrany lidského života ani trestního odsouzení nemůže být dosaženo na úkor ochrany absolutního práva nebýt vystaven špatnému zacházení, neboť tento přístup by obětoval tyto hodnoty a zpo-

1. Ve vztahu k článku 3 Úmluvy

Soud předně připomněl, že článek 3 Úmluvy v sobě uchovává jednu z nezákladnějších hodnot demokratických společností (*Gäfgen proti Německu*, č. 22978/05, rozsudek velkého senátu ze dne 1. června 2010, § 87), která je těsně spojena s úctou k lidské důstojnosti (*Bouyid proti Belgii*, č. 23380/09, rozsudek ze dne 28. září 2015, § 81, 89–90). Zákaz mučení nebo nelidského či ponižujícího zacházení je absolutní a nelze jej omezit ani za tak závažných okolností, jako je boj proti terorismu či organizovanému zločinu; to platí bez ohledu na chování dotčené osoby (*Khlaifia a ostatní proti Itálii*, č. 16483/12, rozsudek velkého senátu ze dne 15. prosince 2016, § 158 a tam uvedené odkazy).

Soud dále připomněl, že v rámci povinností, které vyplývají z článku 3 ve spojení s článkem 1 Úmluvy, musí stát zajistit osobám ve své jurisdikci ochranu před špatným zacházením i ze strany soukromých osob (*A. proti Spojenému království*, č. 25599/94, rozsudek ze dne 23. září 1998, § 22). Rozsah pozitivních povinností státu se nicméně může lišit v závislosti na tom, zda jednání v rozporu s článkem 3 Úmluvy bylo způsobeno zástupci státu, nebo soukromými osobami (*Beganović proti Chorvatsku*, č. 46423/06, rozsudek ze dne 25. června 2009, § 69). Pozitivní závazek státu chránit osoby před špatným zacházením ze strany soukromých osob Soud dovodil například v případě nevlastního otce

Z

chybnil výkon spravedlnosti (*Gäfgen proti Německu*, cit. výše, § 176).

2. Ve vztahu k čl. 6 odst. 1 Úmluvy

Ačkoli článek 6 Úmluvy zaručuje právo na spravedlivý proces, nezakotvuje pravidla přípustnosti důkazů, což zůstává úlohou vnitrostátního práva (*Schenk proti Švýcarsku*, č. 10862/84, rozsudek ze dne 12. července 1988, § 45–46). Úlohou Soudu tak není posuzovat přípustnost konkrétního důkazu, ale spravedlivost řízení jako celku (*Khan proti Spojenému království*, č. 35394/97, rozsudek ze dne 12. května 2000, § 34). Zvláštní přístup se však uplatní ve vztahu k použití důkazu, který byl získán v trestním řízení v rozporu s článkem 3 Úmluvy. Použití takového důkazu získaného v důsledku porušení jednoho z nezákladnějších a absolutních práv Úmluvy vždy vyvolá závažné otázky ohledně spravedlnosti řízení, a to i tehdy, pokud tento důkaz nebyl klíčový pro odsouzení (*İçöz proti Turecku*, č. 54919/00, rozhodnutí ze dne 9. ledna 2003).

Důvody, proč jsou důkazy získané při mučení v systému Úmluvy i mezinárodního práva zakázané, vysvětlil Soud

v rozsudku *Othman (Abu Qatada) proti Spojenému království* (č. 8139/09, rozsudek ze dne 17. ledna 2012, § 264). Použití těchto důkazů by nepřímo ospravedlňovalo druh morálně zavrženého chování, které chtěli autoři Úmluvy zakázat. Mimoto důkazy získané při mučení je třeba považovat za nespolehlivé, nepoctivé, urážlivé vůči běžnému standardu lidskosti, slušnosti a neslučitelné se zásadami, které by měl dodržovat soud usilující o výkon spravedlnosti. Oběť mučení totiž řekne cokoli, pravdu či lež, jen aby co nejrychleji unikla soužení v podobě mučení. Žádný právní systém nemůže připustit použití důkazů – byť i spolehlivých – získaných takto barbarským způsobem. Soudní proces je základním kamenem právního státu. Důkazy získané při mučení nenapravitelně podkopávají tento proces. Panství práva nahrazují násilím a pošpiňují pověst jakéhokoli soudu, který je použije.

Důkazy získané při mučení jsou vyloučeny za účelem ochrany nedotknutelnosti soudního procesu i právního státu jako takového. Proto Soud vždy v případech zahrnujících špatné zacházení ze strany zástupců státu v rozporu s článkem 3 Úmluvy považoval přijetí výpovědi získaných v rozporu s tímto článkem za porušující právo na spravedlivý proces. Tento závěr byl nezávislý na důkazní hodnotě, kterou měly tyto výpovědi, i na tom, zda jejich použití bylo pro odsouzení stěžovatele rozhodující (*Gäfgen proti Německu*, cit. výše, § 166

a případy tam citované). Toto platí rovněž pro použití důkazů získaných jako přímý důsledek mučení (tamtéž, § 173). Přijetí důkazů získaných v důsledku jednání považovaného za nelidské v rozporu s článkem 3 Úmluvy, avšak nikoli za mučení, bude v rozporu s článkem 6 Úmluvy pouze za situace, kdy bylo prokázáno, že porušení článku 3 Úmluvy mělo vliv na výsledek řízení proti obžalovanému, tedy na jeho odsouzení nebo trest (tamtéž, § 178). Uvedené zásady se uplatní nejen v případech, kdy oběť mučení je obžalovaný, ale i v případech týkajících se třetích osob (*Harutyunyan proti Arménii*, č. 36549/03, rozsudek ze dne 28. června 2007, § 64).

b) Použití obecných zásad na projednávanou věc

Soud předeslal, že projednávaná věc se odlišuje od série případů, které vedly k formulování zásady, že přijetí výpovědi získané při mučení nebo jiným způsobem v rozporu s článkem 3 jako důkazu v trestním řízení způsobuje nespravedlivost řízení jako celku. Spojující linkou všech těchto případů byla účast zástupců státu na získání napadených výpovědí od obžalovaného nebo třetích osob. Nově je Soudu předkládána otázka, zda se zmíněné pravidlo uplatní i tehdy, kdy výpověď byla získána od třetí strany v důsledku špatného zacházení způsobeného soukromými osobami, i když zde není informace o účasti či souhlasu orgánů státu.

Soud předně musel posoudit, zda bylo jednání, v jehož důsledku byla od K. G. získána předmětná výpověď,

Z

možné považovat za špatné zacházení zakázané článkem 3 Úmluvy. Zacházení bylo v rozsudku vnitrostátního soudu opakovaně označováno jako mučení nebo napadení. S ohledem na to Soud nepovažoval za nutné, aby si otázku zodpovídal sám. Podotkl však, že z jemu dostupných materiálů nemůže být sporu o tom, že jednání dosahovalo minimální prahu závažnosti, aby spadalo do rámce článku 3 Úmluvy. Shrnuje tak, že výpověď K. G. byla získána v důsledku špatného zacházení soukromých osob, a státu proto ve vztahu k tomuto zacházení vyplývají pozitivní závazky.

Soud poznamenal, že na záznam audionahrávky s vyjádřením K. G. odkazovalo v řízení se stěžovatelem státní zastupitelství; prvoinstanční soud jej přijal jako důkaz a odkázal na něj ve shrnutí skutkového stavu i v rozhodnutí o vině stěžovatele. Odvolací soud k námitce stěžovatele, že tato nahrávka získaná za pomoci mučení nemá dle vnitrostátních předpisů žádnou důkazní hodnotu, konstatoval, že ustanovení trestního řádu se uplatní výhradně ve vztahu k jednání zástupců státu, a nikoli soukromých osob. Shledal, že nahrávku zajistila policie zákonnou cestou.

Soud nově naznal, že zásada, že důkazy získané v důsledku zacházení v rozporu s článkem 3 Úmluvy činí řízení jako celek nespravedlivým, se použije i tehdy, pokud byla třetí osoba vystavena špatnému zacházení ze strany soukromých osob bez ohledu na kvalifikaci takového jednání. Odvolací soud přijal výpověď získanou špatným zacházením jako důkaz, aniž zohlednil důsledky svého rozhodnutí na právo stěžovatele na spravedlivý proces.

Soud tak učinil závěr, že použití napadené audionahrávky zakládá nespravedlivost řízení jako celku, čímž došlo k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Soud s ohledem na tento závěr nepovažoval za nutné zkoumat námitku stěžovatele týkající se nepředvolání K. G. jako svědka k soudu.

III. ODDĚLENÉ STANOVISKO

Soudci Wojtyczek a Pejchal ve svém nesouhlasném stanovisku vyjádřili názor, že zde nebyly dostatečné důvody, aby Soud na důkazy získané při mučení způsobeném soukromými osobami uplatnil obecné pravidlo nepřípustnosti důkazů získaných při špatném zachá-

zení. Poznamenali, že posouzení přípustnosti jednotlivých důkazů v soudním řízení náleží vnitrostátnímu právu. V kontinentální Evropě se uplatňuje zásada volného hodnocení důkazů, kterou je dle jejich názoru nutné chápat jako přípuštění veškerých dostupných důkazů a jejich následné zhodnocení. Podotkli, že důležitou okolností je rovněž skutečnost, že nahrávka nebyla v řízení rozhodujícím důkazem pro odsouzení stěžovatele. Kritizovali, že většina dostatečně nepoměřovala klady a zápory různého řešení nově vzniklé právní otázky a použitím analogie se vyhnula zodpovězení zásadního právního problému.

Reformatio in peius

Rozsudek ze dne 1. prosince 2020 ve věci č. 55859/15 – Lamatic proti Rumunsku

Senát čtvrté sekce Soudu jednomyslně shledal, že nedošlo k porušení článku 6 Úmluvy, když odvolací soud zvrátil zprošťující prvostupňový rozsudek v neprospěch obžalovaného, aniž by přitom osobně vyslechl obžalovaného a poškozenou, jelikož s ohledem na další faktory lze dané řízení jako celek hodnotit jako spravedlivé.

stupně přezkoumal odvolací soud na veřejném zasedání, na němž byl přítomen i stěžovatel. Ačkoli odvolací soud zopakoval část důkazů, přímo nevyslechl ani stěžovatele, neboť ten se vzdal práva vypovídat v odvolacím řízení, ani poškozenou, neboť měl za to, že její svědecké výpovědi jsou zcela konzistentní a její opakovaný výslech by nepřinesl žádné nové informace. Uvedený soud nicméně na veřejném zasedání znovu přehrál videozáznam zachycující část červencové loupeže a poskytl stranám možnost vyjádřit se k němu. Jelikož odvolací soud dospěl k závěru, že skutečnosti zachycené na videozáznamu korespondují jak se svědeckou výpovědí oběti červencové loupeže, tak i částečně se skutečnostmi prokázanými ve vztahu k zářijovým loupežím (pachatel červencové loupeže měl na videozáznamu stejné boty a stejný batoh jako pachatel zářijových loupeží, tedy stěžovatel), napadený rozsudek prvostupňového soudu v části týkající se zářijových loupeží potvrdil a v části týkající se červencové loupeže změnil tak, že stěžovatele shledal vinným. V návaznosti na to mu navýšil trest odnětí svobody o 20 měsíců oproti původnímu rozsudku.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatel byl obviněn ze tří skutků loupeže. Ke dvěma loupežím ze září 2014 se přiznal, avšak popíral, že se v červenci 2014 dopustil i třetí loupeže. Poškozená, která byla obětí červencové loupeže, poskytla policejnímu orgánu popis vzhledu pachatele, při první rekognici vybrala ze sady fotografií tu, jež zobrazovala stěžovatele, při druhé rekognici určila ze skupiny mužů jako pachatele rovněž stěžovatele a při výpovědi před soudem prvního stupně taktéž za pachatele označila stěžovatele; její výpovědi stran okolností loupeže, vzhledu pachatele a skutečnosti, že jím měl být stěžovatel, byly konzistentní po celou dobu. Červencová loupež byla rovněž zčásti zachycena na videozáznamu.

Soud prvního stupně na základě provedených důkazů, včetně výpovědi stěžovatele a poškozené, shledal stěžovatele vinným ze spáchání dvou loupeží v září 2014, avšak zprostil jej obžaloby ze spáchání loupeže v červenci 2014. Prvostupňový soud měl mimo jiné za to, že výpověď poškozené stran červencové loupeže nebyla dostatečně podpořena dalšími důkazy a s ohledem na skutkové okolnosti případu (zejména na skutečnost, že k loupeži došlo v noci, tudíž za ztížených světelných podmínek) je osamoceným a ne zcela spolehlivým důkazem o vině stěžovatele. Rozsudek soudu prvního

Z

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že jeho odsouzení za spáchání červencové loupeže je rozporné se zásadami spravedlivého procesu, neboť je založeno na důkazech, které nebyly přímo provedeny odvolacím soudem.

Soud předně uvedl, že obdobnou problematikou se již zabýval ve věci *Júlíus Þór Sigurbórsson proti Islandu* (č. 38797/17, rozsudek ze dne 16. července 2019, § 30 a 35–38), pročež toliko zopakoval zásady uvedené v tomto rozsudku. Článek 6 Úmluvy sice zaručuje právo na spravedlivé projednání věci, avšak nezakotvuje žádné konkrétní požadavky stran přípustnosti a hodnocení důkazů. V rámci odvolacího řízení je z pohledu článku 6 klíčové, zda mohl odvolací soud řádně prozkoumat předmětnou otázku, aniž by přímo provedl důkaz (např. výpověď svědka nebo obviněného). Je přitom nutno rozlišovat mezi situacemi, kdy odvolací soud přehodnocuje posouzení důkazů, k němuž dospěl prvostupňový soud, aniž by tyto důkazy provedl, a situacemi,

kdy odvolací soud vychází ze skutkového stavu zjištěného prvostupňovým soudem, avšak dospěje k odlišnému právnímu závěru. To platí i navzdory tomu, že hranice mezi změnou hodnocení důkazů a odlišným právním posouzením není vždy zřetelná. Soud dále připomněl, že z pohledu práva na spravedlivé projednání věci není přípustné, aby vnitrostátní soudy rozhodly o vině osoby, která tvrdí, že se daného skutku nedopustila, aniž by tuto osobu přímo vyslechly (*Constantinescu proti Rumunsku*, č. 28871/95, rozsudek ze dne 27. června 2000, § 55).

V projednávané věci Soud nicméně poukázal na to, že stěžovatel – doprovázen svým právním zástupcem – se osobně účastnil jednání před prvostupňovým i odvolacím soudem. V řízení před prvostupňovým soudem vypovídal a soud tu rovněž vyslechl svědky, přičemž stěžovatel nenamítal, že by jeho právnímu zástupci bylo znemožněno klást těmto svědkům otázky. V řízení před odvolacím soudem se stěžovatel svého práva vypovídat výslovně vzdal; jeho právní zástupce však i v tomto řízení mohl předkládat argumenty na jeho obhajobu. V této souvislosti Soud zopakoval, že článek 6 Úmluvy nevyklučuje, aby se osoba dobrovolně – ať už výslovně nebo mlčky – vzdala záruk spravedlivého procesu, pokud tak učiní jednoznačným způsobem (*Hermi proti Itálii*, č. 18114/02, rozsudek velkého senátu ze dne 18. října 2006, § 73). Stěžovateli v projednávané věci

se tedy dle Soudu dostalo spravedlivé příležitosti, aby v prvostupňovém i odvolacím řízení předložil soudům svou verzi událostí a rovněž zpochybnil výpověď poškozené.

Následně Soud posuzoval otázku, zda odvolací soud neporušil závazky plynoucí z článku 6 Úmluvy, když shledal stěžovatele vinným i ze spáchání červencové loupeže, aniž by v odvolacím řízení znovu vyslechl poškozenou. S ohledem na to, že poškozená byla vyslechnuta prvostupňovým soudem, stěžovatel měl možnost klást jí otázky a vyjádřit se k obsahu její výpovědi, a navíc svědecké výpovědi poškozené byly zcela konzistentní, Soud shledal, že rozhodnutí odvolacího soudu nepřistoupit k opakovanému výslechu poškozené není svévolné nebo nerozumné. Soud připomněl, že pravomoc odvolacího soudu změnit prvostupňový rozsudek v neprospěch obžalovaného bez osobního výslechu svědků není sama o sobě v rozporu se zárukami spravedlivého procesu podle článku 6 Úmluvy (*Július Þór Sigurbórs-son proti Islandu*, cit. výše, § 34). V projednávané věci nebylo hlavním úkolem odvolacího soudu vyhodnotit to, zda byla výpověď poškozené věrohodná, nýbrž otázku, zda – tak jak to shledal prvostupňový soud – byla její výpověď osamoceným důkazem. Za tímto účelem provedl odvolací soud na veřejném zasedání důkaz videozáznamem červencové loupeže, z něhož dovodil,

Z

že pravdivost a věrohodnost svědecké výpovědi poškozené je podpořena jak tímto videozáznamem, tak nepřímo dalšími svědeckými výpověďmi. S ohledem na shora uvedené okolnosti Soud dospěl k závěru, že ačkoli odvolací soud zčásti dospěl k odlišným skutkovým zjištěním než prvostupňový soud, tato nová skutková zjištění byla založena na důkazech přímo provedených v odvolacím řízení.

Ve světle uvedeného Soud konstatoval, že řízení jako celek lze hodnotit jako spravedlivé, a k porušení článku 6 Úmluvy tudíž nedošlo.

Ne bis in idem

Rozsudek ze dne 8. října 2020 ve věci 67334/13 – *Bajčić proti Chorvatsku*

Senát první sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že ve věci stěžovatele nedošlo k porušení jeho práva nebýt souzen nebo potrestán dvakrát podle článku 4 Protokolu č. 7, neboť přestupkové a trestní řízení, která proti němu byla vedena v souvislosti se stejnou

událostí, tvořila soudržný celek a byla dostatečně úzce spjata po věcné i časové stránce.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

V říjnu 2004 překročil stěžovatel při řízení automobilu povolenou rychlost a způsobil dopravní nehodu, jež vedla k usmrcení jedné osoby. Správní orgán ho v červenci 2006 uznal vinným z přestupků, které zahrnovaly překročení povolené rychlosti v obci, řízení automobilu v nevyhovujícím technickém stavu a opuštění místa nehody bez informování policie. Stěžovateli byla v přestupkovém řízení uložena pokuta a šestiměsíční zákaz řízení a bylo mu odečteno pět bodů v rámci bodového systému. V červnu 2005 bylo vůči stěžovateli zahájeno rovněž trestní řízení za způsobení dopravní nehody s následkem smrti. Prvostupňový soud ho v březnu 2011 uznal vinným a uložil mu trest odnětí svobody v délce jednoho roku a šesti měsíců. Stěžovatel v odvolání namítal porušení zásady *ne bis in idem*, odvolací soud však prvostupňový rozsudek potvrdil. Rozhodl, že porušení dopravních pravidel, jež vedlo k ohrožení

v rámci silničního provozu a usmrcení osoby, není klasifikováno jako přestupek, a stěžovatel tudíž nebyl obviněn na základě totožného skutku. Stěžovatel nebyl úspěšný ani před nejvyšším a ústavním soudem.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 4 PROTOKOLU Č. 7 K ÚMLUVĚ

Stěžovatel namítal porušení práva nebýt souzen nebo potrestán dvakrát podle článku 4 Protokolu č. 7, neboť měl za to, že byl za stejný skutek stíhán a odsouzen nejdřív v přestupkovém a posléze i v trestním řízení.

Soud připomněl, že článek 4 Protokolu č. 7 zakazuje opětovně stíhání nebo potrestání za stejný trestný čin ve smyslu Úmluvy, pokud je tento druhý trestný čin založen na totožných či v podstatě stejných skutečnostech (*Zolotukhin proti Rusku*, č. 14939/03, rozsudek velkého senátu ze dne 10. února 2009, § 82; *A a B proti Norsku*, č. 24130/11 a 29758/11, rozsudek velkého senátu ze dne 15. listopadu 2016, § 108). Cílem tohoto ustanovení je zamezit nespravedlnosti, kterou by osoba stíhaná nebo potrestaná dvakrát za totožné protiprávní jednání utrpěla; nebrání však tomu, aby právní systémy využívaly „integrovaného“ přístupu při postihování společensky škodlivého jednání, zejména prostřednictvím vedení souběžných řízení různými orgány

za různým účelem (*A a B proti Norsku*, cit. výše, § 122–123).

V projednávané věci Soud předně shledal, že obě dotčená řízení lze hodnotit jako „trestní“ pro účely článku 4 Protokolu č. 7 (*Engel a ostatní proti Nizozemsku*, č. 5100/71 a další, rozsudek pléna ze dne 8. června 1976). Dále Soud posuzoval, zda došlo ve smyslu tohoto ustanovení ke dvojímu potrestání za „stejný trestný čin“ (*idem*). Jak bylo rozhodnuto ve věci *Zolotukhin* (cit. výše, § 78–84), zhodnocení této otázky závisí spíše na posouzení konkrétních skutkových okolností, jež se týkají téhož obžalovaného a jsou neoddělitelně spjaty v čase a místě, nežli na formálním porovnání znaků jednotlivých skutkových podstat. Soud zjistil, že vícere skutečnosti, které vedly k potrestání stěžovatele v přestupkovém řízení (řízení automobilu v nevyhovujícím technickém stavu, neposkytnutí pomoci, neinformování policie, nevyčkání příjezdu osoby odpovědné za ohledání místa nehody), nespádaly do rozsahu trestního obvinění, a nelze je tedy považovat za v podstatě totožné s těmi, jež vedly k potrestání v trestním řízení. Na druhé straně, překročení povolené rychlosti bylo stěžejní pro odsouzení stěžovatele v řízení o jednom z přestupků a současně bylo důležitou součástí jeho obvinění a odsouzení v trestním řízení. Soud nicméně shledal, že k překrývání skutkových okolností, které byly předmětem obou řízení, došlo

Z

pouze zčásti, jelikož odsouzení stěžovatele za přestupek překročení povolené rychlosti se nijak netýkalo způsobení dopravní nehody, jež měla za následek smrt osoby. Pokud by pak už trestní soud nebyl oprávněn odsoudit stěžovatele za toto závažnější jednání – které nebylo a ani nemohlo být předmětem přestupkového řízení –, stěžovatel by nebyl potrestán za veškeré své jednání, se zohledněním všech skutečností a celkového stupně svého zavinění.

Článek 4 Protokolu č. 7 nevylučuje vedení souběžných řízení za splnění určitých podmínek. Zejména má-li Soud dospět k závěru, že nedošlo k opětovnému souzení nebo potrestání (*bis*) v rozporu s tímto ustanovením, je povinností žalovaného státu přesvědčivě prokázat, že tato souběžná řízení jsou dostatečně úzce spjata po věcné a časové stránce. Jinými slovy, je potřeba prokázat, že k vedení obou řízení došlo uceleně tak, aby tvořily soudržný celek. Z toho plyne nejen to, že sledované účely a použité prostředky se musí v zásadě vzájemně doplňovat a být spojeny v čase, ale rovněž to, že případné důsledky takového právního postupu musí být ve vztahu k dotčenému jednotlivci přiměřené

a předvídatelné. Mezi významné faktory pro stanovení existence dostatečné spojitosti po věcné stránce patří: (i) zda předmětná řízení sledují vzájemně se doplňující cíle, a tedy zda se týkají (nikoliv pouze *in abstracto*, ale také *in concreto*) různých stránek předmětného společensky závadného jednání; (ii) zda je vedení těchto řízení předvídatelným důsledkem téhož postihovaného jednání, a to jak v právu, tak v praxi; (iii) zda jsou tato řízení vedena způsobem, kterým se v nejvyšší možné míře zabrání nežádoucím následkům spojeným s vedením zdvojeného řízení, zejména ve vztahu ke shromažďování a hodnocení důkazů, a to hlavně pomocí náležité součinnosti příslušných orgánů tak, aby byly zjištěné skutkové okolnosti využity i v druhém řízení; (iv) zda, a to je nejdůležitější, byla sankce uložená v prvním ukončeném řízení zohledněna i v řízení druhém, aby dotčený jednatel nebyl vystaven nadměrné zátěži (*A a B proti Norsku*, cit. výše, § 130–132).

V projednávané věci směřovalo přestupkové řízení k posouzení, zda stěžovatel dodržel pravidla silničního provozu, zejména rychlostní limity. Jak uvedla žalovaná vláda, účelem existence daného přestupku je odradit ří-

diče od překračování povolené rychlosti, a to bez ohledu na to, zda jejich jednání způsobí dopravní nehodu. Cílem trestního řízení vůči stěžovateli pak bylo právě potrestat ho za důsledek překročení povolené rychlosti, kterým byla smrt chodce. Uvedená dvě řízení tedy dle Soudu sledovala navzájem se doplňující účely odpovídající různým aspektům porušení dopravních předpisů, přičemž trestní řízení se omezuje na ty nejzávažnější činy.

Stěžovatel mohl navíc předvídat, že vůči němu budou vedena dvě řízení, neboť podle vnitrostátního práva nemohlo být usmrcení stíháno v přestupkovém řízení. Vedení kombinovaného přestupkového a trestního řízení patřilo v rozhodné době do běžné praxe v rámci ukládání sankcí v souladu s jasnými pravidly pro nedodržování dopravních předpisů s následkem smrti.

Příslušné vnitrostátní orgány byly přiměřeně součinné, když trestní soud nejen využil důkazy předložené před přestupkovým soudem, ale rovněž nahlédl do spisu z řízení o přestupku v celém jeho rozsahu. Tato dvě řízení tudíž tvořila soudržný celek. Stěžovatel proto neutrpěl nežádoucí následky spojené s vedením dalšího řízení nad rámec toho, co bylo nezbytně nutné.

Stěžovateli byla za překročení povolené rychlosti přestupkovým soudem uložena pokuta ve výši zhruba 95 eur. V rámci odůvodnění se o tom trestní soud sice výslovně nezmiňoval, avšak stěžovateli uložil trest odnětí

svobody v délce jednoho a půl roku, přičemž maximální trest za způsobení smrtelné dopravní nehody byl v délce pěti let. Uložené tresty dle Soudu pro stěžovatele tudíž nepředstavovaly nadměrnou zátěž, nýbrž byly omezeny na to, co bylo nezbytně nutné ve vztahu k závažnosti činů, kterých se stěžovatel dopustil. Podle Soudu pouhá skutečnost, že trestní soud výslovně neodkázal na sankci uloženou v přestupkovém řízení, nemusí sama o sobě prokazovat, že předmětná řízení nebyla po věcné stránce spjatá.

Co se týče časové propojenosti, obě řízení byla zahájena prakticky ve stejnou dobu a poté probíhala souběžně dalších téměř čtrnáct měsíců až do července 2006, kdy nabylo právní moci rozhodnutí v řízení o přestupku. Trestní řízení následně trvalo dalších šest let a deset měsíců na čtyřech úrovních soudní soustavy, což není samo o sobě dostačující pro závěr, že obě řízení nebyla z časového hlediska spjatá. Z povahy věci je navíc trestní řízení složitější a probíhá před několika stupni soudní soustavy.

Vzhledem k výše uvedenému dospěl Soud k závěru, že žalovaný stát nezneužil svého práva ukládat tresty. Stěžovateli z vedení obou řízení a z uložených sankcí nevznikla nepřiměřená újma, ale naopak jak řízení, tak uložené sankce tvořily soudržný a přiměřený celek. K porušení článku 4 Protokolu č. 7 tedy nedošlo.

Z

Pořádková pokuta

Rozsudek ze dne 22. prosince 2020 ve věci č. 68273/14 a 68271/14 – *Gestur Jónsson a Ragnar Halldór Hall proti Islandu*

Velký senát Soudu shledal poměrem čtrnácti hlasů vůči třem, že námitky vůči spravedlnosti řízení o uložení pořádkové pokuty ve výši 6200 eur, která byla dvěma advokátům uložena v nepřítomnosti za pohrdání soudem a úmyslné průtahy, jsou nepřijatelné *ratione materiae*, neboť článek 6 Úmluvy ve své trestní složce není na dané řízení použitelný. Soud označil za nepřijatelnou rovněž námitku porušení článku 7 Úmluvy, který zakotvuje zásadu zákazu trestu bez zákona.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatelé jsou advokáti, kteří zastupovali v trestním řízení dva bankéře stíhané za podvod, manipulaci s trhem a další hospodářskou kriminalitu. Těch se měli

byla stěžovatelům v nepřítomnosti uložena pořádková pokuta ve výši cca 6200 eur za pohrdání soudem a způsobilosti průtahů.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 ÚMLUVY

Stěžovatelé namítali porušení práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 odst. 1 a 3 Úmluvy z důvodu, že o uložení pokuty rozhodl soud v jejich nepřítomnosti a nejvyšší soud tuto vadu řízení nezhojil.

Rozsudkem ze dne 30. října 2018 senát druhé sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že k porušení článku 6 Úmluvy nedošlo. Věc byla na žádost stěžovatelů postoupena velkému senátu.

a) Obecné zásady

Soud připomněl, že pojem „trestní obvinění“ dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy má autonomní význam. Použitelnost trestní složky článku 6 v konkrétní věci se posuzuje s využitím tzv. engelovských kritérií (*Engel a ostatní proti Nizozemsku*, č. 5100/71 a další, rozsudek pléna ze dne 23. listopadu 1976, § 82). Prvním je kvalifikace deliktu

dopustit v roce 2008 během hospodářské krize, která vedla ke krachu největších islandských bank. Pozadí trestního stíhání klientů stěžovatelů je popsáno ve věci *Sigurður Einarsson a ostatní proti Islandu* (č. 39757/15, rozsudek ze dne 4. června 2019). S ohledem na složitost věci žádali stěžovatelé soud několikrát o odročení začátku hlavního líčení. Ten však jejich žádost opakovaně zamítl, a tak se po dohodě s klienty rozhodli tři dny před plánovaným začátkem hlavního líčení vypovědět plné moci k zastupování. Ve své žádosti o zproštění povinnosti obhajoby uvedli, že kromě nedostatku času na její přípravu neměli přístup k důležitým dokumentům, obžaloba jim nezaslala kopii svého podání a nebyli včas informováni o lhůtě pro zaslání vyjádření. Soud stejného dne žádost zamítl s tím, že změna obhájců by vyvolala významné nežádoucí průtahy v řízení. Stěžovatelé tak soud informovali o svém záměru se k hlavnímu líčení nedostavit, což také následně učinili. Obžalovaní se k hlavnímu líčení dostavili s novými právními zástupci, kteří namítli nedostatečný čas pro přípravu obhajoby. Řízení tak muselo být odročeno. Státní zástupce upozornil, že jednání stěžovatelů bylo čistě účelové, a požadoval pro ně postih. V prosinci 2013

Z

dle vnitrostátního práva, druhým povaha deliktu a třetím závažnost nejpřísnější sankce, kterou lze za spáchaný čin uložit. Ve třetím kroku Soud hodnotí i povahu sankce. Platí, že druhé a třetí kritérium jsou alternativní; to však nevylučuje, aby byl použit kumulativní přístup tam, kde oddělená analýza obou kritérií neumožňuje dospět k jasnému závěru ohledně existence „trestního obvinění“ (*Jussila proti Finsku*, č. 73053/01, rozsudek velkého senátu ze dne 23. listopadu 2006, § 30–31).

b) Přehled dosavadní judikatury

Soud posuzoval v minulosti v řadě případů otázku použitelnosti článku 6 Úmluvy v jeho trestní složce na řízení o deliktu pohrdání soudem, jehož se dopustili právní zástupci; v závislosti na okolnostech případu přikládal váhu tomu či onomu kritériu.

V některých případech dospěl k závěru, že článek 6 Úmluvy nebyl ve své trestní složce použitelný. U prvního kritéria například vyloučil, že by řízení bylo trestní, jestliže sankce byla ukládána podle občanského soudního řádu a nebyla zapisována do trestního rejstříku (*Putz proti Rakousku*, č. 18892/91, rozsudek ze dne

22. února 1996, § 32). Nesplnění druhého kritéria pak shledal tehdy, když sankce měla spíše disciplinární povahu a sloužila k zajištění řádného průběhu soudního řízení (*Ravnsborg proti Švédsku*, č. 14220/88, 23. března 1994, § 34). V případech, kdy shledal, že ani třetí kritérium nemůže případ vtáhnout do trestní působnosti článku 6 Úmluvy, Soud zohlednil například to, že výše pokuty nebyla značná, vnitrostátní právo stanovilo maximální výši pokuty, sankce nebyla zaznamenávána do trestního rejstříku, v případě nezaplacení nemohlo dojít k její přeměně na trest odnětí svobody nebo jen za velmi omezených okolností (tamtéž, § 35).

Naopak jindy považoval článek 6 v trestní složce na obdobná řízení za použitelný. Například ve věci *Zaicevs proti Lotyšsku* (č. 65022/01, rozsudek ze dne 31. července 1997) Soud u druhého kritéria konstatoval, že ustanovení bylo obecně použitelné, tj. nejen ve vztahu ke zvláštní skupině osob, jakými jsou účastníci řízení, ale i další osoby přítomné v jednací síni. U třetího kritéria přihlédl k tomu, že trest odnětí svobody nebyl jednou z alternativ, ale sankcí, která měla být ukládána přednostně. S ohledem na to, že stěžovatel byl odsouzen ke třem dnům odnětí svobody a maximální výše trestu byla 15 dnů, byl tento trest dostatečně závažný, aby sankce spadala do trestní sféry. K témuž závěru Soud dospěl v případě, kdy stěžovateli hrozil zvláště závažný trest, konkrétně pokuta až do výše 30 tis. eur, nakonec musel uhradit 2 tis. eur

a v případě nezaplacení mohl být trest bez nařízení dalšího jednání přeměněn na odnětí svobody (*T. proti Rakousku*, č. 27783/95, rozsudek ze dne 14. listopadu 2000).

c) Použití obecných zásad na projednávanou věc

1. Kvalifikace deliktu ve vnitrostátním právu

Soud vzal v úvahu závěry nejvyššího soudu, dle něhož byla pokuta uložená stěžovatelům svou povahou trestní sankcí s ohledem na absenci její horní hranice i její výši uloženou stěžovatelům. Dále uvedl, že dle tvrzení vlády nebyl delikt považován za trestní s ohledem na to, že příslušná ustanovení nebyla začleněna do trestněprávních předpisů. Sankce byla upravena v kapitole procesní pokuty v trestním řádu, a nikoli v trestním zákoníku. Navíc byla formulována velmi podobně jako odpovídající ustanovení občanského soudního řádu. K jejímu uložení obvykle nebyla třeba součinnost státního zástupce, soud ji mohl v rámci daného řízení uložit z vlastní iniciativy. Soud tak shrnul, že delikt není možné označit za trestní na základě prvního kritéria. Toto kritérium má však pouze relativní váhu a slouží toliko jako výchozí bod (*Weber proti Švýcarsku*, č. 11034/84, rozsudek ze dne 22. května 2005, § 31).

2. Povaha deliktu

Soud si povšiml, že sankce mohla být podle příslušného ustanovení zákona uložena komukoli, kdo se účastnil

Z

soudního jednání. To je faktor, který v minulosti hovořil ve prospěch závěru o trestní povaze deliktu. Nicméně konkrétně pokutou, která byla uložena stěžovatelům, bylo možné postihovat pouze státní zástupce, obhájce či právní zástupce obecně. Soud vyzdvihl, že jde o osoby, které mají zvláštní roli při výkonu spravedlnosti, z čehož jim vyplývá i řada povinností. V zájmu důvěry veřejnosti ve výkon spravedlnosti je totiž třeba, aby veřejnost měla důvěru i ve schopnost advokátů své klienty řádně zastupovat (*Correia de Matos proti Portugalsku*, č. 56402/12, rozsudek velkého senátu ze dne 4. dubna 2018, § 139). Soud dále podotkl, že sankce umožňující postih narušování pokojného průběhu soudních jednání jsou právním systémům smluvních zemí společné. Tyto sankce se obvykle více blíží sankcím disciplinárním nežli uložení trestu za trestné činy. Stěžovatelé nadto své povinnosti porušili závažným způsobem, když ignorovali pokyn soudu a úmyslně se nedostavili k nařízenému jednání, čímž způsobili značné průtahy v řízení. Nejvyšší soud se k trestní povaze deliktu nevyjádřil. Soud naproti tomu naznal, že pouze závažnost deliktu nepostačuje k závěru, že delikt byl svou povahou trestní.

3. Povaha a stupeň závažnosti sankce

Nejvyšší soud učinil závěr o trestním charakteru deliktu a použitelnosti trestní složky článku 6 Úmluvy právě na základě třetího kritéria. Zdůraznil přitom neomezenou maximální výši sankce i přísnost pokuty uložené stěžovatelům. Navzdory tomuto závěru si Soud otázku, zda delikt byl vzhledem k závažnosti hrozící sankce trestní povahy, posoudil sám. Státům totiž nic nebrání v tom, aby poskytly ve vnitrostátním právu vyšší ochranu práv ve smyslu článku 53 Úmluvy. Předně shledal, že za pořádkový delikt nebylo možné uložit stěžovatelům trest odnětí svobody. Ani uloženou pokutu v případě jejího neuhrazení nebylo možné na tento trest přeměnit. Delikt nebyl zapisován do trestního rejstříku. Sama skutečnost, že pokuta byla vysoká, včetně absence její horní hranice, nepostačují k tomu, aby ji bylo možné označit bez dalšího za sankci trestní ve smyslu článku 6 (srov. *Müller-Hartburg proti Rakousku*, č. 47195/06, rozsudek ze dne 19. února 2013, § 47: pokuta 36 tis. eur; *Ramos Nunes de Carvalho e Sá proti Portugalsku*, č. 55391/13 a další, rozsudek velkého senátu ze dne 6. listopadu 2018, § 25, 71, 126

a 217: pokuta 43 750 eur). Ani povaha a závažnost sankce tak nenasvědčovaly tomu, že by řízení o uložení pořádkové pokuty spadalo do rámce trestní větve článku 6 Úmluvy.

4. Závěr

Soud tak dospěl k závěru, že řízení v projednávané věci se netýkalo „trestního obvinění“ ve smyslu článku 6 Úmluvy, a že se na něj tudíž nevztahují trestněprávní záruky tohoto ustanovení. Soud proto shledal, že tato námitka je neslučitelná s Úmluvou *ratione materiae*.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 7 ÚMLUVY

Stěžovatelé dále namítali, že došlo k porušení zásady zákazu trestu bez zákona, neboť jim pokuta byla uložena v okamžiku, kdy již své klienty nezastupovali. Za daných okolností považovali uložení pokuty za nepředvídatelné.

Rozsudkem ze dne 30. října 2018 příslušný senát Soudu jednomyslně rozhodl, že k porušení článku 7 Úmluvy nedošlo.

Vzhledem k závěru o nepřijatelnosti námítka na poli článku 6 Úmluvy označil Soud z důvodu potřeby jejího konzistentního výkladu za nepřijatelnou rovněž námítka porušení článku 7 Úmluvy. Jelikož Soud řízení o uložení pokuty ve věci stěžovatelů nepovažoval za trestní, proto ani samotná pokuta ve výši 6200 eur

není trestem ve smyslu článku 7 Úmluvy (*Kafkaris proti Kypru*, č. 21906/04, rozsudek velkého senátu ze dne 12. února 2008, § 137–142).

III. ODDĚLENÁ STANOVISKA

K rozsudku byla připojena dvě souhlasná a jedno nesouhlasné stanovisko.

Soudce Spano ve svém souhlasném stanovisku poukázal na dilema soudce zvoleného za žalovaný stát, který je členem senátu sekce a později i velkého senátu a má tak možnost si svůj původní názor na věc zachovat nebo jej přehodnotit. Uvedl, že neslučitelnost *ratione materiae* nebyla v řízení před senátem vůbec namítána a on tak hlasoval společně s kolegy v senátu o neporušení článku 6 Úmluvy. Jelikož v tomto případě nejde o klasickou námitku nepřijatelnosti, ale spíše o otázku pravomoci Soudu ve smyslu článku 32 Úmluvy, vládě nic nebrání, aby ji vznesla poprvé až v řízení před velkým senátem. S ohledem na právní argumenty, které zazněly, se nyní připojil k většině a hlasoval o nepřijatelnosti stížnosti.

Soudkyně Turković ve svém souhlasném stanovisku uvedla, že souhlasí s disentujícími soudci, že by bylo velmi zajímavé znát názor soudu na slučitelnost pokuty bez horní hranice s požadavky na určitost a předvídatelnost trestních sankcí ve smyslu článku 7 Úmluvy. Dále rozvedla, proč stanovení takové hranice považuje

Z

pro ochranu obviněných a zájem na právní jistotě za zásadní.

Soudci Sicilianos, Ravarani a Serghides kritizovali přístup většiny k posuzování engelovských kritérií, která podle nich nejsou exaktní vědou a lze tak při jejich použití klást důraz na různé aspekty. Vyjádřili nesouhlas s tím, že se většina odklonila od dosavadního přístupu, kdy Soud v minulosti vždy potvrdil, že se jedná o trestní řízení tam, kde k tomuto závěru dospívá vnitrostátní právo a soudy. K posuzování dalších dvou kritérií testu pak již nepřistupoval. Konečně uvedli, že závěr většiny, která snížila stupeň ochrany poskytovaný vnitrostátním právem, je v rozporu s článkem 53 Úmluvy.

Cizinecké právo

Rozsudek ze dne 15. října 2020 ve věci č. 80982/12 – *Muhammad a Muhammad proti Rumunsku*

Velký senát Soudu čtrnácti hlasy proti třem rozhodl o porušení článku 1 Protokolu č. 7 Úmluvy tím, že řízení před vnitrostátními soudy o uložení správního

vyhoštění z důvodu ochrany národní bezpečnosti neobsahovalo dostatečné procesní záruky, které by byly způsobilé zachovat spravedlivou rovnováhu mezi právem stěžovatelů na kontradiktornost řízení a zájmem na ochraně utajovaných informací.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatelé pobývali v Rumunsku na základě oprávnění k pobytu za účelem studia. V roce 2012 státní zastupitelství navrhlo soudu, aby je prohlásil za nežádoucí osoby a uložil jim správní vyhoštění kvůli ohrožení národní bezpečnosti. Podrobnosti měla obsahovat příložená zpráva zpravodajské služby v režimu utajení. Stěžovatelé byli bez sdělení bližších informací předvoláni, aby se dostavili k soudnímu jednání, kde jim byl návrh přetlumočen. Nařčení odmítli a požádali o právní pomoc, což prvoinstanční soud pro opožděnost zamítl a týž den rozhodl o vyhoštění. Z rozsudku vyplynulo, že hrozba souvisela s podezřením z účasti na terorismu. Stěžovatelé se odvolali, neboť se jim nedostalo poučení o průběhu řízení, právu na právní pomoc, sdělení podstaty podezření a spis neodkazoval na žádný utajovaný dokument ani stupeň jeho utajení. Podrobnosti se dozvěděli až z tiskové zprávy zpravodajské

služby uveřejněné den po vydání rozsudku. Při odvolacím řízení byli již zastoupeni advokáty, ale ani ti se bez nezbytného osvědčení nemohli seznámit s utajovanými podklady. Odvolací soud vyhoštění potvrdil. Současně částečně odmítl návrh stěžovatelů na doplnění dokazování a uvedl, že z důvodu ochrany národní bezpečnosti nemohou soudní rozhodnutí obsahovat bližší informace.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 1 PROTOKOLU Č. 7 K ÚMLUVĚ

Stěžovatelé namítali, že vnitrostátní řízení neskýtalo dostatečné procesní záruky, aby se mohli účinně bránit obvinění, že ohrožují národní bezpečnost. Nebylo jim totiž sděleno, v čem má hrozba spočívat, ani jim nebyl umožněn přístup k části spisu obsahující utajované podklady zpravodajské služby.

Dne 26. února 2019 se senát čtvrté sekce vzdal pravomoci ve prospěch velkého senátu Soudu.

a) Obecné zásady

Soud připomněl, že na řízení o vyhoštění cizinců se nevztahuje čl. 6 odst. 1 Úmluvy, neboť se netýká rozhodování o občanských právech nebo závazcích ani o oprávněnosti trestního obvinění (*Maaouia proti Francii*, č. 39652/98, rozsudek velkého senátu ze dne 5. října

2000, § 38). Zvláštní úpravu stran vyhoštění však obsahuje článek 1 Protokolu č. 7 vztahující se na cizince oprávněně pobývajících na území státu [*Gruzie proti Rusku* (č. 1), č. 13255/07, rozsudek velkého senátu ze dne 3. července 2014, § 228]. Ten zaručuje určitá práva procesní povahy: uplatnit námitky proti vyhoštění, dát případ přezkoumat a dát se za tímto účelem zastupovat před příslušným úřadem nebo před osobou nebo osobami tímto úřadem určenými. Zároveň však výjimečně umožňuje vyhoštění před jejich výkonem, je-li to nezbytné kvůli ochraně veřejného pořádku nebo národní bezpečnosti. Stran „minimálního“ rozsahu ochrany Soud zdůraznil, že dle čl. 1 odst. 1 Protokolu č. 7 k Úmluvě může být cizinec vyhoštěn „pouze na základě rozhodnutí přijatého v souladu se zákonem“. Toto spojení je svým obsahem totožné s požadavkem zákonnosti, kterého se opakovaně dovolává Úmluva.

Podle dosavadní judikatury Soudu k požadavku předvdatelnosti právní úpravy na poli článku 1 Protokolu č. 7 státy nemusejí podrobně upravit, jaká jednání mohou vést k vyhoštění kvůli ochraně národní bezpečnosti. Z požadavku zákonnosti však i zde vyplývá, že rozhodnutí o vyhoštění musí podléhat určité formě kontradiktorního řízení před nezávislým orgánem nebo soudem, který přezkoumá, zda jsou založena na rozumném skutkovém základě, nejsou nezákonná, svévolná či v roz-

Z

poru se zdravým rozumem (*Ljatifi proti Bývalé jugoslávské republice Makedonii*, č. 19017/16, rozsudek ze dne 17. května 2018). Soud se tedy musí ujistit, zda vyhoštění není svévolné a zda cizinec mohl účinně vykonávat svá práva. Musí proto zkoumat, zda a do jaké míry byla práva zaručena, možnostmi jejich omezení a kritérii, která musí být zohledněna při posuzování souladu omezení práv s daným článkem.

1. Zda práva uvedená stěžovateli požívají ochrany článku 1 Protokolu č. 7

Právo být informován o důvodech vyhoštění a právo na přístup k podkladům ve spise nejsou v daném článku výslovně uvedena. Rozhodnutí však musí být vydáno v souladu se zákonem a současně má cizinec právo uplatnit námitky proti vyhoštění. Cizinec by nemohl smysluplně a účinně brojit proti nařčení z ohrožení národní bezpečnosti, aniž by mu byly známy relevantní skutečnosti, na jejichž základě ho vnitrostátní orgány považují za hrozbu. Dosavadní judikatura dovozuje z daného článku právo cizince být informován o obviněních proti němu (*Lupsa proti Rumunsku*, č. 10337/04,

rozsudek ze dne 8. června 2006, § 59). Soud vždy shledal pochybení, pokud cizinci nebyly osvětleny důvody vyhoštění (*Ljatifi proti Bývalé jugoslávské republice Makedonii*, cit. výše, § 36–39). Pokud jde o právo na přístup k podkladům rozhodnutí, Soud shledal, že řízení musí být v jisté míře kontradiktorní, byť v případě utajovaných informací jsou přípustná vhodná procesní omezení tohoto práva (tamtéž, § 35). To v zásadě znamená, že by měl být cizinci sdělen obsah podkladů a informace, ze kterých vychází orgán rozhodující o vyhoštění, a to nejlépe písemně, minimálně však ve formě, která mu zachovává možnost účinně se bránit. Tím však není vyloučeno přijetí nezbytných a řádně odůvodněných omezení tohoto práva. Podle Soudu tudíž čl. 1 odst. 1 Protokolu č. 7 obecně vyžaduje, aby byli cizinci informováni o skutečnostech, z nichž vyplývají důvody, pro které jsou vnitrostátními orgány považovány za hrozbu pro národní bezpečnost, a aby jim bylo umožněno seznámit se s obsahem podkladů ve spise, na kterých je rozhodnutí založeno.

2. Přípustná omezení práva být informován a práva na přístup k podkladům rozhodnutí

Dle Soudu však uvedená práva nejsou absolutní. I v řízení o vyhoštění mohou existovat protichůdné zájmy (ochrana národní bezpečnosti, svědka před možnou odvetou či zájem uchovat v tajnosti policejní metody vyšetřování zločinů), které je třeba vyvažovat oproti právům cizince, přičemž státy při volbě vhodných omezení práv mají určitý prostor pro uvážení (srov. [Regner proti České republice](#), č. 35289/11, rozsudek velkého senátu ze dne 19. září 2017, § 147–148). Soud již přitom uznal omezení práv být informován v rámci vyhoštění a na přístup k podkladům kvůli ochraně národní bezpečnosti ([Ljatifí proti Bývalé jugoslávské republice Makedonii](#), cit. výše, § 35). Většina států ostatně připouští omezení těchto práv, je-li v sázce národní bezpečnost. Článek 1 Protokolu č. 7 nemůže být vykládán v tom smyslu, aby ukládal nepřiměřené břemeno na vnitrostátní orgány při potírání teroristických hrozeb, zvláště mají-li dle Úmluvy povinnost chránit životy, zdraví a osobní svobodu osob ([Ibrahim a ostatní proti Spojenému království](#), č. 50541/08 a další, rozsudek velkého senátu ze dne 13. září 2016, § 252). Jakákoliv omezení však nesmějí zasahovat do samotné podstaty práv chráněných v článku 1 Protokolu č. 7 (srov. [Regner proti České republice](#), cit. výše, § 148). Dojde-li tedy k omezením, cizinci musí být dána účinná možnost předložit důvody proti vyhoštění, resp. být chráněn

před svévolí, a Soud musí posoudit, zda omezení práv bylo okolnostmi ospravedlnitelné. Bude přitom hodnotit, zda obtíže vyplývající z omezení byly dostatečně vyváženy kompenzačními opatřeními. Pouze omezení, která budou řádně odůvodněná a dostatečně kompenzovaná, mohou obstát.

3. Kritéria pro určení, zda jsou omezení práv slučitelná s čl. 1 odst. 1 Protokolu č. 7

Již v rámci judikatury na poli článku 6 Úmluvy Soud v minulosti shledal, že při ochraně národní bezpečnosti jsou přijatelná pouze taková omezení procesních práv, která nezasahují do jejich samotné podstaty ([Regner proti České republice](#), cit. výše, § 148). Kromě toho musí být důsledky omezení z hlediska práv dotčeného účastníka vyváženy kompenzujícími opatřeními ([Schatschaschwili proti Německu](#), č. 9154/10, rozsudek velkého senátu ze dne 15. prosince 2015, § 107). Obdobně by mělo být postupováno i při posuzování omezení práv zaručených čl. 1 odst. 1 Protokolu č. 7.

Zda jsou omezení procesních práv řádně zdůvodněna

S ohledem na zásadu subsidiarity je předně na vnitrostátních orgánech, aby posoudily důvodnost omezení procesních práv ([Schatschaschwili proti Německu](#), cit. výše, § 119). Musí být přitom dbáno na záruky vylučující svévolí. Konkrétně rozhodnutí ukládající omezení musí být řádně zdůvodněna, a nejsou-li důvody sděleny

Z

cizinci, musí existovat postup umožňující jejich řádný přezkum. Aby pak bylo možné považovat přezkum za souladný s právem, měl by být prováděn soudním či jiným orgánem, který je dostatečně nezávislý na orgánu moci výkonné ([Roman Zakharov proti Rusku](#), č. 47143/06, rozsudek velkého senátu ze dne 4. prosince 2015, § 233). I ve vztahu k právům dle čl. 1 odst. 1 písm. a) a b) Protokolu č. 7 byla nezbytnost nezávislého přezkumu při ochraně národní bezpečnosti Soudem zdůrazněna již v minulosti ([Ljatifí proti Bývalé jugoslávské republice Makedonii](#), cit. výše, § 35). Zda nezbytnost omezení procesních práv cizince byla přezkoumána nezávislým orgánem, bude tedy prvním kritériem, které Soud zohlední.

Druhým kritériem je rozsah pravomocí – zda je nezávislý orgán oprávněn sám zkoumat potřebu utajení informací, nebo může vyzvat příslušný orgán, aby nezbytnost utajení přehodnotil, případně zda může utajovaný dokument sám odtajnit ([Regner proti České republice](#), cit. výše, § 152), aby mohl být předložen cizinci či mu alespoň sdělen jeho obsah. Pokud odtajnění možné není, Soud se bude zabývat tím, zda byly řádně pojmenovány a poměřovány soupeřící zájmy. Nebylo-li tomu

tak, samo o sobě to nezakládá porušení čl. 1 odst. 1 protokolu č. 7. Soud bude následně posuzovat, zda kompenzační opatření dostatečně zmírnila omezení procesních práv cizince, aby zůstala zachována podstata těchto práv. Platí, že čím méně přísné je hodnocení nezbytnosti omezení práv stěžovatele, tím silnější musí být kompenzační opatření, má-li být za daných okolností zachována podstata práv ([Ibrahim a ostatní proti Spojenému království](#), cit. výše, § 265). Soud zde bude veden dvěma základními zásadami. Zaprvé, čím více je sdělení informací cizinci omezeno, o to důležitější jsou kompenzující opatření. Zadruhé, vedou-li okolnosti věci k obzvláště závažným důsledkům pro cizince, o to více musí být posílena kompenzační opatření.

Zda je omezení práv dostatečně vyváženo kompenzačními opatřeními

Stran kompenzačních opatření Soud shledal, že na evropské úrovni neexistuje shoda ohledně druhu a rozsahu vhodných opatření. Vnitrostátní úpravy se zde různí. Jakkoli článek 1 Protokolu č. 7 dává státům určitý prostor pro uvážení při výběru konkrétních opatření,

tento prostor jde ruku v ruce s dohledem Soudu, kterému přísluší konečné hodnocení. Při výkonu dohledu bude přihlížet zejména k následujícím opatřením, jejichž výčet ovšem není vyčerpávající.

Prvním je relevance cizinci sdělených informací ve vztahu k tvrzením, na nichž má být vyhoštění založeno. Vhodné množství informací se přirozeně liší dle okolností každého případu. Soud však musí zjistit, zda vnitrostátní orgány při respektování důvěrné povahy utajovaných informací a řádného průběhu vyšetřování informovaly cizince alespoň o podstatě vznesených obvinění ([Lupsa proti Rumunsku](#), cit. výše, § 59). Taktéž je podstatné, zda nezávislý orgán poté, co se seznámil s utajovanými podklady, mohl rozhodnout, že informace či její část bude cizinci sdělena, aniž by byla dotčena ochrana národní bezpečnosti, za předpokladu, že se tak stane ještě ve chvíli, kdy cizinec má smysluplnou možnost tyto informace zpochybnit.

Zadruhé, Soud zohlední, zda byl cizinec poučen o průběhu řízení a o přijatých opatřeních, která mají vyvážit skutečnost, že se sám nemůže seznámit s klíčovými důkazy. Takové poučení je nezbytným předpokladem účinného výkonu práv ([Ibrahim a ostatní Spojenému království](#), cit. výše, § 272). Soud musí ověřit, zda mu nezbytné informace byly sděleny v relevantních fázích řízení, především pokud cizinec nemá právní zastoupení, kde nedostatek informací může vést k nemožnosti

uplatnit práva vyplývající z vnitrostátního právního řádu. Uvedené platí tím spíše tam, kde vnitrostátní právo vyžaduje urychlené projednání věci.

Zatřetí, jak uvádí i čl. 1 odst. 1 písm. c) Protokolu č. 7, musí mít cizinec účinnou možnost nechat se právně zastoupit. Právní pomoc, resp. zastoupení osobou s osvědčením, které ji opravňuje seznamovat se s utajovanými informacemi, je významným kompenzačním faktorem, a proto bude Soud zkoumat, zda právní úprava takový mechanismus obsahuje. I rozsah práv, kterými disponuje zástupce, bude Soud brát za kompenzační faktor. Konkrétně zohlední, zda a v jakém rozsahu zástupce oproti cizinci měl přístup k utajovaným podkladům, potažmo, zda byla komunikace zástupce s cizincem po seznámení se s podklady omezena ([A. a ostatní proti Spojenému království](#), č. 3455/05, rozsudek velkého senátu ze dne 19. února 2009, § 220).

Začtvrté, dle čl. 1 odst. 1 písm. a) a b) Protokolu č. 7 může cizinec uplatnit námitky proti vyhoštění a nechat svůj případ přezkoumat. Zde mohou být Soudem zohledněny tyto aspekty: 1) zda byl do řízení zapojen jeden či více nezávislých orgánů k přijetí rozhodnutí o vyhoštění či jeho přezkoumání ([Lupsa proti Rumunsku](#), cit. výše, § 56). Je-li orgánem soud, jaké je jeho postavení ve vnitrostátním systému, přičemž soudní přezkum bude v zásadě významnějším kompenzačním opatřením, než je přezkum správní; 2) zda měl cizinec

Z

možnost se účinně a před nezávislým orgánem bránit, že je hrozbou národní bezpečnosti ([Ljatifi proti Bývalé jugoslávské republice Makedonii](#), cit. výše, § 35); 3) zda měl nezávislý orgán pravomoc přezkoumat důvody vedoucí k vyhoštění a utajované podklady, a pokud ano, zda tuto pravomoc řádně vykonal – Soud přitom zohlední, zda nezávislý orgán měl přístup k úplnému spisovému materiálu, včetně utajovaných zpráv zpravodajských služeb (tamtéž, § 32 a 35), a zda nezávislý orgán měl pravomoc zkoumat pravost utajovaných zpráv, jejich věrohodnost a pravdivost ([Regner proti České republice](#), cit. výše, § 152). V tomto ohledu neplatí presumpce existence bezpečnostních důvodů ([Kaushal a ostatní proti Bulharsku](#), č. 1537/08, rozsudek ze dne 2. září 2010, § 31 a 32, 49); 4) zda nezávislý orgán může v rámci přezkumu zrušit či změnit rozhodnutí, postrádá-li rozumné a přiměřené důvody; a 5) zda nezbytnost vyhoštění je vzhledem k okolnostem a zdůvodnění nezávislým orgánem přijatelná – Soud zohlední, zda povaha a míra přezkumu vyplývá alespoň v souhrnu z odůvodnění. Ve vztahu k uvedeným zárukám není nutné, aby byly všechny kumulativně splněny.

Jedná se o příklady vyvažujících opatření. Vždy bude záviset na jejich vhodné kombinaci s ohledem na konkrétní okolnosti případu.

b) Použití uvedených zásad na projednávanou věc

Stran sdělení důvodů vyhoštění Soud seznal, že kvůli právní úpravě stěžovatelé nebyli vnitrostátními soudy informováni o skutkových okolnostech ani neměli přístup ke všem podkladům ve spise. To vedlo k podstatnému omezení jejich práv, ačkoli čelili vyhoštění, které by jim bránilo v dokončení studia a zpretrhalo jejich sociální vazby. Nařčení z plánování teroristických činů bylo nadto velmi vážné, a zasahovalo tudíž do jejich dobré pověsti.

Ohledně nezbytnosti omezení Soud shledal, že přístup stěžovatelů k podkladům neumožňovala jejich povaha. Právní úprava nepřipouštěla, aby vnitrostátní soudy zkoumaly, zda požadavek na ochranu národní bezpečnosti umožňoval jejich odtajnění (srov. [Regner proti České republice](#), cit. výše, § 152). Z odůvodnění rozhodnutí ani nevyplývá, že by nějaké hodnocení soudy provedly. Konkrétní důvody bránící odtajnění tak nebyly

objasněny. Odvolací soud se nevypořádal ani s námitkou nejasného stupně utajení. Přitom obsah tiskové zprávy zpravodajské služby do značné míry podkopává nezbytnost nesdělení bližších informací stěžovatelům ohledně povahy jednání, kterého se měli dopustit. Kvůli absenci přezkumu nezbytnosti Soud přistoupil k přísnému posouzení, zda kompenzační opatření byla s to účinně vyvážit tato omezení.

V tomto ohledu Soud uvedl, že předvolání a návrh státního zástupce obsahovaly pouze odkazy na ustanovení právních předpisů, což nelze považovat ani za minimální sdělení podstaty obvinění (*Kerr proti Spojenému království*, č. 40451/98, rozhodnutí ze dne 7. prosince 1999). O konkrétních skutkových okolnostech tak stěžovatelé nebyli informováni. Tiskovou zprávu zpravodajské služby Soud nepovažoval za relevantní zdroj informací. Nadto nebylo zřejmé, zda zpráva byla vložena do spisu, zda z ní odvolací soud vycházel či zda okolnosti v ní uvedené vůbec odpovídaly obsahu návrhu. Tisková zpráva každopádně nepředstavuje vhodný způsob informování účastníků soudního řízení. Soud neakceptoval ani pozdější vývoj vnitrostátní judikatury stran informování cizinců. Tento kompenzační faktor tedy neuznal. Týž závěr učinil stran informování stěžovatelů o průběhu řízení a jejich právech, když předvolání obdrželi den předem. Prvoinstanční soud ani nezjišťoval, zda jsou si vědomi svých práv a záruk v rámci řízení, že mohou žádat o právní pomoc, dokdy tak musí učinit apod.

Z

měly skutečně přístup ke všem utajovaným podkladům, byť dle vnitrostátní úpravy by tomu tak mělo být. Nadto částečně odmítly doplnit důkazy. Především však nic nenasvědčovalo tomu, že ověřily, zda opravdu stěžovatelé ohrožují národní bezpečnost (*Raza proti Bulharsku*, č. 31465/08, rozsudek ze dne 11. února 2010, § 54). Na námitku, že stěžovatelé nejsou ohrožením, reagovaly jen obecně, aniž by posoudily věrohodnost podkladů. Jejich odkazy na judikaturu Soudu na věci nic nemění. Přezkum soudního orgánu, byť významný stran vyvážení omezení, tak v dané věci nepostačoval.

Soud proto učinil závěr, že nezbytnost omezení práv stěžovatelů nebyla řádně posouzena nezávislým orgánem. Dostalo se jim pouze obecných informací o právní úpravě, nikoli však o skutečnostech, které odůvodňují tvrzení, že ohrožují národní bezpečnost. Nebyli dostatečně informováni o průběhu řízení či možnostech přístupu k utajované zprávě. Rozsah přezkumu nezávislým orgánem, aniž je možné zjistit, v jaké míře tento orgán skutečně uplatnil své pravomoci, nebyl dostatečný stran vyvážení omezení procesních práv stěžovatelů. Soud tak konstatoval porušení článku 1 Protokolu č. 7 k Úmluvě.

Rychlost řízení a absence poučení proto popřela práva stěžovatelů a ani odvolací soud v tomto ohledu z vlastní iniciativy nic neučinil.

Podle platné úpravy neměly vnitrostátní soudy povinnost šetřit, zda stěžovatelé měli právní zastoupení, ani je informovat o tom, že zvolení zástupci potřebují zvláštní osvědčení, aby se mohli seznámit s utajovanými podklady. Nadto advokátů s tímto osvědčením bylo jen málo a jejich seznam nebyl veřejný. Od stěžovatelů dle Soudu nelze vyžadovat, aby si obstarali advokáta s potřebným osvědčením, přičemž v projednávané věci jim k tomu nebyl poskytnut ani přiměřený čas. Dle Soudu tak neměli účinný přístup k právní pomoci. V konečném důsledku potom advokáti stěžovatelů neměli přístup k utajované zprávě ani v odvolacím řízení. Z důvodu krátkých lhůt neměli advokáti ani příležitost o vydání osvědčení požádat. Za daných okolností tedy právní zastoupení stěžovatelů nelze považovat za dostatečné kompenzační opatření.

Dále vzal Soud v úvahu, že u stěžovatelů byl přezkum proveden nezávislým soudním orgánem. Odvolacím soudem byl dokonce nejvyšší soud, což je významný kompenzační faktor. Rozsah přezkumu měl však odpovídat minimu sdělených informací a omezeným možnostem stěžovatelů zpochybnit vznesená obvinění. V dané věci nebylo ani zřejmé, zda vnitrostátní soudy

III. ODDĚLENÁ STANOVISKA

Dle souhlasného stanoviska soudkyň Nussberger a Koskelo a soudce Lemmense jednak nelze na článek 1 Protokolu č. 7 vztáhnout zásady vyplývající z článku 6 Úmluvy, jednak se měl Soud zabývat všemi právy v odstavci 1, která jsou samostatná a každé obsahuje specifické záruky. Neměl tedy posuzovat porušení ve vztahu k řízení o vyhoštění jako celku.

Dle souhlasného stanoviska soudce Pinta de Albuquerque, ke kterému se připojila soudkyně Elósegui, měl Soud jednak objasnit, co lze považovat za samotnou podstatu práv chráněných článkem 1 Protokolu č. 7, jednak jsou nepatříčně směřovány testy ochrany samotné podstaty práva a přiměřenosti.

Dle souhlasného stanoviska soudce Serghidese článek 1 Protokolu č. 7 představuje absolutní právo, které tudíž nepřipouští žádná omezení.

Dle souhlasného stanoviska soudkyň Elósegui měl Soud více ozřejmit rozdíl mezi přístupem k ochraně podstaty dotčeného práva a testem přiměřenosti.

Dle nesouhlasného stanoviska soudkyň Yudkivské a Motoc a soudce Paczolaye se Soud odchýlil od závěru velkého senátu ve věci [Regner proti České republice](#) (cit. výše), když v podstatě přistoupil na argumentaci disidentujících soudců. Ve výsledku to vede k neudržitelnému závěru, že ochrana týchž práv na poli článku 1 Protokolu č. 7 k Úmluvě je přísnější než v případě článku 6 Úmluvy. Mimoto Soud dostatečně nezohlednil právní úpravu, která umožňovala, aby se s utajovanými podklady seznámili advokáti s příslušným osvědčením.

Rozsudek ze dne 17. listopadu 2020 ve věci č. 889/19 a 43987/16 – B a C proti Švýcarsku

Senát třetí sekce Soudu jednomyslně shledal, že jelikož vnitrostátní soudy dostatečně neposoudily existenci rizika špatného zacházení, které hrozí prvnímu stěžovateli jakožto LGBTQ osobě v Gambii, ani dostupnost ochrany před takovým zacházením ze strany nestátních subjektů, jeho vyhoštění do Gambie by bez nového posouzení těchto aspektů představovalo porušení článku 3 Úmluvy, a to nezávisle na informovanosti tamních úřadů o jeho sexuální orientaci.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

První stěžovatel původem z Gambie žádal na území Švýcarska opakovaně o azyl s poukazem na to, že jako gay

ve své zemi původu čelil pronásledování. Vnitrostátní orgány však jeho žádosti zamítly s odůvodněním, že nebylo prokázáno ani tvrzené pronásledování stěžovatele v Gambii, ani to, že by úřady v této zemi vůbec věděly o jeho sexuální orientaci. V roce 2014 vstoupil první stěžovatel do registrovaného partnerství s druhým stěžovatelem švýcarské státní příslušnosti a požádal o pobytové oprávnění za účelem sloučení rodiny. Vzhledem jeho k trestní minulosti však tato žádost byla zamítnuta. Dle posouzení vnitrostátních soudů se prvnímu stěžovateli nepodařilo doložit, že by mu v případě jeho vyhoštění v zemi původu hrozilo konkrétní nebezpečí špatného zacházení.

V roce 2016 Soud předběžným opatřením nařídil Švýcarsku, aby po dobu řízení před ním prvního stěžovatele nevyhostilo.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

První stěžovatel před Soudem namítal, že v případě vyhoštění do Gambie by byl vystaven zacházení v rozporu s článkem 3 Úmluvy z důvodu své sexuální orientace. Společně stěžovatelé namítali, že zamítnutí žádosti o sloučení rodiny porušilo jejich právo na respektování soukromého a rodinného života ve smyslu článku 8 Úmluvy. V prosinci roku 2019 byl Soud informován o úmrtí druhého stěžovatele a vůči němu řízení o stížnosti zastavil dle čl. 37 odst. 1 *in fine* Úmluvy.

Z

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 3 ÚMLUVY

Úvodem Soud podotkl, že strany mezi sebou nerozporují sexuální orientaci stěžovatele. Souhlasí rovněž, že sexuální orientace člověka tvoří zásadní část jeho identity, kdy nikdo nesmí být nucen ji skrývat, aby se vyhnul pronásledování (I. K. [proti Švýcarsku](#), č. 21417/17, rozhodnutí ze dne 19. prosince 2017, § 24). Ve světle uvedeného a bez ohledu na to, zda byla či v současné době je sexuální orientace prvního stěžovatele známa gambijským orgánům, Soud konstatoval, že tato skutečnost se v budoucnu může stát známou (viz také [Doporučení UNHCR z oblasti mezinárodní ochrany č. 9: Žádosti o status uprchlíka z důvodu sexuální orientace a/nebo genderové identity v kontextu čl. 1A odst. 2 Úmluvy z roku 1951 o právním postavení uprchlíků a/nebo jejího Protokolu z roku 1967](#), HCR/GIP/12/09, § 32). To dle Soudu platí i po smrti druhého stěžovatele, kdy si první stěžovatel může najít nového partnera. Soud proto nesouhlasil se závěry vnitrostátních soudů, že by se gambijské orgány nebo tamní obyvatelé o sexuální orientaci stěžovatele podle všeho nedozvěděli.

Co se týče rizika špatného zacházení, které může stěžovateli v případě jeho vyhoštění hrozit kvůli jeho sexuální orientaci ze strany státních orgánů, Soud podotkl, že stejnopohlavní vztahy zůstávají v Gambii protiprávní. V souladu se svým dřívějším rozhodnutím ve věci věcí I. I. N. [proti Nizozemsku](#) (č. 2035/04, rozhodnutí ze dne 9. prosince 2004) i s judikaturou Soudního dvora Evropské unie (X, Y a Z [proti Minister voor Immigratie, Integratie en Asiel](#), věc C-199/12, C-200/12, C-201/12, rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 7. listopadu 2013) však konstatoval, že z hlediska možného porušení článku 3 Úmluvy je klíčové, zda jsou dané zákony uplatňovány v praxi, což se podle dostupných zpráv v Gambii neděje. Shledal nicméně, že k pronásledování z důvodu sexuální orientace ze strany státních orgánů může docházet i skrze individuální postupy policie. Byť takové případy nejsou v Gambii známy, z dostupných zpráv vyplývá, že důvodem je spíše jejich neohlašování, kdy LGBTQ osoby otevřeně projevující svoji sexuální orientaci či genderovou identitu zřejmě ve skutečnosti čelí ze strany státních orgánů diskriminaci.

Soud dále nerozporoval závěry vnitrostátních soudů, které označily tvrzení stěžovatele o hrozbě špatného zacházení ze strany jeho rodinných příslušníků za nedůvěryhodné. Konstatoval však, že LGBTQ osoby mohou čelit pronásledování i ze strany jiných nestátních subjektů. Uvedl, že dostupné zprávy vypovídají o značně rozšířené homofobii a diskriminaci LGBTQ osob, což je důsledkem léta vyvolávané nenávisti vůči nim ze strany bývalého prezidenta země. Dané nebezpečí se přitom dle tvrzení vedlejších účastníků řízení před Soudem mělo s výměnou vlády ještě zhoršit. V takovém případě je dle Soudu na vnitrostátních orgánech, aby posoudily z moci úřední (*J. K. a ostatní proti Švédsku*, č. 59166/12, rozsudek velkého senátu ze dne 23. srpna 2016, § 98), zda by úřady v Gambii mohly a byly ochotny poskytnout prvnímu stěžovateli potřebnou ochranu před špatným zacházením z důvodu jeho sexuální orientace. Vnitrostátní orgány se však dostupností státní ochrany před nebezpečím ze strany soukromých subjektů vůbec nezabývaly, když v rozporu s názorem Soudu shledaly, že není pravděpodobné, že by se o sexuální orientaci prvního stěžovatele dozvěděli gambijské orgány nebo tamní obyvatelé. Z dostupných informací přitom lze mít za to, že gambijské orgány nejsou obecně ochotny poskytovat LGBTQ osobám ochranu, a to i vzhledem k pokračující kriminalizaci stejnopohlavních vztahů v Gambii

(srov. *Doporučení UNHCR z oblasti mezinárodní ochrany č. 9, cit. výše, § 36*), a že by tudíž nebylo ani přiměřené od LGBTQ osob očekávat vyhledání takové ochrany.

Ve světle výše uvedeného Soud shledal, že vnitrostátní soudy nepodrobily dostatečnému posouzení riziko špatného zacházení, kterému by první stěžovatel jako LGBTQ osoba v Gambii čelil, ani dostupnost ochrany proti případnému nebezpečí ze strany nestátních subjektů. Učinil závěr, že vyhoštění stěžovatele do země jeho původu by bez nového posouzení těchto aspektů představovalo porušení článku 3 Úmluvy.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

S ohledem na skutečnost, že první stěžovatel nebyl po dobu řízení o sloučení rodiny na základě předběžného opatření Soudu vyhoštěn, na pozdější úmrtí druhého stěžovatele, v jehož důsledku odpadla otázka možného odloučení partnerů, a na závěry Soudu na poli článku 3 Úmluvy není dle Soudu potřebné se zabývat námitkou i na poli článku 8 (viz *Centre for Legal Resources jménem Valentina Câmpeană proti Rumunsku*, č. 47848/08, rozsudek velkého senátu ze dne 17. července 2014, § 156).

Z

Osobní prohlídky ve věznici

Rozsudek ze dne 22. října 2020 ve věci č. 6780/18 a další – *Roth proti Německu*

Senát páté sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že důkladnými osobními prohlídkami, které byly před či po přijetí návštěvy bezvýjimečně prováděny u každého pátého vězně, aniž by k nim existoval konkrétní důvod, došlo k porušení článku 3 Úmluvy. Týmž poměrem hlasů shledal porušení článku 13 ve spojení s článkem 3 Úmluvy kvůli nemožnosti domáhat se přiznání peněžitého odškodnění, byť vnitrostátní orgány označily prohlídky za nezákonné.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatel vykonává trest odnětí svobody na doživotí ve věznici, kde byly prováděny na základě vězeňských předpisů u každého pátého vězně v souvislosti s návštěvami osobní prohlídky, včetně svlečení a kontroly

tělních otvorů. V roce 2016 Spolkový ústavní soud označil prohlídky ve věznici za nepřiměřené, jelikož neumožňovaly zohlednit individuální okolnosti (například, že zneužití návštěvy bylo nepravděpodobné). Stěžovatel se poté obrátil na vnitrostátní soudy, aby i v jeho případě prohlásily 11 prohlídek, které musel v průběhu tří let podstoupit před návštěvami úředních osob a po nich, za nezákonné, čemuž bylo vyhověno. Následně požádal o poskytnutí právní pomoci, aby mohl žádat o peněžité odškodnění za nemajetkovou újmu. Vnitrostátní soudy mu však nevyhověly, když pochybení vězeňských orgánů nepovažovaly za závažné, konstatování nezákonnosti prohlídek bylo dostatečné a nehrozilo ani jejich opakování v budoucnu, aniž vlyaly v úvahu individuální okolnosti.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 3 ÚMLUVY

Jelikož stěžovatele ve věznici navštěvovaly úřední osoby, namítal, že k prohlídkám neexistovaly bezpečnostní důvody, nebyly proto u něj nezbytné, nadto jejich provádění bylo ponižující.

a) K přijatelnosti

Vláda namítala, že stěžovatel nevyčerpal dostupné vnitrostátní prostředky nápravy, když nepožádal o přiznání peněžitého odškodnění.

Soud však zohlednil, že ve vztahu k poskytnutí právní pomoci stěžovatel prostředky řádně vyčerpal a vnitrostátní soudy již při přezkumu této žádosti uvedly, že neměl vyhlídky na úspěch. Své závěry založily na předběžném hodnocení odpovědnosti vnitrostátních orgánů dle spisového materiálu. Tytéž soudy by pak rozhodovaly i v odškodňovacím řízení. Za daných okolností tak nebylo pochyb o tom, jaký by byl výsledek odškodňovacího řízení, když soudy musely předem určit, zda došlo k natolik vážnému zásahu do práv stěžovatele, že jiná než peněžité forma odškodnění nepostačovala. Nadto své závěry činily v situaci, kdy už disponovaly rozhodnutím o nezákonnosti prohlídek. Odškodňovací řízení by tedy už nic nezměnilo. Soud proto nepřisvědčil námitce vlády o nevyčerpání dostupných prostředků nápravy.

b) K odůvodněnosti

Stran hodnocení souladu prohlídek s článkem 3 Úmluvy Soud uvedl, že prohlídky zahrnující kontroly konečnicku v ponižující pozici byly obtěžující. Jednalo se navíc o náhodné prohlídky bez zohlednění konkrétní situace. Stěžovatele přitom opakovaně navštěvovali soudní úředníci, přičemž žádné individuální bezpečnostní obavy

vnitrostátní orgány neveznesly a ani vězeňské předpisy neumožňovaly zohlednit stěžovatelovo chování při posuzování, zda by (ne)měla být prohlídka nařízena. I vnitrostátní soudy uznaly, že u stěžovatele bylo zneužití těchto návštěv nepravděpodobné. Za daných okolností tak neexistovala konkrétní souvislost mezi prohlídkami stěžovatele a zajištěním bezpečnosti ve věznici či předcházením trestné činnosti.

Ke způsobu provádění prohlídek Soud uvedl, že na straně jedné neobsahoval žádné další prvky, které by zbytečně ponižovaly stěžovatele. Na druhou stranu již samotné jejich provádění překračovalo míru strádání a ponižení jdoucí nad – nevyhnutelnou, a tudíž přijatelnou – úroveň spojenou s důkladnými osobními prohlídkami, když absence legitimního důvodu vzbuzovala pocity svévole, méněcennosti a úzkosti, jakož i znevážení důstojnosti spojené s povinností se svléknout před jinou osobou a nechat si prohlédnout konečnick (Frérot proti Francii, č. 70204/01, rozsudek ze dne 12. června 2007, § 47). Prohlídky tak přesáhly nevyhnutelnou míru utrpení či ponižení spojené s danou formou přípustného zacházení. Soud proto dospěl k závěru, že prohlídky snižovaly lidskou důstojnost a představovaly ponižující zacházení ve smyslu článku 3 Úmluvy.

Současně Soud odmítl, že by stěžovatel pozbyl postavení oběti. Mimo jiné připomněl, že porušení článku 3 Úmluvy má zpravidla vést k peněžitému odškodnění

Z

nemajetkové újmy. Pouze za výjimečných okolností lze již samotné konstatování porušení práv považovat za postačující spravedlivé zadostiučinění; jde především o méně závažná porušení či procesní nedostatky (viz [Stollenwerk proti Německu](#), č. 8844/12, rozsudek ze dne 7. září 2017, § 49). U stěžovatele vnitrostátní soudy na straně jedné uznaly nezákonnost prohlídek a závažný zásah do jeho osobnostních práv v jejich důsledku. Na straně druhé při pozdějším posuzování žádosti o poskytnutí právní pomoci uvedly, že peněžní odškodnění nebylo nutné. Soud však neshledal důvod, pro který by opakované prohlídky měly být brány jako méně závažné porušení, aby odškodnění nebylo nutné. Stěžovatele tak lze stále považovat za oběť.

Soud proto konstatoval porušení článku 3 Úmluvy.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 13 ÚMLUVY

Stěžovatel dále namítal, že neměl k dispozici účinný právní prostředek nápravy, jehož prostřednictvím by mohl dosáhnout náhrady za újmu způsobenou prohlídkami.

Jelikož Soud shledal porušení článku 3 Úmluvy, stěžovatel disponoval hájitelným tvrzením o porušení jeho práva ve vztahu k článku 13 Úmluvy. Stran účinnosti odškodňovacího řízení, které chtěl stěžovatel zahájit, aby mu bylo přiznáno peněžité odškodnění za nemajetkovou újmu, Soud připomněl, že při posuzování žádosti o právní pomoc dle vnitrostátních soudů k odčinění újmy postačovaly jiné formy nápravy. To i přesto, že již dříve shledaly provedené prohlídky jako závažný nezákonný zásah do osobnostních práv stěžovatele. Soud pak s odkazem na svou judikaturu poznamenal, že podmiňovat přiznání peněžního odškodnění za opatření v rozporu s článkem 3 Úmluvy tím, že osoba bude schopná prokázat pochybení ze strany vnitrostátních orgánů a protiprávnost jejich jednání, může vést k tomu, že existující prostředky nápravy budou považovány za neúčinné ([Burdov proti Rusku \(č. 2\)](#), č. 33509/04, rozsudek ze dne 15. ledna 2009, § 109). U stěžovatele by přitom dle vnitrostátních soudů odškodňovací řízení nemělo žádné vyhlídky na úspěch, přestože prohlídky byly posouzeny jako protiprávní a přinejmenším potenciálně došlo k pochybení vnitrostátních orgánů.

Současně Soud znovu zdůraznil, že neshledal důvod, proč by u stěžovatele porušení článku 3 Úmluvy v důsledku opakovaných prohlídek mělo být považováno za méně závažné, aby se mu výjimečně nedostalo odškodnění. Nadto z judikatury Soudu nelze dovodit, že by pro přiznání odškodnění za způsobenou nemajetkovou újmu bylo rozhodující, aby si vnitrostátní orgány byly vědomy porušování Úmluvy nebo že v budoucnu stěžovatel již nebude vystaven takovému zacházení, které je v rozporu s jeho základními právy. Za okolností projednávané věci proto Soud konstatoval, že stěžovatel neměl k dispozici účinný prostředek nápravy, jehož prostřednictvím by byla posouzena podstata námitky porušení článku 3 Úmluvy.

Došlo tak rovněž k porušení článku 13 ve spojení s článkem 3 Úmluvy.

Svoboda projevu ve veřejné službě

Rozsudek ze dne 8. října 2020 ve věci č. 41752/09 – Goryaynova proti Ukrajině

Senát páté sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že propuštěním stěžovatelky z funkce prokurátorky v důsledku toho, že zveřejnila na internetu

odpovědi na její podněty. Na základě tohoto jednání byla stěžovatelka v dubnu 2007 v rámci disciplinárního řízení ze své funkce propuštěna. Proti tomu se neúspěšně bránila soudní cestou.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

TVRZENÉ PORUŠENÍ ČLÁNKU 10 ÚMLUVY

Stěžovatelka namítala porušení svého práva na svobodu projevu, přiznaného článkem 10 Úmluvy.

Soud připomněl, že ochrana poskytovaná článkem 10 se vztahuje také na pracoviště, a to včetně sektoru veřejné služby, kde ovšem ve zvýšené míře platí, že zaměstnanci mají vůči svému zaměstnavateli povinnost loajality a diskrétnosti (*Vogt proti Německu*, č. 17851/91, rozsudek ze dne 26. září 1995, § 53). Zároveň by ale jednání, kterým zaměstnanec ve veřejném sektoru signalizuje protiprávní postupy na pracovišti, mělo být za určitých okolností chráněno. Tak tomu může být v případě, kdy je zájem veřejnosti na znalosti dané informace tak silný, že převáží i nad zákonem stanovenou povinností loajality.

otevřený dopis adresovaný generálnímu prokurátorovi, v němž kritizovala fungování prokuratury, bylo porušeno její právo na svobodu projevu zaručené článkem 10 Úmluvy.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatelka v rozhodné době pracovala jako prokurátorka na místní prokuratuře. Počátkem roku 2006 zde došlo k organizačním změnám včetně ustanovení nového vedení. Dle stěžovatelky se její nový nadřízený pokoušel zavést na pracovišti korupční praktiky a vyvíjel na ni i na ostatní zaměstnance nátlak, aby se na nich podíleli; pokud odmítli, byli převedeni na jinou pozici nebo nuceni vzdát se funkce.

V období od září 2006 do února 2007 stěžovatelka s ohledem na tyto skutečnosti podala několik písemných stížností k vedoucímu dané prokuratury, na něž neodpověděla žádnou odpověď. Žádala rovněž bezúspěšně o osobní setkání s ním. Následně proto poslala několik dopisů ukrajinskému generálnímu prokurátorovi, kde mimo jiné zdůraznila, že pokud se jejím podáním nedou řádně zabývat, obrátí se na média.

V březnu 2007 stěžovatelka zveřejnila na internetu otevřený dopis generálnímu prokurátorovi, kde popsala korupční jednání a nátlak, kterému byla v zaměstnání spolu s kolegy vystavena. Na média se dle svého vyjádření obrátila proto, že se jí od žádné autority nedostalo

Z

Uvedená situace nastává zejména tehdy, pokud je příslušný veřejný zaměstnanec jedinou osobou, která má vědomost o tom, co se děje na pracovišti, případně patří k malé skupině takových osob (*Guja proti Moldavsku*, č. 14277/04, rozsudek velkého senátu ze dne 12. února 2008, § 72 a 74). Při hodnocení přiměřenosti zásahu Soud zohledňuje více faktorů, a to hlavně dotčený veřejný zájem, skutkový základ daného tvrzení, jeho formulaci a možný výklad, motivaci stěžovatele, existenci alternativních cest pro zveřejnění předmětného odhalení, újmu vzniklou státnímu orgánu a případně i závažnost uložené sankce (tamtéž, § 73–78). Neexistence účinného soudního přezkumu může podpořit závěr o porušení článku 10 (*Baka proti Maďarsku*, č. 20261/12, rozsudek velkého senátu ze dne 23. června 2016, § 161).

V projednávané věci Soud shledal, že namítaný zásah do svobody projevu stěžovatelky lze hodnotit jako stanovený zákonem a sledující legitimní cíl ochrany pověsti jiných. Ve smyslu čl. 10 odst. 2 Úmluvy tedy zbývá odpovědět na otázku, zda byl daný zásah na dosažení tohoto cíle „nezbytný v demokratické společnosti“.

Soud upozornil, že tvrzení ze stěžovatelčina otevřeného dopisu, týkající se případů nátlaku a korupce v rámci prokuratury, byla jejími nadřízenými a vnitrostátními soudy označena za „nepodložená, nepravdivá a urážlivá prohlášení o zaměstnancích prokuratury a o prokuratuře obecně“ a zároveň za „šíření důvěrných a úředních informací týkajících se výlučně prokuratury“. Dle Soudu se tento přístup jeví jako vnitřně rozporný, čímž se však vnitrostátní soudy nezabývaly. Neprovedly ani žádné hodnocení obsahu a věrohodnosti stěžovatelčiných tvrzení. Náležitě se nevěnovaly poměrování stěžovatelčiny povinnosti loajality na jedné straně a zájmu veřejnosti na získání informací o nepravostech a korupci v systému prokuratury na straně druhé. Nezhlednily, že stěžovatelka se před zveřejněním dopisu opakovaně pokoušela upozornit na dané skutečnosti své nadřízené. Nezabývaly se újmou, která měla vzniknout nadřízeným prokurátorům. A v neposlední řadě si ani nepoložily otázku, zda by v daném případě nebyla postačující mírnější sankce než propuštění z funkce. Jednalo se přitom o nejpřísnější dostupnou sankci, která mohla být stěžovatelce za její jednání udělena.

Ve světle výše uvedeného Soud dospěl k závěru, že vzhledem k tomu, že vnitrostátní soudy při rozhodování o tak závažné sankci, jako je propuštění, dostatečně neposoudily všechna výše uvedená klíčová kritéria, nelze jejich postup hodnotit jako takový, který

spočívá na relevantních a dostatečných důvodech. Jelikož tedy zásah do stěžovatelčiny svobody projevu nebyl provázen náležitými procesními zárukami, nebyl přiměřený sledovanému legitimnímu cíli. V důsledku toho došlo k porušení článku 10 Úmluvy.

Opatření proti šíření koronaviru

Rozsudek ze dne 5. listopadu 2020 ve věci č. 18108/20 – *Le Mailloux proti Francii*

Výbor páté sekce Soudu dospěl k závěru, že stížnost na nedostatečnost vnitrostátních opatření v boji proti onemocnění Covid-19 je neslučitelná s Úmluvou *ratione personae* pro svoji povahu *actio popularis*, jelikož stěžovateli, který poukazuje na porušení Úmluvy toliko v obecné rovině, nenáleží ve smyslu článku 34 Úmluvy postavení oběti namítaných porušení.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Od jara 2020 přijímaly francouzské úřady různá opatření v rámci boje proti onemocnění Covid-19. Stěžovatel, dle vlastního tvrzení osoba trpící závažným zdravotním problémem, je považoval za nedostatečná.

Z

Intervenoval proto ve prospěch navrhovatelů, již se v řízení před správním soudem domáhali vydání příkazu, aby stát zajistil respirátory pro zdravotníky, chirurgické roušky pro veřejnost, široké testování obyvatelstva a předepisování konkrétních léčiv ohroženým osobám. Vnitrostátní soud sice podání stěžovatele přijal, ale celkově návrhu nevyhověl.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

Stěžovatel namítal porušení článků 2, 3, 8 a 10 Úmluvy, a to v rovině porušení pozitivních závazků státu.

Soud nejprve připomněl, že ačkoli právo na zdraví není mezi právy zaručenými Úmluvou, státy váže pozitivní závazek přijmout nezbytná opatření k ochraně života a tělesné integrity osob podléhajících jejich jurisdikci, a to včetně opatření v oblasti veřejného zdraví (*Vasileva proti Bulharsku*, č. 23796/10, rozsudek ze dne 17. března 2016, § 63–69). Současně však mezi podmínky pro podání individuální stížnosti k Soudu ve smyslu článku 34 Úmluvy patří rovněž postavení oběti porušení namítaných práv, přičemž pojem „oběť“ je vykládán nezávisle na vnitrostátním právu, a to tak,

že dotyčný musí být schopen prokázat, že byl daným opatřením „přímo dotčen“ (*Lambert a ostatní proti Francii*, č. 46043/14, rozsudek velkého senátu ze dne 5. června 2015, § 89). Jinými slovy, článek 34 neumožňuje stěžovat si na porušení Úmluvy v obecné rovině, tedy ve smyslu *actio popularis*. Nestačí namítat, že ustanovení vnitrostátního práva, vnitrostátní praxe či postup úřadu porušují Úmluvu, nýbrž stěžovatel musí předložit rozumné a přesvědčivé důkazy, že pravděpodobně dojde k zásahu, jenž se jej osobně dotkne; pouhé podezření či dohady nedostačují (*Centre for Legal Resources jménem Valentina Câmpeanu proti Rumunsku*, č. 47848/08, rozsudek velkého senátu ze dne 17. července 2014, § 101).

V projednávané věci Soud shledal, že stěžovatel si na nedostatečnost státních opatření v boji proti Covid-19 stěžuje toliko v abstraktní rovině. Zaprvé, v rámci příslušného vnitrostátního řízení pouze intervenoval jako třetí strana, což nestačí pro získání postavení přímé „oběti“ ve smyslu článku 34 Úmluvy (*Winterstein a ostatní proti Francii*, č. 27013/07, rozsudek ze dne 17. října 2013, § 107–108). Zadruhé, stěžovatel Soudu

nesdělil informace o svém zdravotním problému a nevysvětlil, jak by se tvrzená pochybení vnitrostátních orgánů mohla dotknout jeho zdraví a soukromého života. Znamená to, že pouze obecně brojil proti předpisům a opatřením přijatým v boji s pandemií, a tudíž nemá postavení ani potenciální oběti. Soud dodal, že pokud by stěžovateli v důsledku obecných zdravotních opatření, jež považuje za nedostatečná, někdy byla odeprána pomoc a péče, bude moci rozporovat jejich slučitelnost s Úmluvou před vnitrostátními soudy.

Soud tedy stížnost označil za nepřijatelnou pro neslučitelnost s Úmluvou *ratione personae*.

Z

Nové stížnosti a oznámení proti České republice

V prvním čtvrtletí roku 2021 Soud vládě České republiky oznámil dvě stížnosti. Zároveň bylo vládě zasláno k vyjádření oznámení k Výboru OSN pro práva dítěte. Vláda rovněž Soudu zaslala intervenci dle čl. 36 odst. 2 Úmluvy v řízení vedeném proti Nizozemsku.

Stížnosti k Evropskému soudu pro lidská práva

Délka řízení

Balajovi (č. 50230/20) – průtahy v občanskoprávním řízení

Stížnost se týká namítaného porušení práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy z důvodu nepřiměřené délky soudního řízení. Stěžovatelé spolu s další osobou byli vlastníky nemovitosti. Námitka stěžovatelů směřovala proti délce nalézacího řízení o ža-

Ve stížnosti je dále namítáno, že dítě nebylo soudy řádně vyslechnuto a že jeho názor nebyl vzat náležitě v potaz.

Stručné shrnutí podstaty stížnosti (v režimu IMSI) a otázky, které Soud vládě položil, jsou k dispozici [zde](#).

Intervence k Evropskému soudu pro lidská práva

Daň z přidané hodnoty

Italmoda Mariano Previti a ostatní proti Nizozemsku (č. 16395/18) – odepření osvobození od DPH

Stížnost se týká otázky, zda za situace, kdy daňové orgány odepřou osobě povinné k dani z přidané hodnoty nárok na osvobození, odpočet nebo vrácení daně, neboť se domnívají, že v souvislosti se spornými plněními došlo k daňovému podvodu, čelí taková osoba ve skutečnosti trestnímu obvinění ve smyslu Úmluvy, a je proto relevantní a byla respektována zásada legality

lobě na zrušení podílového spoluvlastnictví a jeho vyřádání příkázáním věci za náhradu, které trvalo téměř 10 let na čtyřech stupních soudní soustavy. Následně se stěžovatelé neúspěšně domáhali poskytnutí zadostiučinění v rámci odškodňovacího řízení před vnitrostátními soudy.

Rodinný život

A. P. a A. M. (č. 22216/20) – řízení o úpravě poměrů k nezletilému dítěti a participace dítěte na řízení

Stěžovatelkami jsou matka s nezletilou dcerou. Ve stížnosti je namítáno porušení práva na respektování rodinného života ve smyslu článku 8 Úmluvy, k němuž mělo dojít v řízení o úpravě péče. Dcera byla v péči matky, avšak z důvodu neustálého bezdůvodného bránění kontaktu dítěte s otcem ze strany matky soudy rozhodly o změně úpravy péče a dítě svěřily do péče otce na Slovensko. Před odjezdem na Slovensko dítě pobývalo řadu měsíců v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc za účelem navázání kontaktu s otcem.

Z

trestných činů podle článku 7 Úmluvy. Nizozemské soudy se v projednávané věci obrátily na Soudní dvůr Evropské unie s předběžnou otázkou (věc C-131/13) a následně se držely jeho závěrů, podle nichž musí být za takových okolností uplatňované nároky odepřeny, třebaže to vnitrostátní právní úprava výslovně nestanoví. Česká vláda intervencí k otázce, zda stěžovatelé čelili trestnímu obvinění ve smyslu článku 7 Úmluvy.

Stručné shrnutí podstaty stížnosti (v režimu IMSI) a otázky, které Soud vládě položil, jsou k dispozici [zde](#).

Oznámení k Výboru OSN pro práva dítěte

Institucionální péče o děti

B. J. a P. J. (č. 139/2021) – umístění dospívajících dětí do péče kolektivního zařízení a absence jejich participace na řízení

Oznamovatelé, v době podání oznámení ve věku 14 a 17 let, spatřují porušení Úmluvy o právech dítěte zejména v jejich umístění do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc z důvodu neplnění školní docházky na základě tzv. pomalého předběžného opatření. Druhý oznamovatel měl již ukončenou povinnou školní docházku a nebylo možné ho nutit k dalšímu vzdělávání. Dále namítají, že po umístění do zařízení měli pouze omezený kontakt s rodiči, kolizní opatrovník nejednal v jejich nejlepším zájmu a nebylo jim umožněno participovat na řízení.

Z

Velký senát Soudu

Nejčerstvější rozsudek velkého senátu ve věci *Vavříčka a ostatní proti České republice* týkající se povinného očkování byl vydán počátkem dubna, a tak do sledovaného období těsně nespadá a dozvíte se o něm více v následujících číslech Zpravodaje.

V prvním čtvrtletí roku 2021 vydal velký senát tři rozsudky – *X a ostatní proti Bulharsku*, *Hanan proti Německu* a rozsudek v mezistátní stížnosti *Gruzie proti Rusku* (č. 2). Bylo též zveřejněno rozhodnutí v další mezistátní stížnosti směřující proti Ruské federaci *Ukrajina proti Rusku (ve věci Krym)*, které bylo přijato koncem roku 2020.

O rozsudku *X a ostatní proti Bulharsku* se dočtete v závěrečném slovu v tomto Zpravodaji.

V rozsudku **Hanan proti Německu** (č. 4871/16, 16. února 2021), který se týká vyšetřování úmrtí synů stěžovatele, kteří zahynuli během bombardování jednotek ISAF podléhajících velení NATO v Kunduzu v Afghánistánu, Soud shledal, že žalovaný stát si ohledně závažných zločinů podržel nad svými vojsky výhradní jurisdikci. Události tedy spadaly do jurisdikce Německa

Z

od té doby se bez souhlasu ukrajinské vlády prudce zvýšil počet ruských vojáků na území Krymu, aniž by tam pobývajících ruské jednotky byly jakkoli ohroženy. Ruští vojáci nebyli pouhými pasivními pozorovateli událostí, ale aktivně se podíleli na imobilizaci ukrajinských sil a obsazení klíčových úřadů. Co se týká období po 18. březnu 2014, Soud konstatoval, že není jeho úkolem rozhodnout, zda přijetí Krymu do Ruské federace podle ruských zákonů bylo v souladu s mezinárodním právem; pro účely výkonu jurisdikce podle Úmluvy postačí účinná kontrola nad územím, o níž není spor. O meritu věci Soud rozhodne později rozsudkem. Posuzovat bude mj. namítanou praxi nucených zmizení, domovních prohlídek, zastrasování představitelů jiných náboženství než ortodoxního křesťanství, potírání neruských médií, zákazy shromáždění a zatýkání jejich organizátorů, vyvlastňování bez náhrady, omezení pohybu mezi Krymem a Ukrajinou, zákaz výuky ukrajinštiny ve školách či pronásledování etnických Tatarů.

Nově se do okruhu stížností, jimiž se bude zabývat velký senát Soudu, ve sledovaném období dostalo 6 případů: jedna žádost o vydání posudku podle Protokolu č. 16

ve smyslu článku 1 Úmluvy. V meritu věci Soud dospěl k závěru, že vyšetřování postupu německého plukovníka, který letecký úder nařídil, vedené německými orgány, vyhovělo požadavkům článku 2 Úmluvy.

V rozsudku **Gruzie proti Rusku (č. 2.)** (č. 38263/08, 21. ledna 2021) se Soud zabýval ozbrojeným konfliktem, který mezi oběma zeměmi propukl v srpnu 2008. Dospěl k závěru, že události, k nimž došlo během samotných bojů, nespádaly do jurisdikce Ruské federace ve smyslu článku 1 Úmluvy; události po 12. srpnu 2008, kdy bylo uzavřeno příměří, však již ano. V meritu věci pak Soud mj. shledal, že Rusko se dopustilo správních praxe mučení válečných zajatců, svévolného zbavování svobody civilního obyvatelstva a jejich držení v nelidských a ponižujících podmínkách či bránění gruzínským občanům v návratu do Jižní Osetie a Abcházie.

V rozhodnutí **Ukrajina proti Rusku (ve věci Krym)** (č. 20958/14 a 38334/18, 16. prosince 2020) Soud dospěl k závěru, že Ruská federace vykonávala nad Krymem jurisdikci nejen po 18. březnu 2014, kdy byl Krym přijat do Ruské federace, ale již od 27. února 2014. Již

(kolegium pěti soudců přijalo žádost Nejvyššího správního soudu Litvy, avšak odmítlo žádost Nejvyššího soudu Slovenska, u níž dospělo k závěru, že odpovědi na položené otázky nejsou nezbytné pro rozhodnutí věci projednávané žádajícím soudem), dvě věci byly velkému senátu postoupeny pětičlenným kolegiem (*Vegotex International S. A. proti Belgii a B proti Švýcarsku*) a ve třech případech se senát vzdal pravomoci ve prospěch velkého senátu (*Grzęda proti Polsku, H. F. a M. F. proti Francii a J. D. a A. D. proti Francii*).

Impeachment

Žádost litevského nejvyššího správního soudu o posudek (č. P16-2020-002)

Nejvyšší správní soud Litvy se na Soud obrátil v kontextu řízení zahájeném bývalou poslankyní litevského parlamentu, které bylo v důsledku rozhodnutí o ústavní žalobě proti ní (impeachment) z roku 2014 znemožněno kandidovat v parlamentních volbách v říjnu 2020. Soud se bude z pohledu článku 3 Protokolu č. 1 vyjadřo-

vat k některým aspektům litevské právní úpravy impeachmentu tak, jak byla nastavena po rozsudku Soudu ve věci **Paksas proti Litvě** (č. 34932/04, rozsudek velkého senátu ze dne 6. ledna 2011). V tomto rozsudku Soud shledal, že doživotní a nezměnitelný zákaz uložený bývalému prezidentovi kandidovat v parlamentních volbách je v rozporu s článkem 3 Protokolu č. 1.

Tisková zpráva k přijetí žádosti o posudek je k dispozici [zde](#).

Daňové řízení

Vegotex International S.A. proti Belgii **(č. 49812/09)**

Věc byla velkému senátu postoupena na žádost stěžovatelky v březnu 2021. Její hlavní námitkou je retrospektivní použití novely zákona o finančním plánování, která nabyla účinnosti během odvolacího řízení o daňovém nedoplatku a daňovém penále, které bylo proti ní vedeno. Stěžovatelka tvrdí, že pakliže by novela nebyla na její věc uplatněna, její dluh by byl promlčen. Jelikož však zpětně použita byla, byla povinna zaplatit více než 300 tis. eur.

Senát třetí sekce ve svém rozsudku ze dne 10. listopadu 2020 shledal, že nebylo porušeno právo stěžovatelky na spravedlivý proces chráněné čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

použití článku 8 Úmluvy chránící právo na respektování soukromého a rodinného života. Článek 1 Protokolu č. 1 zakotvující právo na ochranu majetku, na jehož základě bývají tyto případy řešeny, v této věci být použit nemůže, jelikož Švýcarsko neratifikovalo Protokol č. 1 k Úmluvě.

Tiskovou zprávu v angličtině o postoupení věci velkému senátu je možné najít [zde](#).

Nezávislost soudnictví

Grzęda proti Polsku (č. 43572/18)

Věc byla velkému senátu Soudu předána senátem, kterému byla věc přidělena k rozhodnutí, v únoru 2021. Stěžovatelem je soudce polského nejvyššího správního soudu, který byl v roce 2016 soudci na čtyři roky zvolen členem Národní soudní rady, ústavního orgánu, jehož úkolem je zajišťovat nezávislost soudů a soudců. V rámci široké soudní reformy z let 2017 a 2018 byl stěžovatelův mandát ukončen. Reforma zakotvila, že členové Rady budou napříště voleni Sejmem. Dosavadní zvolení členové z řad soudců byli poslanci nově zvolenými členy s okamžitou platností nahrazeni. Stěžovatel

Nově přijatý zákon byl dle Soudu předvídatelný a sledoval významný veřejný zájem. Rozsudek ve francouzštině je k dispozici [zde](#).

Tiskovou zprávu v angličtině o postoupení věci velkému senátu je možné najít [zde](#).

Sociální zabezpečení

B proti Švýcarsku (č. 78630/12)

Věc byla velkému senátu Soudu postoupena na žádost žalované vlády v březnu 2021. Stěžovatel namítá, že byl při výplatě vdovského důchodu diskriminován na základě pohlaví. Manželka stěžovatele zahynula při dopravní nehodě. Stěžovatel se od té doby na plný úvazek staral o jejich dvě dcery, kterým v době nehody bylo 2 a 4 roky. Stěžovatel na jejich péči pobíral vdovský důchod. Ke dni dosažení zletilosti mladší dcery byl stěžovateli důchod odebrán s tím, že po 18. roku věku potomka může být vdovský důchod vyplácen pouze ženám.

Senát třetí sekce ve svém rozsudku ze dne 20. října 2020 shledal, že toto rozdílné zacházení nemá rozumné a objektivní odůvodnění, a proto došlo k porušení článku 14 ve spojení s článkem 8 Úmluvy. Rozsudek ve francouzštině je k dispozici [zde](#). Lze mít za to, že jednou z hlavních otázek, kterou se bude Soud zabývat, je, zda je možné na výplatu či odebrání sociálních dávek

Z

namítá, že proti ukončení svého mandátu nemohl brojit u soudu (článek 6 Úmluvy) ani neměl k dispozici jiný účinný prostředek nápravy (článek 13 Úmluvy).

Senát nevyhověl námitce polské vlády proti jeho záměru vzdát se pravomoci ve prospěch velkému senátu s tím, že Polsko i všechny ostatní smluvní státy Úmluvy v roce 2012 přijaly prohlášení z Brightonu a podepsaly Protokol č. 15. V obou těchto dokumentech státy vyjádřily závazek nevyužívat právo, které je do vstupu Protokolu č. 15 v platnost (1. srpna 2021) obsaženo v článku 30 Úmluvy, odmítnout záměr senátu vzdát se pravomoci ve prospěch velkému senátu. Od roku 2012 je skutečně konzistentní praxí států proti vzdání se jurisdikce ve prospěch velkému senátu námitky nevznášet. Polská vláda dle senátu Soudu nepředložila náležité důvody, proč je v projednávané věci nezbytné se od této praxe odchýlit.

Před Soudem je v současné době projednáváno celkem 27 stížností týkajících se nejrůznějších aspektů reformy soudnictví v Polsku.

Bližší informace k postoupené věci i dalším případům vztahujícím se k polské reformě soudnictví je možné nalézt v tiskové zprávě [zde](#).

věci bude též posouzení jurisdikce žalovaného státu ve smyslu článku 1 Úmluvy.

Tisková zpráva k postoupení věci je k dispozici [zde](#).

Repatriace žen džihádistů ze Sýrie

H. F. a M. F. proti Francii (č. 24384/19)

J. D. a A. D. proti Francii (č. 44235/20)

Věc byla velkému senátu Soudu předána senátem, kterému byla věc přidělena k rozhodnutí, v březnu 2021. Předmětem řízení je odmítnutí francouzských orgánů přistoupit k repatriaci dvou žen, státních příslušnic Francie, a jejich dětí ze Sýrie do Francie. Obě ženy se svými partnery v letech 2014 a 2015 odjely do Sýrie, kde se připojili k tzv. Islámskému státu. Od roku 2019 jsou ženy a jejich děti, které se narodily již v Sýrii, zadrženy v uprchlickém táboře v Kurdy kontrolované severovýchodní části Sýrie. Partner první ženy byl zabit, partner druhé ženy uvězněn. Stěžovatelé namítají porušení článku 3 Úmluvy z důvodu nelidských a ponižujících podmínek panujících v uprchlickém táboře a čl. 3 odst. 2 Protokolu č. 4, který zakotvuje právo každého vstoupit na území státu, jehož je občanem. Klíčové ve

Z

Výkon rozsudků Soudu

V prvním čtvrtletí roku 2021 se zejména uskutečnilo další zasedání Expertního fóra Kolegia k výkonu rozsudku *D. H. a ostatní proti České republice*.

Vzdělávání romských žáků

D. H. a ostatní proti České republice

Počátkem února 2021 se konalo čtvrté zasedání Expertního fóra Kolegia expertů pro výkon rozsudků Soudu a provádění Úmluvy, jež se zabývá identifikací příčin stále vysokého počtu romských žáků, kteří se vzdělávají podle programů upravených pro žáky s lehkým mentálním postižením. Ke zřízení Fóra, jeho složení a prvním třem zasedáním viz více Zpravodaje č. 3/2020 a 4/2020. Na čtvrtém zasedání byla diskutována zejména problematika segregovaných škol. Dále byly nastíněny širší vlivy, které ovlivňují školní docházku romských žáků, zejména anticiganismus a bydlení.

Na dalším zasedání, které se uskuteční počátkem května, budou se zástupci Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy diskutována plánovaná opatření v prioritních implementačních kartách Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2030+. Na navazujícím zasedání by pak měly být projednány a schváleny závěry a doporučení Expertního fóra. Jejich naplňování bude následně sledováno Kolegiem expertů. K zajištění účinné implementace doporučení Expertního fóra příslušné orgány vyzval i Výbor ministrů Rady Evropy (viz bod 7 rozhodnutí ze dne 3. prosince 2020, dostupné [zde](#)).

Z

Rozhodovací činnost jiných mezinárodních orgánů v oblasti lidských práv

V prvním čtvrtletí roku 2021 bylo ve vztahu k České republice zveřejněno jedno rozhodnutí Evropského výboru pro sociální práva a jeden názor Výboru OSN pro lidská práva.

Evropský výbor pro sociální práva

Soudnictví ve věcech mládeže

Rozhodnutí ze dne 20. října 2020 ve věci č. 148/2017 – *International Commission of Jurists (ICJ) proti České republice*

Evropský výbor pro sociální práva jednomyslně rozhodl, že z důvodu nezajištění nutné obhajoby trestně neodpovědným dětem v předprocesní fázi řízení a neposkytnutí alternativ (odklonů) k formálnímu soudnímu řízení v případech řízení ve věcech dětí

mladších 15 let o činu jinak trestným porušuje Česká republika článek 17 Evropské sociální charty, který zaručuje právo matek a dětí na sociální a hospodářskou ochranu.

I. NÁMITKY STĚŽOVATELSKÉ ORGANIZACE

Stěžovatelská organizace namítala, že platná právní úprava řízení ve věcech dětí mladších 15 let o činu jinak trestným, které je svou povahou řízením občansko-právním, nezajišťuje trestně neodpovědným dětem právní záruky, které má trestně odpovědný mladistvý či dospělý. Organizace vnesla čtyři konkrétní námitky. *Zaprvé*, dětem mladším 15 let není při podání vysvětlení před policejním orgánem zajištěna právní pomoc ve formě nutné obhajoby. *Zadruhé*, dětem ani jejich zákonným zástupcům není během předprocesní fáze řízení umožněn přístup do policejního spisu, díky čemuž nemohou trestně neodpovědné děti účinně navrhnout nové důkazy nebo zpochybňovat důkazy již shromážděné. *Zatřetí*, dětem a jejich zákonným zástupcům není doručováno konečné rozhodnutí policejního orgánu a že proti němu nemohou podat opravný prostředek.

Z

A konečně *začtvrté*, systém spravedlnosti mládeže nepočítá s odklony k formálnímu soudnímu řízení, a neposkytuje tak žádnou alternativu, jež by byla zejména v případech, kdy se dítě mladší 15 let dopustí drobného deliktu, velmi žádoucí.

Organizace dále s odkazem na Preambuli Charty namítala porušení zákazu diskriminace, neboť trestně neodpovědné děti mají být v předprocesní fázi řízení ve věcech mládeže vystaveny diskriminaci oproti mladistvým. Ačkoli předprocesní fáze řízení je pro obě věkové skupiny stejná, trestně neodpovědné děti mají k dispozici významně nižší standard ochrany.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ VÝBORU

A. K POUŽITELNOSTI ČLÁNKU 17 CHARTY Z ROKU 1961 NA PROJEDNÁVANOU VĚC

Výbor připomněl, že záležitosti týkající se dětí a právního řádu, dětí v péči institucí a jejich ochrany před špatným zacházením spadají do působnosti článku 17 Charty z roku 1961. V minulosti již Výbor také shledal, že článek 17 Charty dopadá i na situace delikventních

dětí [výkladové stanovisko k článku 17, Závěry XV-2 (2001); Závěry XX-4 (2015), článek 17, Dánsko, Polsko a Spojené království].

Výbor dále uvedl, že Charta obsahuje komplexní ustanovení na ochranu základních práv a lidské důstojnosti dětí a že v tomto ohledu rozšiřuje požadavky Evropské úmluvy o lidských právech [*Association for the Protection of All Children (APPROACH) Ltd. proti České republice*, stížnost č. 96/2013, rozhodnutí o odůvodněnosti ze dne 20. ledna 2015, § 46]. Uvedl, že dle Evropského soudu pro lidská práva neexistuje žádná ostrá hranice mezi sférou sociálních a hospodářských práv a oblastí, na niž se vztahuje Úmluva (*Airey proti Irsku*, č. 6289/73, rozsudek ze dne 9. října 1979, § 26). Zatímco Úmluva stanoví, jaká jsou základní občanská a politická práva, mnoho z nich má dopady sociální a hospodářské povahy. Totéž platí i naopak. Výbor dodal, že příkládá velký význam nedělitelnosti všech lidských práv, které tvoří evropský systém ochrany lidských práv (*Transgender Europe a ILGA-Europe proti České republice*, stížnost č. 117/2015, rozhodnutí o odůvodněnosti

ze dne 15. května 2018, § 83). Ve světle výše uvedeného Výbor rozhodl, že stížnost spadá do působnosti článku 17 Charty.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ZÁKAZU DISKRIMINACE

Výbor uvedl, že hlavní otázkou této stížnosti není diskriminace dětí mladších 15 let, ať již ve srovnání s mladistvými nebo dospělými osobami, ale otázka, zda jsou účinně zaručena jejich práva ve světle článku 17 Charty. Výbor proto nepovažuje za potřebné řešit otázku tvrzené diskriminace jako samostatný aspekt stížnosti.

C. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 17 CHARTY

Výbor připomněl, že postupy uplatňované u delikventních dětí a mladých osob musí být pro tyto skupiny vhodné a že jim musí být poskytnuty stejné procesní záruky jako dospělým.

Doplnil, že státy, které jsou smluvní stranou Charty, jsou povinny za účelem zajištění sociální a hospodářské ochrany dětí přijmout veškerá vhodná opatření zaručující, že se dětem dostane adekvátní ochrany, mimo jiné ve formě vhodných procesních práv. Nesplnění povinnosti bude mít pravděpodobně závažné dopady na duševní, mravní a sociální vývoj dítěte. Výbor připomněl, že k situaci trestně neodpovědných dětí v České republice se již vyjádřil ve svých Závěrech ke stanoviskům ne-

ziskových organizací předložených v souvislosti s dvanáctou národní zprávou České republiky (2015), kdy shledal, že soudnictví ve věcech mládeže neposkytuje dětem nedosahujícím trestní odpovědnosti individualizované zacházení a restorativní opatření.

K námitce vlády, že řízení ve věcech dětí mladších 15 let, jež jsou podezřelé ze spáchání činu jinak trestného, je svou povahou občanskoprávním řízením, uvedl, že děti musejí požívat odpovídající úroveň ochrany bez ohledu na formální označení a povahu řízení ve vnitrostátním právu. Dodal, že s ohledem na jejich zranitelnost a skutečnost, že řízení pro ně může mít významné důsledky jako uložení opatření vykonávaných v ústavním zařízení (ochranná výchova, ochranné léčení), je třeba dětem mladším 15 let poskytnout vhodnou procesní ochranu ve všech fázích řízení.

Výbor se dále postupně vyjádřil ke čtyřem námitkám vzneseným stěžovatelskou organizací.

a) K nezajištění nutné obhajoby trestně neodpovědným dětem v předprocesní fázi řízení

Výbor konstatoval, že podle ICJ není trestně neodpovědným dětem v předprocesní fázi řízení přidělen advokát, který by jim byl rádcem a oporou v průběhu řízení a pomohl jim s přípravou obhajoby. Naproti tomu mladiství musejí být od samého počátku řízení vždy zastoupeni advokátem nebo ustanoveným obhájcem. Považoval si, že předprocesní fáze řízení může trvat několik

Z

měsíců a že děti během ní absolvují na policejních služebnách dlouhé výslechy.

Výbor vzal na vědomí skutečnost, že každý má podle § 158 odst. 5 trestního řádu při podání vysvětlení právo na právní pomoc advokáta, a pokud podává vysvětlení dítě, je třeba o tom předem vyrozumět jeho zákonného zástupce nebo opatrovníka. Dodal, že podle § 24 odst. 2 zákona o Policii ČR je třeba vyrozumět také orgán sociálně-právní ochrany dětí („OSPOD“). Orgány tedy nemají povinnost trestně neodpovědným dětem zajišťovat nutnou obhajobu.

Výbor zdůraznil, že trestně neodpovědné děti nejsou vzhledem ke své nezralosti schopny porozumět přípravnímu řízení a obhajovat se samy, a proto k tomuto účelu potřebují od samého počátku řízení, a zejména během výslechu policejním orgánem, pomoc advokáta. Státy by tak měly dítěti zajistit právní pomoc, pokud si ji dítě nezajistí samo či mu ji neobstará zákonný zástupce nebo opatrovník. Nezajištění právní pomoci trestně neodpovědným dětem v předprocesní fázi řízení může mít nepříznivý dopad na další průběh řízení, což zvyšuje pravděpodobnost uložení opatření, jako je

zmíněné zbavení svobody v ústavním zařízení. Proto by poskytování právní pomoci dětem nemělo být ponecháváno na uvážení orgánů.

Výbor dále odkázal na relevantní mezinárodní dokumenty, konkrétně na obecný komentář Výboru pro práva dítěte č. 24 k právům dětí v soudnictví ve věcech mládeže z roku 2019 (body 48–53), zprávu pro vládu České republiky o návštěvě České republiky, kterou vykonal Evropský výbor pro zabránění mučení ve dnech 2. – 11. října 2018 (bod 17), závěrečná doporučení Výboru OSN pro lidská práva ke třetí periodické zprávě České republiky (bod 20) a pokyny Výboru ministrů Rady Evropy o justici vstřícné k dětem (bod 28), podle nichž je potřebné zajistit dětem právo na právní a další pomoc.

K tvrzení vlády, že práva dítěte jsou při podání vysvětlení chráněna zákonným zástupcem, opatrovníkem či zástupcem OSPOD, Výbor uvedl, že osoba, které dítě důvěřuje, zastává roli obecné psychologické a emoční podpory dítěte. Nemohou však od ní být očekávány dostatečné znalosti o právní stránce věci, a tak je v souladu s citovanými dokumenty třeba zajistit dítěti přístup k advokátovi.

Podle Výboru je právní pomoc nezbytná k předcházení sebeobviňujících výpovědí dětí stejně jako tam, kde jsou zájmy dětí a jejich zákonných zástupců nebo opatrovníků ve střetu.

Výbor s ohledem na výše uvedené konstatoval, že nezajištění nutné obhajoby trestně neodpovědným dětem v předprocesní fázi řízení představuje porušení článku 17 Charty.

b) K neposkytnutí přístupu do policejního spisu v předprocesní fázi řízení trestně neodpovědným dětem

Výbor přezkoumal námitku ICJ, že trestně neodpovědné děti a jejich zástupci nejsou uvedeni ve výčtu osob oprávněných nahlížet do spisu ve smyslu § 65 odst. 1 trestního řádu. Povšiml si však, že dítěti či jeho zákonným zástupcům lze v jejich žádosti o nahlédnutí do spisu vyhovět, nebudou-li shledány závažné důvody pro nevyhovění. Závažnost důvodů, ze kterých toto právo policejní orgán odepřel, je státní zástupce na žádost povinen urychleně přezkoumat.

Výbor tak shledal, že trestně neodpovědné děti nebo jejich zákonní zástupci mají právo nahlédnout do spisu dítěte v přípravném řízení se souhlasem státního zástupce nebo policejního orgánu a toto právo jim lze odepřít jen ze závažných důvodů. Rozhodl proto, že ve vztahu k této části stížnosti nedošlo k porušení článku 17 Charty.

Pokud jde o právo podat stížnost proti konečnému rozhodnutí policejního orgánu, Výbor shledal, že dítě a jeho zákonní zástupci nemají možnost podat proti konečnému rozhodnutí policejního orgánu opravný prostředek. Připustil však námitku vlády, že proti usnesení lze podle § 145 trestního řádu podat stížnost pro porušení ustanovení o řízení, které usnesení předcházelo, jestliže toto porušení mohlo způsobit nesprávnost některého výroku usnesení. Výbor podotkl, že požadavek na možnost podat opravný prostředek proti rozhodnutí, zejména v případech, které mají za následek zbavení svobody, je také předmětem UN CRC obecného komentáře č. 24 (bod 62) a Pokynů Výboru ministrů Rady Evropy o justici vstřícné k dětem (body 1–3).

Výbor proto dospěl k závěru, že proti usnesení policejního orgánu existuje řádný opravný prostředek v podobě stížnosti, kterou může podat jakákoli osoba dotčená tímto usnesením včetně dítěte mladšího 15 let nebo jeho zástupců. Naznal tak, že ve vztahu k tomuto bodu stížnosti nedošlo k porušení článku 17 Charty.

c) K nedoručování konečného rozhodnutí policejního orgánu trestně neodpovědným dětem a tvrzené nemožnosti podat proti němu opravný prostředek

Podle ICJ není trestně neodpovědným dětem v předprocesní fázi doručováno konečné rozhodnutí policejního orgánu o odložení věci pro nepřípustnost trestního stíhání (ve smyslu § 159a odst. 2 trestního řádu) a tyto děti nemají právo jej napadnout opravnými prostředky.

Výbor předeslal, že zajištění účinného výkonu práva trestně neodpovědného dítěte na ochranu podle článku 17 Charty vyžaduje, aby dětem bylo přiznáno právo být o obsahu konečného rozhodnutí policejního orgánu informováno.

Ve vztahu k doručování konečného rozhodnutí vzal Výbor v úvahu, že podle stanoviska Analytického a legislativního odboru Nejvyššího státního zastupitelství sp. zn. 1 SL 705/2017 mají být zákonní zástupci dítěte podezřelého ze spáchání protiprávního činu vyrozuměni. Povšiml si, že také podle § 137 trestního řádu má být usnesení oznámeno osobě, které se přímo týká, a dodal, že pokud jsou děti nebo jejich zákonní zástupci účinně vyrozumíváni o usnesení policejního orgánu o odložení věci, může si stát konkrétní prostředky pro realizaci práva zvolit.

d) K neposkytnutí alternativ (odklonů) k formálnímu soudnímu řízení trestně neodpovědným dětem

Výbor si povšiml, že u dětí mladších 15 let má podle § 90 odst. 1 zákona o soudnictví ve věcech mládeže státní zastupitelství povinnost podat návrh na projednání věci týkající se trestně neodpovědného dítěte soudu pro mládež. Naproti tomu u mladistvých má státní zástupce možnost volby mezi podáním obžaloby a využitím některého z odklonů. Mezi odklony patří narovnání, podmíněné zastavení trestního stíhání, odstoupení od trestního stíhání a podmíněné odložení podání návrhu na potrestání.

Výbor připomněl, že podle Výboru pro práva dítěte je škodlivé vystavovat děti systému trestního soudnictví a že umožnění odklonů, které zabraňují stigmatizaci a uvedení záznamu do trestního rejstříku, má naopak dobré výsledky z hlediska veřejné bezpečnosti i vynaložených nákladů.

Výbor dále konstatoval, že podle mezinárodních norem by odklony měly být preferovaným způsobem zacházení s dětmi ve většině případů a možnosti odklonu by

Z

měly být nabídnuty co nejdříve po kontaktu se systémem spravedlnosti mládeže ještě před zahájením řízení před soudem a musí být dostupné po celou dobu řízení (UN CRC obecný komentář č. 24, body 16 a 72). Výbor přitom odkázal na další mezinárodní dokumenty, konkrétně doporučení Výboru ministrů ze dne 17. září 1987, část II Odklony – mediace (bod 2), pokyny Výboru ministrů Rady Evropy o justici vstřícné k dětem (body 24–26) a Pekingská pravidla (pravidlo č. 11), které státům doporučují v systémech spravedlnosti mládeže uplatňovat alternativy soudního řízení jako odklony nebo mediaci.

Výbor shrnul, že státy mají podle článku 17 Charty povinnost přijmout opatření ke snížení obzvláště škodlivých účinků kontaktu dětí se soudním systémem, přičemž odklon od formálního řízení je k tomu účinnou cestou. Rozhodnutí o povaze a obsahu odklonů je ponecháno na uvážení států. Doplnil, že dle UN CRC obecného komentáře č. 24 mohou mít odklony rozličnou podobu, např. komunitní programy jako komunitní službu, dohled a vedení probačními úředníky, rodinné konference a další možnosti restorativní justice, včetně odškodnění obětí. K argumentu vlády, že umožnění odklonů ve fázi prověřování by znamenalo podstatné snížení stupně ochrany, neboť by v rozhodnutí o odklonu příslušný orgán *de facto* rozhodl, že se dítě činu jinak trestného skutečně dopustilo, Výbor uvedl, že odklony

musí být v souladu se základními právy dětí a jejich nejlepším zájmem. To znamená, že dětem musí být zajištěny právní záruky, jako je zajištění právní pomoci pro jednání o odklonech, jež jsou dětem nabídnuty, a dále možnost přezkumu opatření.

Výbor proto rozhodl, že nezajištění alternativ (odklonů) k formálnímu soudnímu řízení trestně neodpovědným dětem představuje porušení článku 17 Charty.

Výbor OSN pro lidská práva

Restituční podmínka státního občanství

Názor Výboru ze dne 6. listopadu 2020 ve věci č. 2839/16 – *Malinovsky a ostatní proti České republice*

Výbor jednak shledal, že odmítnutí vydat majetek podle zákona o mimosoudních rehabilitacích z důvodu nesplnění podmínky státního občanství je v rozporu se zákazem diskriminace dle článku 26 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, jednak konstatoval nepřijatelnost oznámení v části namítající porušení čl. 14 odst. 6 Paktu.

Z

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Oznamovatelé jsou příbuznými Karla Malinovského, který ve 30. letech 20. století získal do vlastnictví řadu nemovitostí. V roce 1953 byl jeho starší syn odsouzen v Československu v nepřítomnosti za vlastizradu. V roce 1966 utekl z Československa mladší syn a veškerý rodinný majetek byl zabaven komunistickými úřady. Oba bratři se posléze stali americkými občany. V průběhu 90. let došlo k částečnému navrácení zabaveného majetku staršímu z bratrů, který se vrátil do České republiky a měl získat i české občanství. Krátce před jeho úmrtím v roce 2004 rozhodl prvoinstanční soud o vrácení zbývajících majetku. Soudy vyšší instance však následně dospěly k opačnému závěru, když dvoustranná mezinárodní smlouva neumožňovala, aby předek oznamovatelů měl současně dvojí občanství. Státním občanství přitom představuje jednu z nezbytných podmínek k vydání majetku dle zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích.

II. NÁZOR VÝBORU

Oznamovatelé poukazovali na porušení čl. 14 odst. 6 a článku 26 Paktu, tedy práva na poskytnutí náhrady za protiprávní odsouzení a zákazu diskriminace z důvodu občanství.

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 14 PAKTU

Oznamovatelé namítali, že se jim nedostalo náhrady za rodinný majetek, jenž byl konfiskován v souvislosti s odsouzením jejich předka za vlastizradu; toto odsouzení však bylo po pádu komunistického režimu zrušeno v rámci rehabilitace.

Výbor v rámci posuzování přijatelnosti připomněl, že dle čl. 14 odst. 6 Paktu náleží náhrada osobám, které byly konečným rozhodnutím odsouzeny pro trestný čin a v návaznosti na ně i potrestány, pokud následně bylo odsouzení zrušeno či prominuto kvůli novým či nově zjištěným skutečnostem, které přesvědčivě prokazují, že došlo k justičnímu omylu. V projednávané věci však oznamovatelé nezdůvodnili, v čem byla jejich práva dle uvedeného článku porušena. Nadto jejich předek, kterého se odsouzení týkalo, není ani v oznámení uveden

jako oběť porušení práv. Konečně nic nesvědčilo tomu, že by oznamovatelé tuto námitku uplatnili již na vnitrostátní úrovni.

Výbor proto tuto námitku odmítl podle článku 2 a 5 odst. 2 písm. b) Opčního protokolu k Paktu.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 26 PAKTU

Oznamovatelé se dále dovolávali diskriminační povahy podmínky českého státního občanství u osoby žádající o vydání majetku v rámci restituce.

a) K přijatelnosti

K námitce vlády, že oznamovatelé ztratili postavení oběti vzhledem k tomu, že podstatná část rodinného majetku byla již navrácena, Výbor uvedl, že projednávaná věc se lišila od případu [Haškovcová a Věříšová proti České republice](#) řešeného Evropským soudem pro lidská práva (č. 43905/04, rozhodnutí ze dne 7. prosince 2010). Soud jej totiž posuzoval na poli článku 1 Protokolu č. 1 k Evropské úmluvě o lidských právech, tedy ve vztahu k ochraně vlastnického práva, kdy se musel zabývat i přiměřeností zásahu. Oznámení Výboru se přitom týká zákazu diskriminace dle článku 26 Paktu, který připouští rozdílné zacházení pouze tehdy, je-li založeno na rozumných a objektivních kritériích a sleduje-li cíl, který je dle článku 26 Paktu legitimní. Velikost plochy či celková finanční hodnota nevráceného majetku jsou relevantní v tom, že mohou posloužit k určení, zda

u oznamovatelů lze nadále hovořit o utrpění újmy v důsledku namítaného zásahu. Jelikož tržní hodnota části z požadovaného majetku činila dle odhadce cca 2 mil Kč a dosahovala přibližně 30 % z celkově požadovaného majetku, k jehož navrácení nedošlo kvůli nesplnění podmínky státního občanství, oznamovatelé dle Výboru dostatečně osvědčili, že i nadále trvá újma způsobená jim v důsledku úpravy restitučního zákonodárství.

Dle Výboru tak nelze dospět k závěru, že by oznamovatelé ztratili postavení oběti porušení práv pro účely článku 1 opčního protokolu a článku 26 Paktu.

b) K odůvodněnosti

Výbor odkázal na svůj dřívější názor, dle kterého požadavek občanství jako nezbytný předpoklad vydání majetku dříve zkonfiskovaného úředním postupem zakládá svévolné, a tedy diskriminační, rozlišování mezi jednotlivci, kteří jsou všichni stejnými oběťmi dřívějších konfiskací provedených státní mocí, a je porušením článku 26 Paktu (viz [Des Fours Walderode proti České republice](#), CCPR/C/73/D/747/1997, § 8.3 a 8.4). Zásady tam uvedené se zcela vztahují i na projednávanou věc, ve které došlo k odmítnutí vydání rodinného majetku právě pouze z důvodu nesplnění podmínky státního občanství stanovené zákonem č. 87/1991 Sb. u předka oznamovatelů.

Výbor proto konstatoval porušení článku 26 Paktu.

Z

Užitečné odkazy

**HUDOC – databáze
judikatury ESLP**
<http://hudoc.echr.coe.int/>

**Evropský soud
pro lidská práva**
<http://www.echr.coe.int/>

**Česká databáze vybraných
rozsudků a rozhodnutí ESLP**
<http://eslp.justice.cz/>

**Přehled všech vydání
Zpravodaje KVZ**
<http://www.justice.cz/>

Veřejný ochránce práv
<http://www.ochrance.cz/>

**Nejvyšší soud
České republiky**
<http://www.nsoud.cz/>

**Ústavní soud
České republiky**
<http://www.usoud.cz/>

**Databáze rozhodnutí
smluvních orgánů OSN**
<http://www.ohchr.org/en/>

Rada Evropy
<http://www.coe.int/>

Nejvyšší správní soud
<http://www.nssoud.cz/>

Databáze judikatury web: eslp.justice.cz

Kontakt:

Kancelář vládního zmocněnce
pro zastupování ČR před ESLP
Ministerstvo spravedlnosti
Vyšehradská 16, 128 10 Praha 2
kvz@msp.justice.cz, www.justice.cz

Úvodní fotografie: © Paulgrecaud | Dreamstime.com
Fotografie u Slova úvodem © Monika Hanych
Fotografie u Slova závěrem © Vít Alexander Schorm

Zpravodaj KVZ: vydává Kancelář vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Evropským soudem pro lidská práva, Ministerstvo spravedlnosti.

Autoři anotací (v abecedním pořadí): Eliška Hronová (KVZ), Lívía Ivánková (NS), Pavlína Janíčková (NSS), Vladimír Janoušek Pysk (KVZ), Martina Jirsová (KVZ), Miroslav Kaštyl (KVZ), Petra Lehotská (ÚS), Marie Lukasová (KVO), Eva Petrová (KVZ), Kateřina Radová (KVZ), Vít A. Schorm (KVZ), Monika Šamová (KVZ).

Obsah Zpravodaje: Jana Martinková.

Závěrem

V prvním čtvrtletí letošního roku Soud České republiky nadělil jedno rozhodnutí, a sice ve věci [Klub právní podpory, nadace v likvidaci proti České republice](#) (č. 31441/17, ze dne 4. února 2021), v němž shledal, že s přihlédnutím k okolnostem věci byla částka (cca 37 tis. Kč), kterou vnitrostátní soudy stěžovatelce přiznaly jako náhradu nepřiměřené délky řízení (více než 17 let), adekvátní, a stěžovatelka již proto není obětí namítaného porušení článku 6 Úmluvy.

Ve vztahu k [jiným státům](#) zmiňme v prvé řadě rozsudek velkého senátu ve věci [X a ostatní proti Bulharsku](#) (č. 22457/16, ze dne 2. února 2021). V něm Soud především stanovil, že článek 3 Úmluvy musí být v kontextu [vyšetřování pohlavního zneužívání dětí](#) vykládán ve světle závazků, které jsou zakotveny v Úmluvě Rady Evropy o ochraně dětí proti sexuálnímu vykořisťování a pohlavnímu zneužívání (tzv. Lanzarotská úmluva; zejména články 30–38).

Zůstaneme-li u [trestního řízení](#), je třeba poukázat na rozsudek ve věci [Di Martino a Molinari proti Itálii](#) (č. 15931/15 a 16459/15, ze dne 25. března 2021), v němž Soud konstatoval, že nedošlo k porušení článku 6 Úmluvy, když odvolací soud přehodnotil závěry soudu první stupně a shledal stěžovatele vinné jen na základě jiného hodnocení důkazů obsažených ve spise; stěžovatelé se totiž výměnou za snížení trestu vzdali práva na předvolání a výslech svědků. V rozsudku ve věci [Fikret Karahan proti Turecku](#) (č. 53848/07, ze dne 16. března 2021) Soud upřesnil, kdy právo na spravedlivý proces vyžaduje, aby měl obžalovaný možnost vyslechnout svědka v jeho neprospěch osobně, a nikoli jen prostřednictvím svého advokáta.

V oblasti [trestního práva](#) zůstaneme i s rozsudkem ve věci [V. C. L. a A. N. proti Spojenému království](#) (č. 77587/12 a 74603/12, ze dne 16. února 2021). V něm Soud na pozadí případů dvou vietnamských mladíků, kteří byli zatčeni při práci v nelegální pěstírně konopí, přiblížil, za jakých okolností je možné [oběti obchodování s lidmi](#) trestně stíhat. V citované věci příslušné orgány shledaly, že se stěžovatelé stali obětmi obchodování s lidmi. Státní zástupce se je přesto rozhodl stíhat, aniž by uvedl jasné a silné důvody, proč dospěl ohledně jejich postavení k jinému závěru.

Významný je i rozsudek ve věci [M. C. proti Spojenému království](#) (č. 51220/13, ze dne 30. března 2021). Soud se v něm zabýval otázkou, za jakých podmínek je z hlediska článku 8 Úmluvy přiměřené, aby byla informace z [rejstříku trestů](#) o předchozím odsouzení člověka zpřístupněna potenciálnímu budoucímu zaměstnavateli.

V rozsudku ve věci [Sabalić proti Chorvatsku](#) (č. 50231/13, ze dne 14. ledna 2021) Soud konstatoval, že chorvatské orgány zcela neadekvátně reagovaly na násilný útok na stěžovatelku, který byl motivován její sexuální orientací. Pachatelé byla namísto [trestního stíhání za trestný čin z nenávisti](#) udělena toliko pokuta za přestupek proti veřejnému pořádku. Soud dodal, že zásada *ne bis in idem* nemůže v tomto případě následně bránit zahájení [trestního řízení](#).

Ve dvou rozsudcích se Soud ve sledovaném období věnoval i [občanskoprávní ochraně před nenávisťnými projevy](#), ve věci [Budínova a Chaprazov proti Bulharsku](#) (č. 12567/13, ze dne 16. února 2021) na adresu Romů, ve věci [Behar a Gutman proti Bulharsku](#) (č. 29335/13, ze dne 16. února 2021) na

adresu Židů. V obou případech se stěžovatelé u občanskoprávních soudů domáhali, aby se předseda jedné z parlamentních stran veřejně omluvil za řadu protiromských a antisemitských výroků, kterých se opakovaně dopouštěl ve veřejných projevech, a aby mu soud zakázal v tomto jednání pokračovat. Soud shledal, že tím, že vnitrostátní soudy daným projevům poskytly ochranu, porušily práva stěžovatelů na ochranu soukromého života a nedostály závazku státu bojovat proti rasové diskriminaci. Došlo tak k porušení článku 14 ve spojení s článkem 8 Úmluvy.

Zákaz diskriminace byl porušen i ve věci [Jurčić proti Chorvatsku](#) (č. 54711/15, rozsudek ze dne 4. února 2021). V ní vnitrostátní orgány odmítly stěžovatelce vyplatit **nemocenskou za období zdravotních obtíží spojených s těhotenstvím** s tím, že její zaměstnání bylo účelově uzavřeno s cílem čerpat nemocenské dávky, jelikož pracovní smlouvu uzavřela 10 dní poté, co podstoupila umělé oplodnění.

V judikatuře dosud neřešenou otázkou se Soud zabýval v rozsudku ve věci [Lacatus proti Švýcarsku](#) (č. 14065/15, ze dne 19. ledna 2021). V něm shledal, že právo na respektování soukromého života může za určitých okolností poskytovat ochranu i **žebrání**. Bezvýjimečný zákaz žebrání na celém území Ženevy, vynucovaný pokutami, které mohou být v případě nezaplacení přeměněny v krátké odnětí svobody, vyústil v případě stěžovatelky, negramotné cizinky bez možnosti najít legální zaměstnání, v porušení článku 8 Úmluvy.

Pro Českou republiku je s ohledem na její právní úpravu významný rozsudek ve věci [X a Y proti Rumunsku](#) (č. 2145/16 a 20607/16, ze dne 19. ledna 2021). V něm Soud shledal, že vyžadovat pro **právní uznání změnu pohlaví**, aby se člověk podrobil chirurgické změně pohlaví, ať již má za následek sterilizaci, či nikoli, je v rozporu s článkem 8 Úmluvy. Takový požadavek totiž dotyčného staví před neřešitelné dilema výběru mezi vzdáním se práva na tělesnou integritu a vzdáním se práva na uznání základní složky své identity.

Z oblasti cizineckého práva zmiňme rozsudek ve věci [Hassine proti Rumunsku](#) (č. 36328/13, ze dne 9. března 2021), v němž Soud zopakoval, že v případě vyhoštění legálně usazeného cizince na **základě utajovaných informací zpravodajských služeb** článek 1 Protokolu č. 7 vyžaduje, aby cizinci byla sdělena jejich podstata, aby se proti vyhoštění mohl smysluplně bránit před soudem.

Konečně, v rozsudku ve věci [Bivolaru a Moldovan proti Francii](#) (č. 40324/16 a 12423/17, ze dne 12. března 2021) Soud objasnil, za jakých podmínek a jakým způsobem se soudy při výkonu **evropského zatýkacího rozkazu** musejí zabývat podmínkami ve věznici, v nichž vydávaná osoba bude v žádajícím státě uvězněna. Zásada vzájemné důvěry, na níž je vystavěno unijní právo, nemůže převážet nad absolutním zákazem špatného zacházení zakotveným v článku 3 Úmluvy. Riziko nelidského a ponižujícího zacházení plynoucí z podmínek ve věznicích v žádajícím státě však musí dotčený člověk namítat a v určitém rozsahu doložit; článek 3 Úmluvy neukládá soudu vykonávajícího státu povinnost se touto otázkou zabývat *ex officio*.

Více v příštím Zpravodaji nebo v databázi judikatury Soudu v českém jazyce dostupné na adrese <http://eslp.justice.cz/>.

Z Petr Konůpka,
zástupce vládního zmocněnce